

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ŞANLIURFA VE KAHRAMANMARAŞ'TA OKULLARDA MEYDANA GELEN OLAYLAR İLE ÇOCUKLARIN DİJİTAL ORTAMLARDA KARŞILAŞTIKLARI RİSKLER VE OLUMSUZ ETKİLERİN TÜM YÖNLERİYLE ELE ALINARAK ARAŞTIRILMASI, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ GELİŞTİRİLMESİ VE BENZER OLAYLARIN ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN

MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/4004, 4005, 4006, 4007, 4008, 4009)

TUTANAK DERGİSİ

2'nci Toplantı
13 Mayıs 2026 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

- 1.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, Komisyonun geçen hafta yaptığı toplantıya, 14-15 Mayıs tarihlerinde Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilecek inceleme ziyaretine ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması
- 2.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, Komisyonun gelecek hafta yapacağı toplantıya, yarın Kahramanmaraş'a yapılacak ziyarete ve bugün sunum yapan hocalara teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

- 1.- İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Pınar Uyan Semerci'nin, okullarda meydana gelen olaylar, dijital riskler ve olumsuz etkileri ile "Krizler Çağında Çocuk Olmak: Türkiye'de Pandemi Sonrasında Çocukların İyi Olma Hâlini Yeniden Düşünmek" başlıklı Araştırma Raporu ve politika önerileri hakkında sunumu
- 2.- İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Alperen Bıkmazer'in, okullarda şiddetin nedenleri, dijital riskler ile klinik ve adli popülasyon örnekleri, genel literatür, Adli Tıp Kurumundaki deneyimleri ve çözüm önerileri hakkında sunumu
- 3.- Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Nilüfer Koçtürk'ün, okullarda meydana gelen olayların nedenlerine dair sistematik risk analizi ve politika önerileri hakkında sunumu
- 4.- Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Betül Ulukol'un, okullarda meydana gelen olayların nedenleri, dijital riskler ile yaptığı çalışmalarda gördükleri ve önleme stratejileri hakkında sunumu

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

- 1.- Profesör Doktor Pınar Uyan Semerci'nin ve Doçent Doktor Alperen Bıkmazer'in yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme
- 2.- Doçent Doktor Nilüfer Koçtürk ve Profesör Doktor Betül Ulukol'un yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ŞANLIURFA VE KAHRAMANMARAŞ'TA OKULLARDA MEYDANA GELEN OLAYLAR İLE ÇOCUKLARIN DİJİTAL
ORTAMLARDA KARŞILAŞTIKLARI RİSKLER VE OLUMSUZ ETKİLERİN TÜM YÖNLERİYLE ELE ALINARAK
ARAŞTIRILMASI, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ GELİŞTİRİLMESİ VE BENZER OLAYLARIN ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN
TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/4004, 4005, 4006, 4007, 4008, 4009)

-----0-----
2'nci Toplantı
13 Mayıs 2026 Çarşamba
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'ta Okullarda Meydana Gelen Olaylar ile Çocukların Dijital Ortamlarda Karşılaştıkları Riskler ve Olumsuz Etkilerin Tüm Yönleriyle Ele Alınarak Araştırılması, Çözüm Önerileri Geliştirilmesi ve Benzer Olayların Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.34'te açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt,
Komisyonun geçen hafta yaptığı toplantıya, 14-15 Mayıs tarihlerinde Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilecek inceleme ziyaretine ve Komisyonun bugünkü gündemine,
Komisyonun gelecek hafta yapacağı toplantıya, yarın Kahramanmaraş'a yapılacak ziyarete ve bugün sunum yapan hocalara teşekkür ettiğine,
İlişkin açıklama yaptı.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Pınar Uyan Semerci tarafından, okullarda meydana gelen olaylar, dijital riskler ve olumsuz etkileri ile "Krizler Çağında Çocuk Olmak: Türkiye'de Pandemi Sonrasında Çocukların İyi Olma Hâlini Yeniden Düşünmek" başlıklı Araştırma Raporu ve politika önerileri,

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Alperen Bıkmazer tarafından, okullarda şiddetin nedenleri, dijital riskler ile klinik ve adli popülasyon örnekleri, genel literatür, Adli Tıp Kurumundaki deneyimleri ve çözüm önerileri,

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Nilüfer Koçtürk tarafından, okullarda meydana gelen olayların nedenlerine dair sistematik risk analizi ve politika önerileri,

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Betül Ulukol tarafından, okullarda meydana gelen olayların nedenleri, dijital riskler ile yaptığı çalışmalarda gördükleri ve önleme stratejileri, Hakkında sunum yapıldı.

Profesör Doktor Pınar Uyan Semerci'nin ve Doçent Doktor Alperen Bıkmazer'in yaptıkları sunumlara,
Doçent Doktor Nilüfer Koçtürk ve Profesör Doktor Betül Ulukol'un yaptıkları sunumlara,
İlişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 20 Mayıs 2026 Çarşamba günü saat 14.15'te toplanmak üzere saat 19.58'de toplantıya son verildi.

13 Mayıs 2026 Çarşamba
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.34
BAŞKAN: Yusuf BEYAZIT (Tokat)
BAŞKAN VEKİLİ: Lütfiye Selva ÇAM (Ankara)
SÖZCÜ: İsa Mesih ŞAHİN (İstanbul)
KÂTİP: İbrahim ÖZYAVUZ (Şanlıurfa)
---- 0 ----

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Komisyonumuzun değerli vekilleri, sayın akademisyenler, değerli basın mensupları, değerli katılımcılar; öncelikle hepiniz hoş geldiniz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, Komisyonun geçen hafta yaptığı toplantıya, 14-15 Mayıs tarihlerinde Kahramanmaraş'ta gerçekleştirilecek inceleme ziyaretine ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'ta Okullarda Meydana Gelen Olaylar ile Çocukların Dijital Ortamlarda Karşılaştıkları Riskler ve Olumsuz Etkilerinin Tüm Yönleriyle Ele Alınarak Araştırılması, Çözüm Önerileri Geliştirilmesi ve Benzer Olayların Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonumuzun 2'nci Toplantısı için bir aradayız.

Komisyonumuzun çalışma takvimi ile Komisyonumuzda dinlenecek akademisyenler, uzmanlar, kamu kurum ve diğer kurum yetkilileriyle ilgili değerlendirmelerde bulunduğumuz geçen haftaki toplantımızın ardından dinlenecek uzman önerileri parti gruplarından Komisyonumuza ulaşmıştır.

Geçen haftaki Komisyonumuzda yaptığımız görüşmelerde bütüncül yaklaşım gösteren tüm Komisyon üyelerimize şükranlarımı sunuyorum. Bu süreçte sizlerin de katkısıyla, başta alanlarında uzman isimler olmak üzere, akademisyenleri, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcilerini Komisyonumuza davet ederek Komisyonumuzun çalışma alanına ilişkin mevcut durumu, karşılaşılan sorunları ve çözüm önerilerini çok yönlü ve bütüncül biçimde ele alacağız. Yapılacak sunumlar, paylaşımlar ve bilgilendirmeler aracılığıyla mevzuat ve uygulama birlikte değerlendirilerek Komisyonumuzun çalışmaları için sağlam ve sonuç odaklı bir bilgi zemini oluşturmayı hedefliyoruz. Elde edilecek görüş ve önerilerin çocuklarımızın korunmasına yönelik politika geliştirilmesine önemli katkı sunacağına inanıyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi Komisyon üyelerimizden oluşan bir heyetle 14-15 Mayıs'ta yani yarın, perşembe ve cuma günü Kahramanmaraş'a gerçekleştireceğimiz inceleme ziyaretinden bahsetmek istiyorum. Bahsi geçen inceleme ziyareti kapsamında hayatını kaybeden çocuklarımızın ve öğretmenimizin mezarlarını ziyaret edecek, ailelerine taziye ziyaretinde bulunacak, hastanede tedavi gören yavrumuzu, evladımızı ziyaret edeceğiz. Ayrıca, yaralanan çocuklarımızın da evlerine yine ziyaretler yapacağız. Kahramanmaraş Valiliğinde İl Millî Eğitim Müdürü, İl Emniyet Müdürü, İl Jandarma Komutanı, İl Sağlık Müdürü ile Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdüründen oluşan bir heyetten konu hakkında kısa bir bilgi alacağız.

Değerli milletvekilleri, kıymetli katılımcılar; gündemimizdeki işlerin görüşülmesine başlayacağız. Bizim yarın ve öbür gün yapacağımız ziyaretler daha dar kapsamlı taziye ziyaretleri biçiminde şekillenecektir.

Toplantımızda yeter sayımız mevcuttur. Şimdi, toplantımızın diğer alanlarında görüşme yapmak üzere, görsel basınımızı dışarıya davet ediyorum.

Teşekkür ederiz.

Değerli arkadaşlar, bugünkü toplantımızda kıymetli akademisyenlerimiz tarafından yapılacak sunumlar inanıyorum ki Komisyonumuza değerli katkılar sağlayacaktır. Bugünkü toplantımızda Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı ve Sosyal Pediatri Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Betül Ulukol'un, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Pınar Uyan Semerci'nin, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Öğretim Üyesi Doçent Doktor Nilüfer Koçtürk'ün ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kurucusu ve Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Alperen Bıkmazer'in Komisyonumuzda konusuna ilişkin mevcut durum analizlerini ve konunun genel bir bakışla ele alınacağı sunumlarını dinleyeceğiz. Sunumların ardından konuya ilişkin soru, görüş ve değerlendirmelerinizi alarak müzakere edeceğiz.

Değerli milletvekilleri, söz talebi yoksa görüşmelere geçiyorum ve ilk sözü -tabii, bunu biraz da hocalarımızın uçuş durumlarına göre ayarlamaya çalıştık, o noktada da kendilerine teşekkür ediyorum- İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi ve sosyal bilimler alanında çalışmalar yürüten İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü görevinde bulunan, Türkiye'de çocuk hakları, çocuğun iyi olma hâli ve çocuk işçiliği alanında akademik çalışmalarıyla tanınan en yetkin isimlerden biri olan Profesör Doktor Pınar Uyan Semerci'ye veriyorum.

Sayın Hocam, sizi dinliyoruz.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Pınar Uyan Semerci'nin, okullarda meydana gelen olaylar, dijital riskler ve olumsuz etkileri ile "Krizler Çağında Çocuk Olmak: Türkiye'de Pandemi Sonrasında Çocukların İyi Olma Hâlini Yeniden Düşünmek" başlıklı Araştırma Raporu ve politika önerileri hakkında sunumu

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCİ - Çok teşekkürler davet için. Burada olmak benim için de çok önemli.

Biraz şeyi bilemiyorum, yirmi dakikayla mı sınırlamam gerekir? Çok uzun anlatmak istediğim için kendimi olabildiğince denetleyerek yirmi dakika içinde kalmaya çalışayım, uygun mudur?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Uygundur, buyurun.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCİ - Çok teşekkürler.

Çok kısa kendimi anlatayım; bölümüm Uluslararası İlişkiler ama ben siyaset bilimciyim ve çok uzun süredir, aslında 2007-2008'den beri ekipçe çocuğun iyi olma hâli alanında çalışıyoruz; TÜBİTAK araştırmaları yapıyoruz, karşılaştırmalı veri topluyoruz. Bizim şu an özellikle bugün sizlerle paylaşacağım çalışma da bitirdiğimiz bir TÜBİTAK araştırmasının sonucu.

Ama, ondan önce, Komisyonun adı beni çok heyecanlandırdı çünkü her değinmek isteyeceğim konuyu içeriyor fakat tek bir sunumun içinde hepsini nasıl yedireceğimi bilmiyorum, elimden geleni yapacağım. Fakat arkadaşlar dediler ki: "Daha sonra tekrar, yazılı da iletebilirsiniz." Hani, elimden geldiğince bugün sizlere bir kısmını sunmaya çalışacağım ama uygun görürseniz daha detaylı da ileteceğim.

Şimdi, başlangıç biraz şöyle oldu, biraz bizim uçuş sebebiyle buraya kaydı ama ekibe baktığımda da en böyle daha sosyal bilim ve siyaset bilimi alanında hani ben olduğum için, biraz bütüncül konuşmak, biraz haklar üzerinden bunu koymak belki de bana düşüyordu zaten bu dağılımda, o yüzden belki de birinci başlamam iyi oldu.

Çok kısa olarak şunu söylemek istiyorum: Diğer bütün haklarda olduğu gibi, çocuk hakları da bir tarihsel dönüşüm ve değişim geçirdi. Çocuk haklarında biz artık korunmayı konuşuyoruz tabii ki, hakların sağlanmasını konuşuyoruz ama çocukların katılımını da konuşuyoruz. Temel haklardan biri ve bugün aslında bütün anlatacağım öykünün özeti, bütün çalışmalarımızda biz çocukların kendilerini dinleyerek çalışıyoruz, onların bize anlattıkları tecrübeyi; kavramımız da şu: Çocuklar kendi deneyimlerinin uzmanı. Yani hepimiz çocuk olduğumuz için çocuk olmayı biliyoruz gibi düşünüyoruz ama 2026'da çocuk olmak çok farklı ve bütün o gelen yeni değişik şeyleri çocukların deneyiminden öğrenmeye çalışıyoruz ve o yüzden korunmadan aslında biz güvenliğe geçiyoruz. Yani sadece korumak değil, çocuğu korurken onun güvenli bir alanına imkân verip onun sesini duyacak bir ortam yaratmak. İster okullarımız için ister ailelerimiz için isterse toplum olarak bunu çok önemsiyoruz. Bu, sadece Türkiye için değil, dünyada böyle bir değişiklik var. Yani önemsediklerimiz, vurguladığımız şey, çocukların kendi görüşlerini almak. Tabii ki sizler çok daha hâkimsiniz; siyasal alanda bile katılım çok eşitlikçi bir şekilde ilerleyemiyor. Tabii ki "çocuğun katılımı" dediğimizde, işte buraya bir çocuk getirdiğimizde çok rahat konuşabilmesi, derdini anlatabilmesi çok mümkün değil. Buna biz "mış gibi katılım" diyoruz. "Mış" gibi olmayan, gerçek bir katılımın yollarını arıyoruz ekipçe, tek başıma değil tabii ki ve bu yüzden de çok farklı yöntemlerle çocuklarla çalışıyoruz. Burayı hızla geçtim.

Şimdi, bunu belki bizim Komisyonun adı açısından da anlamlı diye düşündüğüm için koydum. "Biyokolojik" ve "ekolojik" aslında daha sonra kullanılıyor, bir psikoloğun oluşturduğu bir şema bu. Tam da çocuğu merkeze koyduğumuzu düşünelim, çocuğun çevresindeki halkaları düşünelim. En yakın halka nedir? Tabii ki aile, okul, bütün o karşılaştıkları. İşte, o mikrodan makroya ve hatta -en genişini göreceksiniz- "krono"ya çocuk büyürken bütün bunlarla temas ediyor. "Krono"yu şu anlamda çok önemsiyoruz: Gene sadece Türkiye'yle sınırlı olmayan bir biçimde "Biz krizler, çoklu krizler çağı içindeyiz." diye geçiyor bu literatürde, pandemi sonrası bambaşka bir şeye evrildi zaman ve içinde bulunduğumuz bu çoklu krizlerle diğerlerinden farklı olarak söylediğimiz; hangi krizin hangi krizi tetiklediğini ve bunların çarpan etkisini çok net anlayamıyoruz. Ama genel bir endişe hâli var ve bu genel endişe hâli yetişkinlerde, bizlerde, toplumda, dünyada olduğu için, çocuklar da çok fazla etkileniyorlar. O yüzden bunu gene hani belki sonraki tartışmalarınız, hem Komisyonun çalışmaları açısından hem de diğer kıymetli hocalarımın çalışmaları açısından bir çerçeve olarak düşünelim; çok boyutlu bir şeyden bahsediyoruz, çok katmanlı bir şeyden bahsediyoruz, çok paydaşlı bir şeyden bahsediyoruz ve bu çok zor. İçinde olduğumuz bütün bu tartışmalar Türkiye'nin her zaman hareketli olan gündeminde çocuğu ve çocuğa odaklanmayı gündemin birinci maddesi tutabiliyoruz çok zor. Yani yıllardır bu alanda çalışan ve birçok vesileyle bazılarınızla da yollarımız kesişti, bu alanı her gün, her gün biz yetişkinler olarak farklı şapkalarımızla gündemde tutmak zorundayız. Yani özetle belki sonunda söyleyeceğim bütün şey bu.

Şimdi, bir başka kavramı daha söyleyeceğim çünkü bunlar biraz bizim düşünmemize yardımcı oluyor. Bu demin anlattığım korunmadan güvenliğe ya da sadece haklardan katılım hakkına vurgu, aynı zamanda bizim gibi araştırmalar için araştırmacının odağını çocuk refahından çocuğun iyi olma hâline kaydırdı. Gene bu Türkiye'yle sınırlı bir şeyden bahsetmiyorum, genel olarak dünyadaki çocuk çalışmalarından. Korkmayın, bütün detaylara girmeyeceğim, sadece şunu söyleyeceğim: "Refah" dediğimiz alanları hepimiz üç aşağı beş yukarı tahmin ederiz. Nedir? İşte, eğitim -burada çok kıymetli sağlık alanında hocalarımız var- sağlık, maddi durum; bunlar olmazsa olmazlar. Bu alanların hepsi var ama çocuğun iyi olma hâlinde bunlara ek yeni alanlar geldi. Örneğin, ilişkiler. Bugünkü konumuz açısından çok hayati olduğunu düşünüyorum, çocukların güvenli olduğu, güvenli ilişkiler içinde olduğu bir ortamda, ne kadar büyük riskler olursa olsun -ister dijitalde ister yaşamda- çocuklar o zaman güvenli olabiliyorlar; yani kendi dertlerini, karşılaştıkları, korktukları şeyleri ifade edebiliyorlar size ve buradaki en büyük geçiş yani bu refahtan iyi olma hâli anlayışına en büyük geçiş şu: Çocukla da biz çalışıyoruz, mutlaka objektif kriterleri araştırıyoruz; örneğin, diyelim ki aşıya erişimi var mı, okula devam ediyor mu? Yani mutlaka içinde bulunduğu objektif resmi çıkartıyoruz ama bir de soru şu: Özne olarak nasıl hissediyor, nasıl deneyimliyor, nasıl yaşıyor? Ve merkezi yetişkinden çocuğa çeviriyoruz. Burada da hani hepimizin çok sevdiği bir cümle: Kendi deneyimlerinin uzmanı olmak. Hepimiz çocukluk ama kendimizin o anki yaşadığı deneyimi bugün çocuklara atfetmeyelim. Bugünkü çocuklar ne yaşıyor? Ve tabii ki farklı yaş grubuna ve farklı noktalara... Bizim araştırmamız İstanbul ve Urfa'da nitel çalışmalarını içerdi,

nicel Türkiye temsiliydi. Urfa'da çocuk olmak bugün ne demek? Urfa'nın içinde, çok farklı deneyimler içinde çocuk olmak ne demek? Bunların hepsini onların gözünden duymaya çalışıyoruz.

Şimdi, gene sadece bir resim olarak koyuyorum, bu ilk yaptığımız TÜBİTAK destekli araştırmamızdaydı, bu alanların hepsine bakıyoruz, alanların hepsinin altında göstergelere bakıyoruz, bir bütüncül olarak bir politika önerisi ya da çocukların iyi olma hâlinin eksiksiz çıkarılmasına çalışıyoruz. Dediğim gibi, katılım, ilişkiler, öznel iyi olma; bizim yeni olarak bu literatürün altında, bu alanda çalışan araştırmacıların baktığı alanlar.

Şimdi, buradaki en son yaptığımız çalışma, bundan sonra anlatacağım oradaki bulgulara dayanacak. Başlıyoruz şuylu: "Krizler Çağında Çocuk Olmak/Türkiye'de Pandemi Sonrasında Çocukların İyi Olma Hâlini Düşünmek" Nisan 2023 ve Ocak 2025'te yaptık. Bu web sayfasında çevrim içi olarak bütün raporlarımız açık ve çocuklarla çalıştığımız için çocuk danışma kurullarıyla da çalışıyoruz. Bunların ben çok hayati olduğunu düşünüyorum; çok zor, hiç kolay değil, çok zaman ve emek istiyor ama bütün araştırmamız boyunca ilk günden son güne kadar çocuk danışma kurulları bizimle oldu; bir ekip kurduk, onlar bize kendi deneyimleriyle soruları bile nasıl daha iyi ifade edersek doğru olacağını söylediler ve en son olarak da raporun hem yetişkin versiyonu var hem de çocuk versiyonu var. Yani çocukların da o bulguları ve bulgularımızın üstünden nerelerini önemli gördüklerini söylediler. En son, eğer zamanım kalırsa, çok kısa, çocukların politika önerilerini de size aktarmaya çalışacağım. Dediğim gibi, bu araştırmamız ve bütün araştırmamızın raporları -zaten TÜBİTAK tarafından desteklendiler- açık kaynak olarak internette var, sınırlı sayıda taşıyabildim; arkadaşlara bıraktım, hani belki sizlere de ulaşabilir ama her durumda basıp tekrar da iletebiliriz.

Şimdi, bu araştırmada biz biraz daha sadeleştirmeye gitmeye çalıştık. O yüzden maddi durum, sağlık, eğitimin yanı sıra, bütün ilişkileri her bölümün altına yedirmeye çalıştık. Yani eğer ev ve çevreyi konuşuyorsak aileyi oraya koyduk, katılımı konuşuyorsak onun içine koyduk aileyi ve tabii ki eğitimde de yani okuldaki ilişkiler de çok temelde. Buradaki katkımız, yani sadece Türkiye için değil dünyadaki yazına katkımız, dijitali biz yeni bir alan olarak tarif ettik. Yani dedik ki: Bugün yaşadığımız çağda dijital artık reddedemeyeceğimiz bir alan ve bunun altına doğru göstergeleri, riskleri ve fırsatları koymalıyız. Şimdi, burada da size olabildiğince kısa temel bulguları iletmeye çalışacağım. Birincisi, çocukların gözünde "dijital olan dünya" ve "dijital olmayan dünya" diye bir ayırım yok. Çocuklar için dijital, olağan bir durum. Yani bizler için öyle değil; benim için dijital yeni bir şey çünkü eskiden böyle değildik, böyle yaşamıyorduk fakat çocukları şöyle düşünün: Doğduğu anda cep telefonu ile çekilen fotoğrafa, herhangi bir şekilde bütün hizmetlere erişimine, yaşamının, ailesinin içinde ve hepimizin yaşamının içinde. Burada bile, hani şu an bence çok şaşırtıcı bir şey, çok az kişi... "Dikkat ekonomisi" diyoruz biz buna, öğrencilere ders anlatırken çok zorlanıyoruz artık çünkü mutlaka orada dikkati alan bir başka dijital araç var. Burada hepiniz, sağ olun, dinliyorsunuz; çok önemli bir şey, en kıymetli şeyimiz dikkat ve çocuklar o dikkatini başka aletlere veren yetişkinlerle büyüyorlar. Özetle şunu söylemeye çalışıyorum, bütün bu uzun lafın kısası: Dijital ortam çocukların olağan akışıdır ve dijital ortam sadece sosyal medya değildir. Yani bizim "15 yaş altına sosyal medyayı yasaklamak, yasaklamamak" tartışmasının çok ötesinde bir şeyden bahsettiğimizi anlamamız gerekiyor ve gerçekten anlamamız gerekiyor. Yani "Bunu biz anladık" da demiyorum, ben de anlamıyorum; ben aynı zamanda anne olarak da bunun her gün deneyiminden, her gün sınavından geçiyorum çünkü o ilişkilerin de şekillendiği bir yer ve çok farklı kullanımları var; tek bir türden bahsetmiyoruz, yeryüzünde yani içinde olduğumuz Türkiye ve dünyada var olan eşitsizlikler, sınıfsallıklar, kesişimsel kırılmalıkların hepsi dijitalde yansıyor ve o yüzden artık "dijital dünya" yerine biz "dijital alan" demeye çalışıyoruz çünkü dünya dijitalde içeriyor; bu kadar özetlemeye çalışayım.

Şimdi, bulgulara geçeceğim, yani dediğim gibi umarım anlatabiliyorumdur birazcık her şeyi söylemenin heyecanı içinde. Bir kere "dijital uçurum" diye bir bulgumuz var araştırmada. Yani biz şu an dijitalin risklerini konuşuyoruz ama dijitalde erişememek de ciddi bir risk ve yoksunluk. Eğer siz internete erişimi olmayan bir koşulda yaşıyorsanız ya da evde... Pandemi döneminde bunu çok çalıştık biz. Örneğin, pandemide evde bir tane cep telefonu var ve 4 çocuk varsa bağlanmak, ödev yollamak, bunları takip etmek, çok büyük bir uçurum yarattı. Pandemi'deki bu eğitim kayıplarının büyük bir kısmı bundan geldi. O yüzden biz dijitalde erişimle de başlıyoruz. Özellikle Türkiye'de ya da şöyle söyleyeyim: Belli ülkeler için bu önemli bir sorun; dijitalde kimler erişiyor, hangi araçlarla erişiyor, hangi şekilde erişiyor? Evde bir tek telefon varsa zaten o zaman o çocuklar yetişkinin telefonu ya da yetişkinin kullandığı bir araç üzerinden bağlanınca o zaman zaten onu çocuk için çocuk dostu hâline getirmek çok daha zor. Bizim genellikle, özellikle de Urfa'da şahit olduğumuz, ebeveynler bazen zaten kullanamayınca çocuklar onların adına kullanıyor. Yani biz yetişkinin kullandığını düşündüğümüz anda, örneğin bir e-devlet uygulamasında ebeveyn yerine çocuk bütün o sorumluluğu almış olabiliyor. Hani, bazı durumlarda okulların içinde de bizim yaşadığımız şey bu. Şeyi söylemek istiyorum burada: Biz, bütün araştırmalarımızı çocukla yaparken aynı zamanda ebeveynlerle de yapıyoruz; o yüzden objektif verilerimizi ebeveynlerden alıyoruz, çocuklardan kendi deneyimlerini... Sınıfsal olarak yani "sosyoekonomik statü" diyoruz biz ona, yüksek sosyoekonomik statüde, dijital dünyada -dil, kodlama, müzik öğrenmek gibi- birçok imkândan daha fazla faydalandıklarını gördük, düşük SES grubunda bunlar farklılaştı. Bu anlattığım temsili örneklem yani Türkiye örneği. Urfa'yla ilgili vurgulayacağım şey -daha sonra, belki zamanımız kalırsa açarız-Urfa'yla çok aşinalığımız var çünkü biz çocuk işçiliği alanında da çalıştığımız için mevsimlik tarım sebebiyle Urfa'daki alanı çok biliyoruz ve Urfa'da kız çocuklarının durumu da ayrıca bir önemli sorun. Bazı kız çocukları bize dijitalle ilgili olarak evden çıkamama hâlinde dijital dünyanın ona dış dünyanın kapılarını açmasını anlattı. Bunları söyleme sebebim şu: Sadece bir risk değil dijital, aynı zamanda bir fırsat ama riski dışarıda bırakarak değil yani ikisini birlikte ve hatta şunu söylememiz lazım: Tüm alanlarda olduğu gibi, çocuğun tüm dışarı çıktığı, ailenin içini düşündüğümüzde, ailenin içinde de aile tamamıyla güvenli bir alan da olabilir, bir risk alanı da olabilir, dijitalde de böyle bakmanın önemli olduğu kanısındayım.

Şimdi, çevrim içi fırsatlara erişenler -doğası gereği- çok daha fazla orada oldukları için, çok daha fazla siber zorbalığa da maruz kalabiliyorlar. Yani orada "paradoks" denen bir ilişki var ve bu anlattıklarım dünyadaki literatürde de böyle çalışıyor yani sadece bize özgü bir şeyden bahsetmiyorum. Burada çok temel bir şey, biz çalışmamızda yapay zekâyâ hiç dokunmadık. Yani yapay zekâ çünkü neredeyse çalışma bittikten sonra bu kadar oldu. Şu an mutlaka ve mutlaka yapay zekâyâ çalışmamız gerekiyor çünkü bizim zamanımızda, yani bizim bu araştırmayı sahada bitirdiğimiz noktada, çocuklar bilgi edinmeyi genelde Google'a yazıyorlardı ama herhangi bir şey olabilir bu, yani diyelim ki işte "Buradan havaalanına nasıl gideceğim?" Google'a yazmak. Şimdi bu yazılan şey

tamamen yapay zekâyla yanıtlanıyor ya da çocuklar zaten yapay zekâyı kullanıyor. Şimdi, bunun etkilerini her açıdan, sosyal ve bilişsel olan etkisini ayrıca çalışmamız gerekiyor. Bunun ben başka bir risk alanı olduğu kanısındayım.

Şimdi, dijital dünyanın fırsatlarında -alıntılara girmeyeceğim, önünüzde de olduğu için- çok farklı alanlar var ve çocukların sadece pasif tüketici değil üretici olabildiğinin de farkında olmamız gerekiyor. Ama bu üreticiliğin riskli alanları var; örneğin, YouTube'da videolar ve kendi kişisel unutulma hakkını zedeleyen tarafları ya da gerçekten kendi içindeki yaratıcılıklarıyla çok daha evrensel üretim. Oyunlarla ilgili olarak da keza öyle çünkü birkaç çocuk ısrarla "Evet, ben çok oyun oynuyorum ama o yüzden İngilizcem çok daha iyi. Oyun oynuyorum ama o oyun bana..." Burada söylediği şey, onu alıntılanmış; aslında kendisi şu an fiziksel dünyada yeteri kadar sosyalleşemezken, fiziksel dünyada yeteri kadar alan açılmamışken orada var olabildiğini anlatıyor; o yüzden hep artılar, eksiler.

Burada gene başlık olarak gittiğimde; var olma ihtiyacı, kendilerini ifade etme alanları, sosyal etkileşimde bulunma, ilişki kurma; bunların hepsi dijitalin olumlu olan yanları ama hemen altında da riski söylüyorum, çok güzel bir alıntı çocuktan, isterseniz okuyayım: "Sosyal medyada hep mutlu insanlar gördüğümüz zaman ya insan oturup şey diyor: 'Allah Allah, hani insanlar hep mutluydu neden acaba ben üzgünüm?'" Bir şey oluyor, algı oluşuyor; o kadar güzel özetlemiş ki o sosyal medyanın, Instagram'ın, o tüketim biçimlerinin ve çocuğun kendi içinde olduğu hayatla arasındaki o yoksunluğun resmini. Özetle, bulgular bize, kimlik inşası üzerinde çok büyük etkisi olduğunu söylüyor, özellikle alternatifini üretemiyorsak. Yani, örneğin, okulun içinde, okul ikliminin içinde ona başka tür alanlar açmıyorsak, okul dışı faaliyetlerini yapacağı bir mahallede başka alanlarımız yoksa çocuklar buralardan bu sosyalleşmeyi gerçekleştirebiliyorlar. Ama aynı zamanda da işte o başka tür hayatlar ve gerçek olmayan, hani sosyal medya yansımalarının gerçek olarak algılanma riskini içeriyorlar.

Özetle, ebeveynler arasında da çoğu zaman bir çatışma alanı bu ve ben bunun, bu yasaklama kararlarını almamızda çok büyük etkisi olduğunu düşünüyorum çünkü ebeveynler yasaklansın istiyorlar, o çatışmaya girmek istemiyorlar. "Yasak" demek, o emeği, o tartışmayı ya da sürekli izlemeyi, çocuğunla o alanın risklerini konuşmayı engelleyecek bir şey ama bu kontrol ve ben yasaklamanın çözüm olmayacağını -ben en azından sahadaki bilgimle- söyleyeyim size. Eğer zaten kaynakları varsa ya da becerileri varsa "VPN kullanırız hocam, sorun değil zaten." diyorlar yani zaten başka bir yerden oraya ulaşmanın yolunu bulmak... Ya da bazıları ebeveynlerinkini kullanıyor, bazıları başka araçlardan bağlanıyor ama biliyoruz ki yasakken de 13 yaş altındaki çocuklar buradaydı yani o yüzden burada yasaklamaktan çok, risklerle karşılaştıklarında onların güvenli bir biçimde bizlere gelmesini sağlamamız ve onların dayanıklılığını yükseltmemiz ve mümkünse de ellerinden o aleti bırakacak başka alanlar yaratmamız gerekiyor.

Ben şunu çok önemsiyorum: Kendimize ayna tutmamız gerekiyor, ebeveynler olarak telefon kullanımımız yoğun. Çocuk size bir şey anlatırken enerjinizi ve dikkatinizi ona veriyor musunuz? Hepimiz için bir test bu çünkü bence asıl çoğumuz bu araçların yoğunluğundayız, hele dünya bu kadar hızla değişir ve dönüşürken.

Bu arada birinin bana "Sus." demesi lazım. Herhâlde beş dakika falan kaldı. Çok az kaldı, toparlamaya çalışacağım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, o kadar güzel konuşuyorsunuz ki öyle bir inisiyatifi alma niyetinde değilim.

Buyurun Hocam, devam edin.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCİ - Yani arkadaşların zamanından almayayım diye...

Şimdi, çocukların gözünden baktığımızda karşılaşılan temel riskler nedir? Yani evet, imkânlar var, burası bir alan, önemli şeyler öğreniyorlar, dünyaya açılıyorlar ama hepsinde böyle bir artılar, eksiler... Şunu çok anlattılar: Mesela, dolandırıcılık, hesap çalınması, taciz, siber zorbalık ya da isimlerle ilgili bir şey, kimlik numarasının alınması; bütün bunları bize çok net anlattılar, ben bunun önemli olduğunu düşünüyorum çünkü anlatılması demek aslında bir biçimde gene de kendilerini güvende hissetmeleriyle alakalı.

Şöyle: Çocuklara yapılan bu siber zorbalığı zaten katman katman açmak gerekiyor çünkü siber zorbalık böyle sadece siber alanda olan bir şey de değil. Mesela, okuldaki zorbalık siber alanda da devam ediyor. O yüzden, hani dijitali tamamen ayrı kurgulamak değil dijitalin içinde olduğu koşullarda... Hatta bir çocuk bize şunu söyledi: "Bana yapamazlar, benim çok sağlam arkam var." Yani siber alanda yaşanan ile normalde, toplumun içinde yaşanan arasındaki o gidış gelişin farkında olmamız gerekiyor.

Profil fotoğraflarıyla ilgili, özellikle fotoğraf kullanımıyla ilgili konular çok anlatıldı; biri de ebeveyne haber vermek. Aslında birden fazla çocuk bunu söyledi yani "Yaptığın hareketi ebeveynine söylerim." diye tehdit edildiğini ve o da ailesiyle bir diyalogu olduğu için bunu anlatabilmiş.

Bu örnekleri söylememin sebebi şu: Evet, siber alanda birçok tehdit var ama o tehditlerle karşılaştığında gidebileceği bir yetişkin var mı ya da o alanda yaptığını aktardığında çözüm yolları geliştirilebilir mi?

Şimdi, bir başka konu -ben bunun çok hayati olduğunu düşünüyorum- dikkat ekonomisi -demin söyledim zaten- yani şöyle deniyor bu alandaki literatürde: Dünyadaki en kıymetli şey dikkat yani mesela, benim şu anda, şu sınırlı saniyede, yirmi dakikada sizin dikkatinizi toplayabilmeyi başarmam en önemli şey. Aslında, sosyal medya ve platformlar tek rakiplerine "uyku" diyorlar, uyku dışında her şeyi aşabilecekleri kanısındalar. Özellikle bu "..."¹ dediğimiz... Hani, çek, bırak ve yeni bir şey geliyor ya. Bu, tamamen -burada benden çok daha iyi psikoloji bilen hocalarımız var- psikolojik bir şey çünkü biz bir tür ödül olarak ve bir merakla bakıyoruz "Hep daha iyisi gelecek mi ya da kaçırdığımız bir şey var mı?" diye. Şimdi, çocuklar açısından bu çok önemli bir bağ.

Gene bir alıntıyı söylüyorum, çocuklar kendi kendilerine program yüklemeye başlamışlar: "Ben ders çalışırken telefonu kilitleyiyorum yani açmak istesem de uygulama izin vermiyor süre dolana kadar çünkü çok fazla zaman harcıyorum." Mesela, özellikle kaydırırken siz zannediyorsunuz ki beş dakika ama aslında bakıyorsunuz on beş, yirmi dakika. Çocuklar bu tür programlar öğrettiler bize. Nasıl? İşte "Günde bir saatten daha fazla bunu kullanmayacağım." gibi. Bunu neden önemsiyoruz? Çünkü çocukların

1. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan bir kelime ifade edildi.

kendilerinin bu tür bir ihtiyacı dillendirmesi, o bağımlılıkla ya da o bırakamama hâliyle yüzleşmeleri çok önemli, belki bizlerin de yüzleşmesi gerekiyor.

Bir başka tartışma gene literatürden: Dijital alan bir tercih mi yani çocuk ne yaparken dijital kayıyor? Aslında, bu, televizyon için de çok söylenen bir tartışmaydı yani biz evin içinde ya da evin dışında çocuğa neler veriyoruz ki çocuk o televizyonu kilitleniyor? Şimdi, o televizyon yerine tabletler, telefonlar gibi... Yani bir tür sokağın ve fiziksel oyun alanlarının güvensizliği nedeniyle zorunlu bir sosyalleşme mekânı oldu mu? Çünkü ebeveynlerle de konuştuğumuzda yine de çocuğunun evde ve odasında olmasını ya da evde ve kendi yanında, oda yoksa bile aynı ortamda olmasını tercih edebiliyorlar yani dijital güvenlik politikalarını düşünürken bizim mutlaka parkları, güvenli sokakları, belki okulların bahçelerini, okul sonrası o okul bahçelerinin kullanımını, bütün bunları düşünmemiz gerekiyor.

O başta koyduğum iç içe halkalara geri dönersek, bir ekolojik modeli düşünerek yani çocuğu o telefonda kopardığınızda o zamanında ne yapacak kısmına alternatifler üretmenin çok hayati olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden de dayanıklılık bu senenin ya da bu araların en çok söylenen lafı ama burada çok... Hatta çocuklar için şöyle kullanılıyor: "Yılmaz çocuk" yani her şeye rağmen yapan çocuk. Şimdi, her şeye rağmen yapan çocuklarımız var -özellikle başarı için söylüyorum bunu- ama çoğunluk çok zorlanıyor ve bizim bunu bireysel bir yetiden ziyade toplumsal bir sorun olarak düşünmemiz gerekiyor; bütün bu değişiklikleri, dönüşümü bireysel değil yapısal ve toplumsal bir mesele gibi koyduğumuzda da büyük bir oranda aile desteği yaratmamız gerekiyor. "Dijital okuryazarlık" dediğimiz şeyi müfredatların içine çok iyi yerleştirmemiz gerekiyor ve hatta belki bu mekanizmaları da anlatarak... Çünkü çocuklar büyünüyorlar "A, gerçekten bu böyle miydi?" dediklerinde çok daha başka bakıyorlar ki benzer bir eğitimi bizlerin de alması gerekiyor.

Sorumluluğu alma yani ihmal eden ebeveynlerden ya da ihmal eden çocuktan, yapamayan çocuktan ziyade birlikte bir toplumsal sorun olarak kurgulamak ve platformların sorumluluğunu da hatırlatmak... Çünkü bence bu da çok önemli, bazen tamamen arkada kalabiliyor, "bütüncül politikalar" dediğimiz bir şey.

Şunu da söylemek lazım: Dezavantajlılık yani farklı kırılanlıklar... Mesela, engelli çocukların durumu nedir? Belli seviyelerde okuryazarlık ya da medya okuryazarlığı çok sınırlı olan ailelerin durumu nedir? Bunları da konuşmak lazım.

Bu, çocuklardan gelendi. 2024 Krizler Çağında Çocuk Olmak Projesi'ndeki Çocuk Danışma Ekibimiz bize -bizim bir sürü alandaki bulgularımızdan sonra yani sadece dijital değil- dediler ki: "Ebeveynleri ve çocukları mutlaka bu alanda bilinçlendirmelisiniz, bu bize anlattıklarınızı anlatmanız lazım." Farklı öğrenme tarzlarına uygun öğrenme istediklerini söylediler çünkü maalesef -yani konumuz o olmadığı için oraya çok girmiyorum ama çok ilişkili olduğunu düşünüyorum- okullarımız ve eğitimimiz akademik başarıya ve sınavlara odaklanıyor, sadece akademik başarı da değil sınavlara, 8'inci sınıf sınavı ve üniversite sınavı gibi.

Sahada dinlediğimiz öyküleri gerçekten keşke başka bir zamanımız olsa da anlatsam. İnanılmaz büyük bir uçurum oluşmuş durumda, başarılı çocuk ile başarısız çocuk... Ve başarısız çocuk bunu çok içselleştiriyor. O yüzden de aslında okula gitmek onun için sadece başarısızlığı tekrar tekrar hissettiği, o yoksunluğu tekrar hissettiği bir şeye dönüşüyor; bunu mutlaka masanın üstünde tutmak zorundayız yani okul, sadece başarılıların yüksek sınav sonuçları aldığı bir yer değil; okul, bizim sosyalleştirdiğimiz, öğrendiğimiz, birlikte yaşamayı öğrendiğimiz kapsayıcı bir alan olarak kurgulanmak zorunda ve 8'inci sınıf sınavı özellikle çocukların ergenlikleriyle de örtüştüğü için ailelerde ve çocuklarda çok ciddi zarar yaratıyor.

Tabii ki çocukların kendilerini rahatça ifade edebilmesi, bu hiç kolay bir şey değil. Kendi ailelerimizi, geçmişimizi düşünelim. Bir ailenin içinde çocuk gerçekten katılıyor mu, alınan bir kararı soruyor muyuz? Aileden okula, yapılarımıza katılımcı ve kapsayıcı bir toplum fikrini söylemiş durumdalar.

Rehberliği çok vurguluyoruz, zaten muhtemelen siz de konuşmuşsunuzdur bugüne kadar ve bundan sonra da... Şimdi, rehberlikler okulların içinde... Hep şu oluyor: Bu sınavların yarattığı stres ve sınavları... Özellikle de lise düzeyinde meslek tercihine odaklanılıyor ama bizim çok ciddi olarak sosyal açıdan, psikolojik açıdan çocukları desteklemeye ihtiyacımız var. O yüzden, rehberliğin bu tür bir kariyer odaklılığından ya da sınav başarısı odaklılığından çıkması gerekiyor, tabii ki o zaman da rehber hocalarımızın sayılarının artması gerekiyor, çok daha fazla... Dediğim gibi, 2008'den beri yaptığımız her çalışmada neredeyse bu rehberlik konusunu tekrar tekrar ele aldık çünkü okulda diğer hocaların da ihtiyacı oluyor yani onların diğer hocalara da deneyimlerini anlatıp onların çözemediği konularda da devreye girmesi deyiş buradan geçiyorum, politika önerilerine geliyorum.

Şimdi, birincisi şu: Bütüncül bir yaklaşım gerekiyor. Bu ne demek? Maalesef, bizim farklı şekillerde yaptığımız birkaç raporda sadece ilgili kurumun kendisini "...?la arayıp yani "ara" tuşuyla arayıp bulunduğu dokümanlar benim elime geldi, şöyle bir şey: Bizim, bu işin tek bir paydaşla çözülmeyeceğini anlamamız gerekiyor yani ne tek başına ebeveyn çözebilir ne tek başına okul çözebilir ne de tek başına o çocuğun kendisi her şeye dayanıklı olabilir. Bu, bizim temel bir ortak derdimiz ve mutlaka -dijital alan güvenliği de dâhil olmak üzere- diğer alanlarla birlikte düşünmek zorundayız. Korku ve tehdit hissi yaratarak bu işi çözemeyeceğiz. Maalesef ki şu an özellikle çok kötü bir olay yaşadık, çok kötü iki olay üst üste geldi, ondan önce yaşananlar da var; bunların ciddiyeti ve acısı ortada, gerçekten söyleyecek kelime yok ama bunu tehdide ya da korkuya çevirdikçe, güvensizliğe çevirdikçe daha büyük riskler içeriyor yani çocuklar... Gene bir çocuğun cümlesini söyleyeyim, yakın bir dönemde yaptığımız çalışmada "Arkadaşıma da mı güvenemeyeceğim?" diye sordu yani arkadaşının onun için bir risk olabilmesi hikâyesi. Başka riskleri zaten biliyor, başka şeyleri televizyondan görüyor, haberlerden görüyor, bir korku atmosferi ya da endişe hâli var ama arkadaşı olduğunda başka bir şeyden bahsediyoruz. O yüzden bu çok zor bir şey yani hiçbirimizin elinde sihri bir değnek yok ama birlikte dert edebiliriz ve önceleyebiliriz çünkü hep başka gündemler ön plana geçebiliyor, geçmemesi için bir arada davranabiliriz.

Sadece korunacak nesnelere değil, çözüm sürecine katılacak aktif özneler onlar; çok farklı şekillerde çalışıyor kafaları ve bazen inanılmaz çözümler üretebiliyorlar. O yüzden, onlara ifade alanları açmak, riskleri aşmada güvenli alan yaratmak yani onların kendilerini ifade edebilecekleri ortamları hazırlamak ve mutlaka ebeveynlere dijital okuryazarlık da başta olmak üzere ebeveynlik

2. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan bir kelime ifade edildi.

süreçlerinde destekleyecek yapılar koymak -içinde bulunduğumuz bu çağa "belirsizlik çağı" deniliyor, "çoklu krizler" deniliyor, burada gene tabii ki için içinde tüm bunların etkisi var ama- çocuklarla o kurdukları ilişkiyi daha iyi kurmaları için onları desteklemek, biraz dijital çağda ebeveyn olmak ne demek onu öğreterek ve tabii ki farklı ihtiyaçları koyarak...

Burada susayım, çok teşekkür ediyorum sabrınıza. Dediğim gibi, kafamda böyle birkaç tane daha şey var ama onları yazılı iletirim.

Sağ olun.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Gerçekten güzel bir sunum oldu. Belki ilerleyen dönemlerde de sizi tekrar dinleme gereği hissedebiliriz. Siz geçtiniz ama bir sorum olacaktı.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCİ - Tabii, buyurun.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Özellikle bu dijital platformlar -üst başlık olarak söylüyorum- kullanıcının neye baktığını ölçüyor, neye tepki verdiğini, tekrar bir adım ilerisini de değerlendiriyor ve ardından ona göre bir karar veriyor yani davranışı ölçüyor, davranışı öğreniyor, ondan sonra bu davranışı da şekillendiriyor. Sosyal mecralara, dijital platformlara erişmek başka bir olgu iken geri planda böyle bir algoritma devam ediyor yani bir sonraki çağırdığımız zaman özellikle çocuklarla yaptığımız Urfa merkezli değerlendirmede bunları da nasıl değerlendirebileceğimiz, nasıl daha iyi bir şekle getirebileceğimiz noktasında biraz daha spesifik bir çalışma olursa son derece mutlu oluruz.

Hocam, çok teşekkür ediyoruz.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCİ - Ben teşekkür ediyorum.

Bir de ufacak bir şey söyleyeceğim. Şu anda bu yapay zekâ sistemi acayip devreye girdi ve başka bir şey oldu.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Zaten bunlar başka bir hâle getirip daha ileri bir noktaya götürdü, tamamen katılıyorum yani burada sorunumuz, problemimiz bunları engellemek falan değil aslında, bunun ne yaptığını kavrayarak, değerlendirerek çocuklarımızla ilgili bir çözüm noktasında olabilmek diye düşünüyorum.

Değerli arkadaşlar, Murat Bakan arkadaşımız Komisyonumuzdan ayrılmıştı, ona teşekkür ediyoruz yaptığı katkılardan dolayı.

Hikmet Yalım Halıcı Bey'e de hoş geldiniz diyoruz, hayırlı uğurlu olsun diyoruz. Konuşmamın girişinde belki unuttum, onun için bu şekilde kabul edilmesini arzuluyorum.

HİKMET YALIM HALICI (Isparta) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım, sağ olun.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Değerli arkadaşlar, Doçent Doktor Alperen Bıkmazer Hocamız; kendisi İstanbul Medeniyet Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları kurucusu ve Ana Bilim Dalı Başkanı; 0-18 yaş grubundaki çocuk ve ergenlerin ruhsal sorunlarıyla ilgili çalışmalar yapmış, çocuk ve ergen psikiyatrisi alanında uzmanlaşmış bir hocamız.

Ben sözü kendilerine veriyorum.

Buyurun Hocam.

2.- İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Alperen Bıkmazer'in, okullarda şiddetin nedenleri, dijital riskler ile klinik ve adli popülasyon örnekleri, genel literatür, Adli Tıp Kurumundaki deneyimleri ve çözüm önerileri hakkında sunumu

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALPEREN BIKMAZER - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Kıymetli Komisyon üyeleri; davetiniz için teşekkür ederim.

Çocuk psikiyatrisi bölümünde çalışmanın yanında aynı zamanda Adli Tıp Kurumunda 6. İhtisas Kurulu üyesiyim; yaklaşık olarak on üç buçuk yıllık bir Adli Tıp Kurumu tecrübem var, 2013'ten beri Adli Tıp Kurumundayım.

Biraz bugünkü konuya hocam sahadan, genel popülasyondan örnekler verdi; ben de biraz klinik ve adli popülasyondan örneklerle konuyu ele almaya çalışacağım, sunum akışında öncelikle genel bir literatür hakkında bilgi verip daha sonra da Adli Tıp Kurumundaki deneyimlerimizi paylaşmaya çalışacağım.

Adli Tıp Kurumundaki deneyimlerimiz şu anlamda kıymetli: Yılda yaklaşık 2.500'ün üzerinde suça sürüklenen çocuğun değerlendirildiği, yaklaşık 2 bine yakın da istismar, cinsel saldırı mağduru bireyin değerlendirildiği bir kurum ve Türkiye'nin bütün bölgelerinden, bütün şehirlerinden, ilçelerinden vakalar geldiği için bu olumsuz konular ekseninde de ülkenin bir yansıması, bir aynası gibi. Dolayısıyla, veriler sadece İstanbul verileri gibi değil, hemen hemen bütün ülkemizdeki bu olumsuz durumu yansıtan veriler gibi.

Tabii, burada belki toplanmamıza vesile olan olaylar Şanlıurfa'daki ve Kahramanmaraş'taki olaylardı ama yine, yaklaşık iki sene önce İbrahim Oktugan Hocamız, okul müdürümüz Avrupa yakasındaki bir okulda öldürüldü. Yine, yaklaşık iki ay önce Çekmeköy'de Fatma Nur Öğretmenimizin bir olayı var ve geçen ay yaşanan süreçler. Dolayısıyla, buradaki bu "okul saldırısı" dediğimiz antiteyi sadece asayiş sorunu olarak ele almak tek başına yetmiyor, okul güvenliği konusu da sadece asayişle ilgilendiren bir konu değil; hem ruh sağlığı hem de dijital ortamlar, çocuklarda özellikle son dönemdeki sosyal izolasyon, yine, çocuklar arasında yaygınlaşan şiddet kültürü ve bazen de erken risk tanınmanın gözden kaçması gibi başlıklarla birlikte ele almak gerekiyor.

Evet, bizim ülkemizde henüz yeni ama bu duruma, okul saldırısı olayına çok aşına olan toplumlar var ki Amerika Birleşik Devletleri bunların başında geliyor. Bu konuyla alakalı, okul saldırısı düzenleyen çocuklarla alakalı literatürde nelerden bahsediyorlar? Bunlar genelde ortak söylemler diyebilirim. Birincisi, sosyal izolasyon. Aslında, hocamın da bahsettiği gibi, sanal ortam çocukların kendini ifade etme ortamı; aslında varoluşsal bir anlamı da var bazı bireyler için, özellikle de sosyal anlamda tek başına olan bireylerin sığındığı bir ortam gibi. Akran zorbalığı çok çeşitli alanlarda defalarca konuşulmuştur belki ama özellikle okuldaki öğretmenlerimizi, okul iklimini çok olumsuz etkileyen bir süreç diyebilirim akran zorbalığı için. Akran zorbalığıyla alakalı

mücadelede genelde okullara sorumluluk yükleniyor ama artık ailelerin, okulun, aslında toplumun bütün katmanlarının birlikte ele alması gereken bir problem.

Buradaki son yaşanan olaylara ve aslında bütün bu olaylara baktığımızda da Türkiye'de bu akran zorbalığının ya da dışlanma kısmının da ortak bir keşişim noktası olduğunu söylemek doğru. Tabii ki bu izolasyon ve zorbalık ister istemez çocuğun yaşadığı sıkıntıya göre utancı ya da öfkeyi beraberinde getiriyor. Duygular yoğun olduğu zaman davranışlarımızı kontrol etmek de çok kolay olmuyor; özellikle öfke gibi, utanç gibi yoğun duygular bizim davranış kontrolümüzü zayıflatıyor, bunu da söylemek lazım.

Travma öyküsü, olumsuz çocukluk çağı deneyimleri diyerek daha geniş bir tabirle tanımlamak daha doğru olur belki ama hem mağdur çocuklarda hem birtakım yasa dışı eylemlerde bulunmuş suça sürüklenen çocuklarda neredeyse ortak nokta gibi ve olumsuz çocukluk deneyimi oranı yüzde 80-90'ların üzerinde, hani hiç azımsanmayacak bir orandan bahsediyoruz.

Tabii ki şiddet içeriklerine yoğun maruziyetin olması da en azından, zihinlerde bir normalizasyon sağlayabiliyor. Çocukların oynadıkları oyunları Adli Tıp Kurumunda çocuklara sordumuzda, izledikleri diziler ya da oynadıkları oyunlar aynı, hep aynı şeyleri söylüyorlar. Artık biz bir süre sonra "Şunu izliyorsun, değil mi?" "Bunu oynuyorsun, değil mi?" sorusuna "Evet, doğru, nereden bildiniz?" şeklinde geri bildirimler alıyoruz çünkü o da çok ortak bir nokta.

Çevrim içi radikalleşme, "7-46" diye bir platformdan sıklıkla bahsediliyor, belki hepimizin bilgisi vardır, neredeyse bütün dünyayı sardı üç dört yıl gibi kısa bir süre içerisinde ve Amerika'da tutuklandı platformunun kurucusu ama ve ciddi de bir ceza aldı ama çocuklar arasında onun etkileri hâlâ duruyor ya da mesela, Topkapı'daki, iki sene önceki Semih Çelik olayında da biliyorsunuz Discord platformunda İncel mevzuları dikkatle ele alındı, nitekim dünyaca ünlü bir dizide de bu konu yine farklı boyutlarıyla ele alındı.

Tabii ki silaha erişim; hem uluslararası literatürde hem de aslında biraz önce bahsettiğimiz 4 olayda da çocukların silaha çok kolay erişim sağladıklarını görüyoruz. Klinik olarak baktığımızda da hani, adli örneklerinde, klinik örneklerinde silaha erişimin şöyle bir handikabı da var; intihar oranlarında, hani, intihar için de bir kaynak olmaya başladı. Çocukların silaha erişimi tamamlanmış intiharlar için de bir neden oldu diyebiliriz ve erken uyarı işaretlerinin gözden kaçması da... Hocamız biraz önce bu ekolojik sistemden bahsetti ama şimdi artık bu sistem de değişecek mi? Nasıl genel popülasyon için bu sistem doğru bir sistemse şiddet ya da suç eğilimi için de bu sistem işlerliğini devam ettiriyor ama şu an sanki bir paradigma değişiminden de söz edilmeye başlandı.

Biz şimdiye kadar bilgiyi, deneyimleri hep nesilden nesile, kuşaklar arası aktararak öğrendik ama bundan sonra ne olacağıyla ilgili kaygılar var. Çocuklar artık deneyimleri, yeni bilgileri ebeveynlerinden ya da sosyal ortamlarından, yakın çevresinden değil sosyal medyadan ya da yapay zekâdan öğrenmeye başladılar. Bu silsile şu an sanki kırıldı gibi ve bu kırılma biz nasıl yöneteceğiz ya da bu paradigma değişimi bu ekolojik sistemi tamamen mi bozacak ya da beşinci bir katman mı olacak, bunlar tamamen şu an soru işareti olan alanlar demek doğru.

En iç katmanda birey var; ben tabii ki bir psikiyatrist olarak bu katmana biraz daha fazla değineceğim çünkü popülasyona baktığımızda, genel olarak ergenlik olarak tarif ettiğimiz 12-18 yaş arası dönemdeki popülasyondan bahsediyoruz. Biraz önce bahsettik, bu çocukların olumsuz çocukluk deneyimleri çok fazla. Hani bunu yoksulluktan, göçten tutun akran zorbalığı, cinsel istismar, ihmal, fiziksel istismar, aile içi şiddet gibi bu küme genişletilebilir ama bu dönem aslına bakarsanız bizim dürtülerimizin, duygularımızın yönetildiği, kodlandığı sistemler, beyin bölgeleri nispeten daha erken gelişen beyin bölgeleri, limbik sistemimiz hemen hemen 9-10 yaşlarında gelişimini tamamlarken bu bölgenin isteklerini ketleyen ya da dürtüleri ketleyen beyin bölgesi olan prefrontal korteks, beynimizin CEO'su olarak adlandırdığımız bölüm gelişimini en geç tamamlayan beyin bölgesi. Kaynaklar, şu anki literatür "16 yaş" diyor; klasik kaynaklar 16 yaş olarak tabir etse de artık 20 yaş, 24 yaş ve hatta ömür boyu bu bölgenin gelişiminin devam etmekte olduğunu söylemek mümkün. Tabii ki biz klasik kaynakları ele aldığımızda bu 10 ile 16 yaş arası nörobiyolojik anlamda riskli bir süreci de beraberinde getiriyor.

Bir diğer durum da suç ya da şiddet eğilimi olan çocuklardaki psikiyatrik problemler. Normal popülasyondan hemen hemen 7 ila 8 kat fazla olduğunu artık bütün çalışmalarda görüyoruz ki neredeyse yüzde 70, yüzde 80 oranında bu çocukların psikiyatrik bir problemi olduğunu söylemek mümkün. Özellikle dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu -ki hocam dikkat ekonomisinden bahsetti- onu en çok etkileyen belki nörobiyolojik, nörogelişimsel bozukluk ve eşlik eden davranış problemleri ve davranım bozukluğu ve madde kullanım bozukluğu.

Burada şöyle bir parantez açmam da gerekiyor, belki politika gelişiminde çok katkısı olacaktır diye düşünüyorum: Maraş olayında da gördük, şimdi, aileler öneriler olsa da çocuklarını çocuk psikiyatristine getirmiyorlar, getirselere ilaç yazdırmak istemiyorlar, belirli tanıların sisteme girilmesini istemiyorlar çünkü çocuklarının etiketlendiklerini düşünüyorlar. Örnek olsun diye söylüyorum, şu an asker olunması, polis olunması, pilot olunması önünde bir engel olduklarını ifade ediyorlar. Bunun doğruluğu yanlışlığı tartışılır ama bir taraftan, zaten hiperaktivitesi olan bireylerin en çok seçme eğiliminde olduğu iş alanları ama aynı zamanda da engel ve şöyle bir durum da gelişti: "Tamam, şimdi asker, polis olamayacak, zaten bizim çocuğumuz olmayacak ama ya on sene sonra cerrah da olamazsa, hâkim de olamazsa." gibi haklı endişeleri var. Bu da aynı Maraş olayında gördüğümüz gibi ruh sağlığı alanında yardım alma önünde bir engel gibi gözükmemekte.

Bir diğer nokta da çocuk psikiyatrisiyle ilgili ilaç kullanımıyla alakalı ciddi kısıtlılıklar söz konusu. Belki bu alanda da ek bir şeyler yapılması gerekiyor, özellikle SGK geri ödemelerinden bahsetmek burada mümkün.

İkinci durum, ikinci katman, çocuğun yakın çevresi olan aile. Şimdi, burada en önemli durum, özellikle kaotik aile yapısının daha sık görülüyor olması, bunu parçalanmış aile olarak da ele alabiliriz ya da aile içi yoğun çatışmalar olarak da ele alabiliriz. Ek olarak, aile bireylerinin yoğun iş yükü ve aynı zamanda yoğun sorumluluk durumları çocukları üzerindeki denetimleri de aksatıyor yani nispeten süpervizyon altında olmayan çocuklar.

Şöyle bir örnek verebiliriz, bizim çalışmalarımızdan bir bulgu sadece: Cinsel suç işleyen çocuklar ile diğer sair suç işleyen çocukları biz kıyasladık ve kendi kişisel bilgisayarlarına sahip olma yaşı, her iki grupta suç işleyen ya da "Suç işlediği iddia edilen" demek daha doğru, bu popülasyonda iki buçuk yıl daha önce diğer çocuklara göre. Hani buradan şunu anlayabiliyorsunuz; kontrol olmadığında, çocuk ile bilgisayarı baş başa bıraktığımızda orada bir kara delik oluşuyor. Burada ailelerin çocuklarının medya alışkanlıklarıyla alakalı denetim fonksiyonlarına, o sorumluluklara vurgu yapmak çok kıymetli.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Affedersiniz Sayın Hocam, kişisel bilgisayara sahip olmak cinsel suçlarda yaşı 2 yaş geriye mi çekiyor?

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALPEREN BIKMAZER - Yok Sayın Vekilim, şöyle; kişisel bilgisayarlara daha erken sahip olan çocuklarda cinsel suç daha fazla görülüyor gibi. Hani, orada bir muhtemelen denetim eksikliğinden dolayı cinsel uyarılara çocuklar daha erken yaşta maruz kalıp o uyarıları zihinlerinde işlemeyemiyorlar ve bundan dolayı bir risk faktörü oluşturuyor demek daha doğru olur.

Tabii ki burada aile yapısı, ailenin eğitim düzeyi, aile destekleri falan, bunların hepsi çocuklardaki öfke duygusunda, duygu durumunda, suç davranışında ya da evdeki şiddette de önemli. Aslında bakarsanız şunu da söylemekte fayda var: Evet, biz burada belki okullardaki şiddet için topladık ama ev içinde şiddetin de hani sadece evdeki babadan diğer bireylere olan değil, evdeki ergenden evin diğer bireyelerine olan şiddetin de çok arttığı bir dönemden geçiyoruz ve bununla ilgili çok sayıda hem klinikte hem de Adli Tıpta örnek görüyoruz. Burada denetim gerçekten kıymetli, biraz böyle miş gibi, hani göstermelik denetim ya da sosyal medyada okuduğumuz kadarıyla bir denetimden ziyade daha böyle farkında olarak, sorumluluklarımızın bilincinde olarak çocukları denetlemek kıymetli.

Peki, bunlar bizim Adli Tıp Kurumunda yaptığımız çalışma verileri, aslında biraz önceki literatürün özeti gibi diyebilirim. Özellikle tekrarlayan şiddet eylemlerinde çocuklardaki ortak özellikler nelerdir diye baktığımızda, özellikle okul terkinin ön plana çıktığını görüyoruz. Okulsuzlaşma aslına bakarsanız hem şiddette, suça sürüklenmede hem de madde kullanımında risk faktörü gibi görülüyor. Yapılan çalışmalar şunu söylüyor: Okula verilen her bir yıllık ara suça sürüklenme ve madde kullanım riskini 2 ila 3 kat artırıyor çünkü pandemiyle birlikte sanki uzaktan eğitim çocuklara çok cazip gelmeye başladı hatta şöyle şeyler duyuyoruz: "Ben okula niye gideceğim? Okulda sekiz saatte anlattıklarını ben evde iki saatte öğrenebiliyorum, altı saatim bana kalıyor. Okulun burada bana ne katkısı var?" dediklerinde gerçekten ikna edici, ergenlerle özellikle böyle bir tartışmaya girdiğinizde ikna edici argümanlar üretmek çok da kolay değil ama okul terkinin risk faktörü olduğunu belirtmekte fayda var.

İkincisi, aile ortamındaki aile içi çatışmalar, ailedeki rol karmaşaları ve özellikle de parçalanmış ailelerin de özellikle tekrarlayıcı şiddet ve suç davranışları için risk faktörü olduğunu görüyoruz.

Bir diğeri de madde kullanımı. Madde kullanımında evet, belki burada daha dijital dünya için vurgu yapacağız ama madde kullanımının bu olayların aslında ele alınması gereken bir ortak noktası olduğunu söylemekte fayda var.

Okul konusuna burada da değindik zaten. Şimdi, birçok ülkede yapılmış ama Belçika'da da yapılmış çalışmalar var, şöyle durumlardan bahsediliyor: En çok şiddet ve suç davranışının saat 15.00-17.00 arasında olduğunu saptamışlar, suç saati; Avrupa Birliği ülkelerinin birçoğunda buna benzer veriler var. Bunun sebebini araştırdıklarında saat 15.00 okuldan çıkış saati, saat 17.00 ebeveynlerin işten eve gelme saati; o iki saat, çocukların denetimsiz olduğu o iki saat olumsuz davranışlara, özellikle daha fazla olumsuz davranışta bulunmalarına katkı sağlıyor. Burada, hani, ne yapılabilir, bununla ilgili çalışmalar yapılmış. Bazı ülkeler ebeveynlerin iş saatlerinde birtakım revizyonlara giderken bazıları da okullarda, okul sonrası o iki saati tamamlayıcı birtakım sosyal aktiviteler, sportif aktiviteler şeklinde tamamlayıcı birtakım sosyal mekanizmalar kurmuşlar. Onun için hani okul konusunu ben tekrar ısrarla vurguluyorum, çocukların okullaşması, okul terkinin önüne geçilmesi noktasında çok ekstra hassasiyet göstermemiz gerekiyor.

Peki, bu çocuklardaki erken uyarı işaretleri ne, o gözden kaçtığı düşünülen işaretler? Bunu biz geçen ayki vakalarımızda da gördük, ölüm ya da şiddet temalı paylaşımlar. Bunu sadece şey olarak görmemek lazım, hani aslında bakarsanız, agresif bir bireyde agresyonun öncelikli kaynak noktası kendisidir; hani, baktığımızda suça sürüklendiği iddia edilen birçok bireyin kollarında faça izleri görebilirsiniz, agresyon önce kişinin kendisinde döner. Eğer şiddet temalı, ölüm temalı paylaşımlar varsa bu çocuklara bir kırmızı bayrak eklemekte fayda var, sosyal medyadan tehditvari paylaşımlar yapan çocuklara dikkat etmekte fayda var, ani davranış değişikliği varsa, ani okul reddi, ani içe kapanma davranışları, belki uykuya uyanıklık döngüsündeki ani bozulmalar, bunlara da dikkat etmekte fayda var. Bunlar önemli bir psikiyatrik bozukluğun belirtisi olabilir ve ona da dikkat edip tedaviye yönlendirmekte fayda var.

Yine, yoğun izolasyon, çocuğun artık tek başınalık hâli, silahlara ilgisi olan, takıntılı ilgisi olan çocuklar... Şundan bahsetmek mümkün: Şu an bizim ülkemizde olan bir antite değil bu ama Amerika'da 3D yazıcılarla kendi silahlarını kontrol dışı olarak üretip bununla eylem hazırlığında olan, bununla nasıl eylemde bulunacağına dair yapay zekâyı manipüle eden... Hani, çocuklar şöyle sorular sormaya başlamışlar: "Şimdi, ben okulda nasıl bir eylem yaparım?" dediğimizde yapay zekâ bu konularda size cevap vermiyor ama işte "Birtakım oyunları nasıl oynarım, ben böyle bir oyun oynamak istiyorum, bana nasıl tavsiyeler verebilirsin?" gibi manipülatif bir dil kullandığınızda size detaylı bir şekilde eylem planı hazırlayabiliyor. Hani, bu noktalarda ilgisi varsa da dikkate almakta fayda var.

Kendine zarar vermektense bahsettik. Şiddeti yücelten bir içerik tüketimi, birazdan bizim Adli Tıpta bununla alakalı verilerimiz var, ondan bahsedeceğim ama okuldan kopma, sadece okula gitmeme değil okuldan kaçma davranışlarının artmasını da ciddi bir belirti olarak ele almak gerekiyor.

Zorbalığa burada ben tekrar değineceğim; çocuk bir zorbalığa maruz kaldığında yalnızlaşıyor. Şimdi, yalnızlaşan bir birey, bu, hepimiz için geçerli aslında, sığınacak bir dal ararız ve sosyal medyaya ya da dijital ortamlara bu yalnızlık hissiyle ulaştığımızda artık orada bir kara deliğin içerisinde kendimizi buluyoruz ki işte biraz önce bahsettiğim "7-46" tarzı oluşumlar bunlara örnek. Daha sonra da, çocuklar oradan da çok ciddi bilgiler edinebiliyorlar. Son dönemde Adli Tıpta çokça görüyoruz hatta bazen, bazı toplantılarda şunu söylüyorum, biraz kaygılar artıyor. Muhtemelen Discord gibi platformlarda hepimizin kredi kartı bilgileri detayına kadar mevcut. Şu an bizlerin dolandırılmamış olma sebebi herhâlde sıranın bize gelmemiş olmasından dolayı diye düşünmeye başladım çünkü o ortamdaki bütün bilgiler elde edilip daha sonra alışveriş listelerinde ve onu da çok güzel birbirlerine taktik verebiliyorlar "Küçük küçük, azar azar yap, yüklü miktarda alma." gibi bunu da çok güzel organize edebiliyorlar ve birbirleriyle iyi bir iletişim kurabiliyorlar. Hani, burada da bu konularda uyanık olmakta fayda var.

Tabii ki bu ortamlar şiddeti normalleştiriyor ama hocamın da dediği gibi, hani, en başta bahsettik yani sadece bir tuz biber etkisi var, hani çocuklar sadece sanal ortamlarda bunlara maruz kaldıkları için bir şiddet içerisinde değiller; bu çocuklar bu ortamlara, zaten günlük hayatlarında yaşadığı sıkıntılardan dolayı, yaşadıkları birtakım zorluklardan dolayı, yaşadıkları birtakım psikiyatrik problemlerden dolayı bu alanın içine giriyorlar ve bir kısır döngü oluşturuyor. Bu kısır döngüyü sadece dijital ortamla değil çok boyutlu olarak kırabileceğimizi düşünüyoruz.

Bu, bizim Adli Tıp Kurumunda yaptığımız bir tez çalışması. Aslında bakarsanız, bu olaylar falan henüz yokken yaptığımız bir çalışmaydı, 2022-2023 yıllarında yaptık. Suça sürüklenen çocuklardaki birtakım verileri paylaşacağım: Yüzde 35 gibi okula devam etmeyen bir oran var yani 3 çocuktan 1'i okula devam etmiyor; bu, çok ciddi bir oran. Sadece bize mi has acaba, hani, sonuç olarak Adli Tıp Kurumuyuz, belirli bir popülasyon geliyor, bu toplumu yansıtmıyor muhtemelen diye literatürdeki diğer verilere baktığımızda da başka araştırmacılar yine Türkiye'den yüzde 40, yüzde 43 hatta 70 kat daha fazla okulu terk edenlerin şiddet ya da suça karışması deniliyor Erbay'ın çalışmasında. Hani, Türkiye'de de buna benzer bir veri var ve yüzde 35 yani üçte 1 ciddi bir okulsuzluk oranı diyebilirim.

Ailesi yüzde 30'larda, yüzde 31 anne baba birlikte olmayan çocuklar; hani, belki bu konuyu da farklı boyutlardan ele almak gerekiyor. Burada aileler birlikte değilse bile, anne-babalar boşanmışsa bile çocukları o çatışma sahası alanına çekmeden o süreci de sağlıklı bir şekilde yürütmeleri için onlara destek vermekte de fayda var ki Türkiye'deki diğer çalışmalarda da hemen hemen benzer oranlar olduğunu görüyoruz.

Soyda suç öyküsü yüzde 40 yani bir çocuğun, bir bireyin akrabalarında, ailesinde kriminal birtakım tutumlar varsa o çocuğa da ekstra dikkat çekmekte fayda var ama şunu da söylemeden geçemeyeceğim: Yani bunlar olunca -Azinlık Raporu diye bir film vardı çok eskiden, Minority Report- yani "Bunlar risk faktörü" deyip o çocuğa potansiyel bir damga yapıştırmadan sadece destekleyici birtakım tedbirlerle gidersek çok daha sağlıklı süreci işleriz.

Kendine zarar verme davranışı ve intihar davranışının da çok fazla olduğunu görüyoruz. Agresif, agresyona yatkın bir birey agresyonu öncelikle kendisine, sonra çevresine belli eder; hani, özellikle kendine zarar verme davranışı bizim için çok kritik.

Peki, dijital birazcık daha gündemde olduğu için buna da biraz değindik. Suça sürüklenen çocukların yüzde 78'inin dijital oyunlar içerisinde şiddet içerikli oyunu tercih ettiğini görüyoruz ki bu, çok ciddi bir oran. Hani, oyun tercihiyle alakalı, hatta bir çocukla alakalı olarak meşhur bir oyun, bilemiyorum ismini zikrederim mi ama "GTA" isimli bir oyundan da bahsetmek lazım artık çünkü topluma mal oldu, anonimleştiği için söylemek lazım. Orada da çok keyif aldığı bir aktivitenin YouTube videosunu göstermişti -ki hani sunuma koyacaktım ama belki uygun olmaz diye koymadım- orada "mouse" tuşuna basarak işkence ediyorsunuz bir bireye, mafyatik bir bireye ve çocuk bundan çok keyif aldığını ifade etti.

Bunlara ek olarak, şimdi, çocukların hayatlarında 12 yaşına kadar genelde çocuklar aile bireylerini, annelerini, babalarını rol model alırlar; ergenlik döneminde, özellikle o kimlik gelişim döneminde akranlarını daha çok rol model alma eğilimindedirler ya da birtakım tarihsel kahramanlar rol model alınabilir, en azından bizim çocukluğumuz döneminde belki böyleydi ama bu çocuklardan 19 çocuk artık ki az değil, hani yüzde 20'si falan, yüzde 20'sinin dizi ya da oyun karakterlerini rol model aldıklarını, hayatlarında ulaşmak istedikleri zirve noktanın o kişi olduklarını söylediler; bu yüzde 19'un 16'sı da dizi ve film karakterleri ve bu 16 karakterin 12'si şiddet ve yasa dışı eylemlerle ilgili karakterler. Belli zaman dilimlerinde şunu da görebiliyoruz, hani örnek olsun diye söylüyorum: 2005-2007 arası doğan çocuklarda belli bir isme kümelenme var, 2017-2018 arasında doğanlarda belli bir isme kümelenme var. "Bu isimlerde niye kümeleme var?" dediğinizde o dönemdeki böyle çok meşhur dizideki başrol ya da ikinci rol karakterlerinin isimlerini aileler çocuklarına koyuyorlar yani böyle tabiri caizse çocuklar ismiyle müsemma bir şekilde yetişiyor hatta doğuyor diyebilirim.

Peki, okul iklimindeki kırılma bu anlamda önemli. Çocuk disiplin suçları işlemeye başlamışsa ki günde iki saatten fazla içeriğe maruz kalan çocuklarda biz disiplin suçu oranının daha fazla olduğunu tespit ettik, akademik çöküş de bunu beraberinde getiriyor. Ama bu analizleri de şöyle yorumlamak lazım: Burada bir ilişkisellik var, bir neden-sonuç ilişkisi yok yani çocuklar iki saatten fazla maruz kaldığı için ertesi gün okulda disiplin suçu işliyor demek bu analizlerden çıkmaz; bir ilişki var, bu ilişkinin yönünü bilmiyoruz ama muhtemelen çift yönlü bir ilişki. Yani çocuğu iki saatten fazla dijital içeriğe maruz bırakmaya iten eylemlerle, etkenlerle disiplin suçu işlemeye neden olan etkenler muhtemelen birlikte ve bu bir ortak etki oluşturuyor ve sonra bu ikisi arasında bir döngü oluşuyor. Hani burada neden-sonuç ilişkisinden ziyade sadece yönü belli olmayan ya da çift yönlü bir ilişki olarak tanımlamak daha doğru olur. Bu istatistiği de aynı şekilde tanımlamak lazım.

Şimdi, bizim popülasyonla alakalı, şiddet içerikli oyun oynayan çocukların ortalama suç sayısı 8, şiddet içeriği olmayan oyun oynayanlarınkı ise 1,24 gibi; neredeyse 7 katlık bir durumdan bahsediyoruz, bu anlamlı bir fark ama tekrar hani çocuklar şiddet ve suç içerikli... Yani şöyle söyleyeyim: Zaten bu çocuklardan da şiddet içerikli oyun oynamasını bekleriz yani o oyunu oynadığı için suça sürüklendiğini iddia etmek de bizim verilerimizle mantıklı değil, belki ileri analizlerde bununla alakalı daha ileri çalışmalar yapılabilir ki aslına bakarsanız yapılması da gerekiyor.

Dijital risk profili dersek hangi profiller daha riskli? Günde iki saat ve özellikle gece uykuyu etkileyen bir dijitalleşme varsa bu önemli. Şimdi oyunlarla alakalı artık bir sürü uluslararası ve Türkiye'de platformlar var. Her oyun için bir yaş aralığı tercih ediliyor. Özellikle +18 oyunlar oynayan ya da oyunlarda hileye başvuran çocuklar yine risk teşkil ediyor.

Gözetimsiz ortam ve internet kafe vurgusu da son dönemde çok azaldı ama hâlâ devam ediyor, hatta şöyle bir deneyimimden de bahsedeyim: 13; 12,5 yaşında bir çocuk, bir eylemle karşımıza geldi, çocukta büyüme hormonu eksikliği vardı, boyu 1,25-1,30 gibi yani 6 yaşında gibi görünüyordu, eylemle ilgili kendisiyle görüşürken hani derler ya "boyuna posuna bakmadan" şöyle bir hareket yaptı: "Biz arkamızda delil bırakmayız ağabey." gibi böyle, deyim yerindeyse böyle çok beylik bir ifade kullandı ama çocuk gerçekten küçücük bir çocuk ama sonra bu görüşmeyi derinleştirdiğimizde o eylemi nasıl yaptığını da, o eylemle ilgili bu tarz ifadeleri de internet kafedeki ağabeylerden öğrendiğini söyledi. Hani bu da bir kişisel deneyim olarak...

Tabii ki, biraz önce, okuldaki zorbalıkla ilgili bahsettik, burada da ilgisiz aile iklimi, aile denetimi çok önemli. Ekranla ilgili sınırlamalar yapmak hani özellikle süre anlamında sınırlamalar yapmak kıymetli ama şunu söyleyeyim: Hani hep diyoruz "Ekranı sınırlayalım, ekranı sınırlayalım." ama yerine ne koyacağız? Çünkü beynimizde ödül merkezi var, ismi Nucleus Accumbens ve bu

merkezden ekran, oyun çok ciddi dopamin salgılatıyor. Yani bilemiyorum hiç oyun deneyiminiz oldu mu? Benim oldu, hani kendimden de bu anlamda örnek verebilirim, deyim yerindeyse oyuna bulaştığımızda kendinizi geri almanız çok zor ki 40 yaşlarında, 50 yaşlarında yetişkin bireyler olarak bundan bahsediyorum bizim yapamadığımızı 14-15 yaşında, prefrontal korteksinin olgunlaşmadığını düşündüğümüz çocukların yapması çok daha zor olacaktır. Onun için, hani dijitalde; evet, ekranı kısıtlayalım ama kuru bir kısıtlama değil, yerine ne koyacağız, burası önemli gibi görünüyor.

Sanal şiddet ya da bu sanal şiddet kahramanlarıyla alakalı özellikle farkındalık önemli.

Okulsuzlaşmanın bence şiddetle karşısında durmalıyız, yani bu konu çok kritik bir konu.

Peki, neler yapılabilir? Aslında Hocamın bahsettiklerine çok benzer şeyleri söyleyeceğim için çok fazla uzatmayacağım ama okul rehberlik servisleri ile çocuk psikiyatrisi arasında bir köprü kurulmalı diye düşünüyorum hani klinikle rehberlik arasında; gerekirse okul temelli taramalar ama bu taramaları yaparken mümkün mertebe damgalamadan, etiketlemeden, çocukları belirli kalıplara yerleştirmeden taramalar yapmakta fayda var. Çocuk psikiyatrisini daha erişilebilir kılmak bu anlamda kıymetli. Dijital okuryazarlık ve ebeveynlerin farkındalığını geliştirmek bu anlamda önemli. Zorbalıkla ilgili daha kapsayıcı ki sadece okullarla, okul idarecileriyle okul rehberlik servislerini sınırlandırmadan bütün toplumu kapsayan, ailelerin bilinçlendirilmesini de içine alan bir antizorbalık programları yapılabilir ve okul aidiyetini artırıcı hani okul ikliminde değişikliğe neden olabilecek birtakım sanatsal faaliyetler olabilir, sportif faaliyetler olabilir yani o akademik bilgi yükünün yanında çocuklara okulu daha keyifli hâle getirebilecek eğitim sisteminde birtakım dizaynlar oluşturulabilir ve tabii ki, mümkünse silaha erişimin, ergenlerin silaha erişiminin engellenmesinde de fayda var.

Sabrınız için teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Sayın Bıkmazer Hocam, çok teşekkür ediyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Başkanım, özür dileyerek söylüyorum, değerli Hocamızdan çok iyi yararlandık.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Cümlemi tamamlayayım, ondan sonra...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Pardon efendim.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Profesör Doktor Pınar Uyan Semerci'nin ve Doçent Doktor Alperen Bıkmazer'in yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Öncelikle çok teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, 2 hocamız İstanbul'a gidecekleri için diğer sunumları almadan soru ve cevap işlemini...

Bunu söyleyecektiniz değil mi Sayın Tanal?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Aynen öyle.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hissikablelvuku.

Dolayısıyla bu meyanda, bu alanda soru-cevap işlemini yapalım, hocalarımızı yolcu ettikten sonra diğer hocalarımızı dinlemeye devam edelim.

Evet, ben buradaki söz sırasına göre, talep edenlere göre söz vereceğim.

Buyurun.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Evet, çok teşekkür ediyorum değerli hocalarıma; gayet verimliydi, ben de çok faydalandım, çok güzel notlar da aldım, zaten verdiğiniz dokümanlar da gayet dolu dolu. Bu Komisyonun ilk sunumları oldu, bu açıdan önemli.

Ben, hocama birkaç şey söylemek istiyorum, bir soru sormak istiyorum, bir de bir hocamın çok önemli bir tespiti oldu, hocam dedi ki: "Aileler çocuklarına ilaç yazdırmak istemiyorlar ilerleyen yaşlarda polis, asker olmasına, pilot olmasına engel olduğu için bu mantıktan aileler..." Çok örneği var, sadece pilot, asker, polis olmasına engel değil. Mesela, daha bugün benim seçim bölgemden birisi aradı, bir kadın "Güvenlikçiyim ama işte, iş bulamıyorum çünkü yıllar önce bir sorun yaşamıştım, bir ilaç yazılmıştı, aldığım ilaçtan dolayı o gözüküyor ve beni işe kimse almıyor." diyor. Bu, özel sektörde de artık yaygınlaştı yani polisi, askeri, kamu kurumlarını geçti, özel sektörde de yaygınlaştı. Bunun için, işte, buranın bir çözüm bulması gerekiyor, bu Komisyonun önerilerinden birinin bu olması gerekiyor. İnsanoğlu genç yaşta, çocuk yaşta bir sorunu vardır, ailesi doktora götürür, psikiyatriste götürür ve ona bir ilaç yazdırır, bu ilelebet böyle gidecek anlamına gelmez, illaki tedavisini olacaktır ve iyileşecektir; ondan sonraki hayatında da belki o çocuk bir bilim insanı olacak, belki bir mucit olacak, belki kendi alanında önemli bir isim olacak. Onu engelleyebilmek için mutlaka bir düzenleme yapılması gerekiyor. Bildiğim kadarıyla kanun sıkıntılı, ona yani işte zaman aşımı gibi bir şey getirilebilir; "Beş yıl sonra, on yıl sonra, bu ilaç kullanımından on yıl sonra iş sahibi olabilir." gibi bir düzenleme getirmek gerekir.

Hocama sorum da şu: Adli Tıp verilerinde çocuk intiharlarına ilişkin bir oran var mı Hocam siz de, çocuk intiharlarına ilişkin?

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI BAŞKANI DOÇ. DR ALPEREN BIKMAZER - Yani çocuk psikiyatristi olarak bende yok çünkü çocuk intiharlarıyla alakalı otopsi raporları daha çok adli tıp uzmanlarının yaptığı raporlar olduğu için muhtemelen veriler onlardadır.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Ama silahla çocuk intiharı vakalarında artış var.

Teşekkür ederim.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI BAŞKANI DOÇ. DR ALPEREN BIKMAZER - Vakalarında artış var.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Ben teşekkür ediyorum Hocam.

Değerli arkadaşlar, Meclisimizde daha henüz yaz sezonuna geçilmediği için klimalarla ilgili sorun var, onun için ceketlerimizi çıkarma noktasında ben göz işaretiyle tamam dedim ama bu konuda rahat davranabiliriz.

İrfan Bey, buyurun.

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - Teşekkür ediyorum öncelikle.

Biraz geç geldim, Pınar Hocamı dinleyemedim ama "2024 Krizler Çağında Çocuk Olmak" formatını çok beğendim, onu söylemek isterim. Alperen Hocama...

Tabii ki, erken uyarı işaretleri gerçekten çok önemli. Ben Kahramanmaraş Milletvekiliyim, tıp doktoruyum ve tam da son cümlede söylediniz; piyasada, sahada biz de karşılaşıyoruz, okul temelli psikososyal tarama kriz ekipleri, erişilebilir çocuk psikiyatrisi... Şimdi, psikolog olsun, PDR olsun veya öğretmen olsun, arkadaşlarımızın tarama ve tespit görevleri varken... Benim de branşım fizik tedavi, bizim branşta da de aynı düşünceyle alttaki arkadaşlarımız tedaviye kalkışıyorlar ve bu tedaviye kalkışma süreci uzatıyor yani "Biz bunu hallederiz." "Biz bunu hallederiz." diye... Yani "Kahramanmaraş özelinde bu çocuk size gelseydi ne olabilirdi?" diye seçenekleri bize söyleyebilir misiniz; yani beklemeseydi, "Aile bekletti." deniliyor, "Psikolog bekletti." deniliyor, "PDR bekletti." deniliyor ve sizin de çok katmanlı koruma modelindeki önerilerinizden biri de bu; çocuk psikiyatrisine ulaşımın önündeki engeller. Biz buradan bir şey çıkarabilir miydik, yani bize bir öneride bulunabilir misiniz?

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI BAŞKANI DOÇ. DR ALPEREN BIKMAZER - Şimdi, tabii ki, çocukla alakalı, o çocukla alakalı sonrasında bir sürü paylaşım yapıldı; ne kadar doğrudu, ne kadar yanlıydı, açıkçası onları bilemiyorum ama eğer çocukta tedavi edilebilir bir psikiyatrik bozukluk varsa, özellikle dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu gibi, dürtü kontrol bozukluğu gibi problemler varsa bunun sadece psikososyal destekle, birtakım psikoterapilerle tek başına çözülmeyeceğini, bunlar için ilaç tedavileri gerektiğini söylemekte fayda var. Ama şunu da ek olarak söylemekte fayda var: Şimdi ruh sağlığı hizmeti çok bütüncül bir hizmet hani ilacın, psikososyal desteğin, aile desteğinin, psikoterapilerin birlikte ele alındığı, hani bunların hepsini ayrı ayrı ele almamak lazım, bir bütünün parçası gibi. Bu anlamda, okuldaki rehber öğretmenlerimiz ile çocuk psikiyatrisi arasında köprüyü sadece bir yönlendirme, bir sevk gibi değil de karşılıklı iş birliği olarak değerlendirmekte fayda var. Çok iyi terapi eğitimleri olan, bilişsel davranış terapi yapan rehber öğretmenlerimiz olduğunu biliyoruz ve çok da iyi yapıyorlar. Hani o birlikteliği, o iş birliğini sağladıktan sonra süreç çok daha sağlıklı yürüyor yani bu durum sadece "X" bir meslek grubunun değil, ruh sağlığı alanında sosyal pediatriğin -hocam burada olduğu için hani mutlaka söylemeliyim- psikiyatrinin, çocuk psikiyatrisinin, psikolojinin, çocuk gelişim uzmanlarının, okuldaki rehber öğretmenlerimizin birlikte ele alması gereken çok merkezli bir tedavi planı gerekiyor.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Çok teşekkür ediyoruz Hocam.

Zuhal Hanım, buyurun.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - Teşekkür ediyorum.

Sayın hocalarım, öncelikle çok kıymetli sunumlarınız için teşekkürler.

Ben de 13 yaşında bir çocuk annesi olarak aslında konuşmak istiyorum; özellikle onların dünyasına şu dönemde çok hâkim olduğum için bazı şeyleri çok net gözlemlene imkânım olduğu için ve artı, ben de sizler gibi bir akademisyenim ama ben aynı zamanda Millî Eğitim Bakanlığında uzun yıllar hem Daire Başkanlığı hem eğitimin farklı kademelerinde görev yapmış da bir insanım.

Şimdi, bizim "bütüncül yaklaşım" derken şunu göz ardı etmememiz gerekiyor: Evet, bazı planlamalar yapılıyor, akademi çok güzel çalışmalar yapıyor fakat sınıf bambaşka bir şey dolayısıyla bu eğitim içerikleri de düzenlenirken -şimdi ben bunu, hep eğitim içeriklerinde ve ders planlarında, müfredatta yaşadım bu sıkıntıyı- kırk dakikaya göre planlanır, üniversitede hocalarımız çok güzel planlar bunu oysa hiçbir ders kırk dakika değildir çünkü öğrenci nefes nefese girer içeriye, dışarıda top oynamıştır, koridorda koşmuştur, zil çaldığı anda böyle bir sihirli değnekle herkes sırasında oturmaz, her ders en az sekiz, dokuz dakika geç başlar; dolayısıyla biz otuz dakikaya göre planlamalıyız. Örnek veriyorum; şimdi sınıftaki öğretmenin bakış açısı yani realite ile kurgu, idealde olması gereken birbirinden çok farklı şeyler, aynı şey çocukların o dönemdeki psikolojisi için de geçerli.

Şimdi, ben ergen annesiyim diye boşuna başlamadım çünkü gerçekten çok güzel çalışmalar var, harika çalışmalar var fakat çocuklarımızı koparamadığımız bir dünya, bir realite de var. Ben bunu şuna benzetiyorum; hani yel değirmenlerine savaş açması gibi Don Kişot'un. İşte, hani zamanında hep bunun örnekleri verilir ya, çağa ayak uydurmamak ya da zamanında Sanayi Devrimi'ne karşı olmak gibi ama sonuçta teknoloji kazanır, çağın gereksinimleri kazanır. Ben hep şunu söylüyorum, siz de aslında çok güzel söylediniz: Yasak çözüm değildir, kapatmak çözüm değildir.

Ben Milliyetçi Hareket Partisi adına Genel Kurulda bu konu hakkında konuşma yaparken de ifade ettim, biz teknolojinin karşısında değiliz, biz içeriği düzenlemek istiyoruz, bazı sakıncalı içeriklere karşıyız dedim. Hani teknolojiden, dijital çağdan kaynaklı bunlar; bunlar hep, işte internette sanal oyunların, bunların suçudur demek çocukları bizden daha çok koparıyor aslında çünkü ben bunu yaptığım zaman -bire bir, ev deney ortamı gibi aslında- görüyorum, "Sen beni anlamıyorsun." şeklinde, çocuk sizden daha çok kopmaya başlıyor. Dolayısıyla teknolojiye savaş açmak doğru bir yaklaşım olarak bizim elimizde bir yöntem olarak olmamalı; bizim içerikleri düzenlememiz gerekiyor fakat sadece akademi değil, sadece Millî Eğitim değil, bütüncül olarak ve en önemlisi -ben bunu çok elzem görüyorum son zamanlarda- Türkiye Büyük Millet Meclisi bu anlamda kanunları yeniden düzenleyecek ki bu Komisyondan en büyük beklentim bu açıkçası; bazı şeyleri bizim artık kanunlaştırmamız gerekiyor.

Örnek veriyorum, az önce Sayın Ali Öztunç'un dediği şeye kesinlikle katılıyorum: Mesela "Sağlık raporunda çıkmasın." diye çocuk götürülüyor oysa tedavi peşinde koşan bir aile hiç tedavi almamış bir çocuktan daha ön planda tutulmalı ama biz aslında çare arayanı, biz aslında iyileşmeye çalışanı geri planda tutarak onu cezalandırmış oluyoruz; tam tersine, vurdumduymaz olanı, sorumsuz olanı diğerinin önünde başlatıyoruz yarışa.

Şimdi, mesela, özellikle polislik, askerlik ya da kamu kurumlarında alınacak görevler kapsamında birtakım sağlık raporları isteniyor. Şimdi hepimiz, pek çoğumuz kamu kurumlarında çalıştık, bulduk değil mi; bu sağlık raporları gerçekten çok düzgün bir şekilde veriliyor mu? Ben yıllar önce öğretmenliğe başlarken -dürüst oluyorum- gittim, doktorlar "Bir sorunuz var mı?" diye sordu, "Yok." dedim; "Tamam, sorun yoktur." deyip imzalayıp geçti. Şimdi, böyle bir sağlık raporu... Şu anda da çok farklı işlemiyor bu sistem. E, şimdi, ben sağlık raporu mu almış oldum? "Yok." dedim, beyana dayalı. Anlatabiliyor muyum demek istediğimi? Dolayısıyla bizim önce bunu bir düzenlememiz gerekiyor ve zamanında sağlık raporunu almış, tamamlamış kişilerin "Bu konuda tedavi almıştır." belgesi hiçbir şekilde sisteme artık girmeyecek şekilde, bu çocukların geleceğini etkilemeyecek şekilde sistemden çıkarılmalı diye düşünüyorum ve biz bunları kanunlarla düzenlemeliyiz. Mesela, Maraş'ta karşıma çıkan hakikatlerden maalesef bir tanesi, çocuğun

32 kez rehberlik servisi tarafından -biliyorsunuz- "Psikiyatri görmeli." denmesine rağmen psikiyatriste gitmemesi ailenin ama burada bir yaptırım olmalı. Şimdi, biliyorsunuz, bir aşı yaptırılmadığı zaman sağlık ocağı arar sizi, o arar, bu arar, sürekli sistem sizi rahatsız eder, doğru olan da budur zaten, siz onu yaptırana kadar çünkü toplum sağlığıdır burada önemli olan fakat psikiyatri dediğimiz şey de aşı kadar önemli bir şey değil mi, toplum sağlığı değil mi, halk sağlığı değil mi aynı zamanda? Bunun bir yaptırımı olmalı. Yani çocuğunu bu şekilde götürmeyen bir aile topluma da zarar verme potansiyelini taşıyan bir suçtan yargılanmalı ve cezası olmalı, çocuğun sağlığa erişim hakkını engellediğinden dolayı yargılanmalı en başta; ben böyle düşünüyorum açıkçası. Dolayısıyla, çok güzel konuşuyoruz, çok güzel önerilerimiz var ama hep "Bu böyle olmalı, bu şöyle olmalı." diyoruz, evet ama bu kanunlarla desteklenmeli, aksi takdirde, inisiyatif bırakıldığı zaman gördük sonucu maalesef, bu gibi durumlar maalesef ortaya çıkıyor.

Ben bir de şunu sormak istiyorum özellikle hocalarımıza, pek çok yönüyle incelemiştiniz, ellerinize sağlık, şöyle de bir durum var: Mesela, özellikle Amerika'da başta olmak üzere, işte farklı ülkelerde okul saldırıları gerçekleşti. Çocukların bunları örnek alma durumlarının ne kadar etkilediği, neden? Şimdi bu "YouTuber"lık "influencer"lık şeyleri çıktı biliyorsunuz, çocukların isimleri duyulsun "Dünyaca meşhur olayım." şeklinde, böyle enteresan tavırları var fakat meşhur olmayı, burayı zor bulup... Şimdi amaç meşhur olmak çünkü artık onlar için, isminin ölümsüzleşmesi için bunu yapmayı düşünenler var. Mesela, Kahramanmaraş'ta düşünülmüş, işte acaba okulu şey mi yapsak diye hani bu acıyı hiç unutmayacağımız şekilde bir şeye mi dönüştürsek? Ama hayır, bu diğer çocuklara kötü örnek olacak. Neden? Bakın, o kahraman aslında -olumlu ya da olumsuz fark etmiyor- ismi sürekli anılacak ve dünyaca meşhur birisine dönüşecek şekilde bir handikap var önümüzde ve evet, kesinlikle doğru bir yaklaşım. Dolayısıyla bizim onun ismini ön plana çıkarmayacak ve onun adını unutturmayacak -saldırganın- şeylerden kaçınmamız gerekiyor.

O yüzden, bu gibi konularda araştırmalarımız da var mı, o çocukların illa hani işte aileden kaçma, kendini ispat etme falan tamam ama artık sosyal medyanın "influencer"lara yaptığı şey, meşhur olma, maalesef ve işte gördük, tüm dünya tanıyor bu çocuğun her şeyini; bu da bir yandan farklı bir motivasyon aracı değil mi?

Çok teşekkür ediyorum tekrar.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Biz teşekkür ediyoruz.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCİ - Ben birkaç şey söyleyeyim, belki hocamız ekleme yapar.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun Hocam.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCİ - Ben şeyi çok önemli görüyorum, genele dair yaptığımız yorumlar ile bu vakaların tekilliğini mutlaka ayırmamız gerekir. Yani hocamızın sunumu çok kıymetli ama hani aklınızda bütün çocuklarla ilgili bir genel yargı... Çok uyardı hocam ama ister istemez bir sosyal bilimci olarak böyle altını çok çizme ihtiyacı duyuyorum çünkü oradaki bakılan şey Adli Tıbbı gelmiş olanlar yani bir örneklem değil, Türkiye geneline konuşamayız. Hani bunlar çok önemli çünkü aklımızda kalan işte, silahlı oyun oynayan çocuk, buna... Yani bu değil çünkü genel popülasyona yapılan araştırmalar bunu böyle göstermiyor.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - İşte o yüzden söylüyorum. "Hadi o zaman silahlı oyunları yasaklayalım." Bu defa çocukları karşımıza alıyoruz. "Dark web" dediğimiz alanda buna devam ediyorlar.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCİ - Ama şu önemli tabii ki: Oradaki küçük gruba bakıp burada neler var ve burada -gene hocam altını çizdi- neden sonucun... Yani çünkü orada biz bir sürü başka değişimi de kontrol ederek ancak söylemeliyiz ya da derinlemesine mülakatlarla başka derinliği de katmak. Bu neden önemli? Çünkü şu anda mesela en zorlandığımız şey içinde olduğumuz dünyada bir bilgiyi aktarabilmek yani biz hepimiz gerçekten akademisyenler olarak üç cümle fazla konuştuğumuz an dikkati kaybediyoruz, medya sizden sürekli bir manşet istiyor, muhtemelen sizlerden de manşet istiyor. Ama bu öyle bir alan değil. O yüzden ben şeyi çok önemli buluyorum. Bir, belki, bu Komisyonun kocaman bir adı var ya -beni çok heyecanlandıran- ama belki iki üç tane şey orada aynı anda var. Yani bu vakalara odaklanarak paydaşların, bütün resimde neler ihmal edilmiş, neden kaçınılabilirdi, bir şey değişebilir miydi, bütün bunlar ayrı bir şey, genel olarak dijitalleşmenin üzerine tartışmamız ayrı bir şey, bunların tamamının önlenmesi için neler yapmamız lazım ayrı bir şey.

Yani sonra belki fırsatım olmaz diye söyleyeyim. Bir kere, gerçekten çok teşekkür ediyorum burada bu imkânım olduğu için ama şunu çok hayati buluyorum: Yani böyle bir Komisyonun yani bir tür çocuk alanını önceleyen, çocuk işçiliği de dâhil olmak üzere daimî hâle gelebilecek bir yapısı olabilir mi? Bunu bilmeyerek söylüyorum, demin arkadaşlara sordum yani bu tür bir şey olabilir mi? Çünkü suça sürüklenen çocuklarla ilgili de... Daha dönemsel, iki üç aylık anladığım kadarıyla oluyor ama şu an, bana göre -yani tabii ki bu alanda çalışmanın verdiği bir yük belki sırtımda olduğu için ama- bu alanı gündemde tutup yani sürekli bu farkındalığı ayakta tutacak ve bunu tüm toplum için yani sadece politikacılar da değil, kamu ile kamuoyu çok birbirini besliyor, bu alanda bir devam ihtiyacı duyuyorum.

Ama şu çok önemli, bu bizim sınıflarımızda da yani bir tekil örnek için ya da tekil ne kadar kötü örnek olursa olsun, genel olan ile öbürünü ayırmamız gerekiyor. Yani genel politikalarla bir vaka olmuş, bir cezai yaptırım ya da bir hastalık durumunun ayırımı kılmanız gerekiyor. Bence bazen bu çok karışabiliyor, hani bunu bir söylemek istedim.

Bir de şeyi söylemek istiyorum: Şimdi, çocuklarla konuşurken ya da çocuklara önemsedığımız bir şeyleri anlatırken aynı zamanda mutlaka diğer paydaşları da masanın etrafına getirmemiz... Yani şu anda bütün o söylediğiniz yasal düzenlemeler, uygulamadaki farklılıklar... Çünkü bazen işleyiş biçimi çocuklar için başka, yetişkinler için başka olabiliyor ve ortaokulun, lisenin bile çok büyük farklılıkları var. Şu çok önemli, bizim öğretmenlerden en çok duyduğumuz: Bazı şeyler müfredatta olsa bile onu içeride yapabilmek pek mümkün değil. Sizin söylediğinizle örtüştüğü için söylüyorum. Bu noktada da öğretmenler eğitim yorgunular yani "Artık biraz daha eğitim istemiyoruz." diyorlar ama bir yandan da dünya bu kadar hızlı değişirken bizim daimî olarak öğretmenlere de destek olacak mekanizmaları koymamız gerekiyor çünkü gene iki ayrı çalışmamızda şu çıktı: Bir öğretmenle bile çok ciddi, iyi bir ilişkisi varsa öğrencinin -demin çok vurgulanan- okuldan kopmaların azaldığı; bir öğretmenle yani bütün öğretmenlerle olması gerekmiyor ve öğretmenlerin yükü arttıkça ve daha kırılabilir, daha zor bölgelerde nefes alamaz şekilde çalıştıkça onların da enerjileri tükeniyor. Yani orada öğretmenlerimizin de iyi olma hâlini sağlayacak bir şey gerekiyor diyeyim, size bırakayım.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Değerli Hocam, şöyle yapalım mı? Diğer Komisyon üyelerimiz de sorularını sorsunlar isterseniz, belki tamamına birden cevap verirsiniz.

Evet, ben sözü Şenol Sunat Hanımefendi'ye veriyorum.

Buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Teşekkür ediyorum.

Çok değerli hocalarım, çok teşekkür ediyoruz, gerçekten çok çok güzel sunumlardı yani kafadaki birçok soruya da cevap bulan bir sunum gerçekleştirdiniz; teşekkür ediyorum.

Ben birkaç soru soracağım. İlk önce Alperen Hocama sorayım. Çocukluk travmaları ve şiddete maruz kalmanın ilerleyen yaşlarda saldırgan davranış riskini artırdığına dair çalışmalar var mı, bu oran nedir? Bunu sormak istiyorum. Bir de ergenlerde öfke kontrolü ve dürtü denetimi sorunları hangi sosyal şartlarda daha fazla ortaya çıkıyor? Şimdi, bu olaylarda yalnızca suça karışan çocuklara veya işte gençlere değil, olaya tanık olan gençlere de psikiyatrik destek vermek gerekiyor mu? Bu tür olayların tekrar etmemesi için okul temelli hangi psikolojik destek mekanizmalarını geliştirmek gerekir, sizin gözünüzden istiyorum. Ve şeyi sormak istiyordum, Komisyon raporunda özellikle hangi ruh sağlığı tedbirlerinin yazılmasını önerirsiniz diyecektim ama siz cevabını verdiniz onun. Siverek'te ve Kahramanmaraş'ta yaşanan bu olaylar bireysel suç davranışı mı yoksa çocuk ve ergen ruh sağlığını etkileyen daha büyük bir toplumsal kırılmanın işareti mi?

Pınar Hocama da birkaç sorum var. Bu tür şiddet olaylarının ortaya çıkmasında hangi sosyolojik kırılmalar etkili olmaktadır Hocam? Bir de dijital mecralarda çocukları ve gençleri korumak için nasıl sosyal politikalar geliştirilebilir; çok bahsedildi, belli bir alana sevk edilmesi gerektiğinden söz edildi ama sizin de görüşleriniz olursa...

Teşekkür ediyorum, her 2 hocaya da ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Şenol Hanım'a teşekkür ediyorum.

Şimdi, Şanlıurfa Milletvekilimiz Sayın Mahmut Tanal'a sözü veriyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Değerli milletvekilleri, değerli hocalarım; çok teşekkür ederim, hakikaten yararlandık.

Şimdi, ben hemen Alperen Hocamdan başlamak isterim. Evet, burada bilgisayara girmek, oyun oynamak tehlikeli vesairesi... Ben aynı zamanda Çocuk Hakları Alt Komisyonu üyesiyim, yurt dışında yaptığımız çalışmalarda şu olay oldu: Bir sefer bilgisayar veya cep telefonları çocuğa tahsis edilecekse anne ve babanın kimlik cüzdanının bir fotokopisi, çocuğun kimlik fotokopisi; bunlar ibraz edilir ve bu çocuğun -o bilgisayar ve cep telefonuna tanımlanır, kodlanır- hangi sitelere girebileceği bellidir. Yani siz belirli saatlerde, nerede verirsiniz verin çocuk istediği siteye giremiyor çünkü ona göre tanımlanmış. Hani "Nasıl yapacağız?" dediğiniz zaman, aslında önümüzde, burada, Japonya örneği var, diğer bazı Avrupa ülkelerinin örnekleri var. Ama burada esasen korkulan... Değerli Maraş Milletvekilimiz, Değerli Hocamız söyledi yani biz burada dijitale, evet, karşı değiliz, bilgisayara karşı değiliz, evet; burada siyasilerin koktuğu konu bunu bahane ederek diğer taraflara müdahale edilmesi yani çekince bu. Yani eğer gerçekten amaç çocuk ise bu anlamda yol, yöntem, aklın yolu birdir, bu yapılabilir. Yani öncelikle anne ve baba kendi cep telefonunu, Mahmut Tanal olarak benim çocuğuma, torunuma vermemem gerekiyor. Eğer ben çocuğuma vereceksem bilgisayarımı veya cep telefonumu ona tanımlanmış bir vaziyette, nüfus cüzdanıyla birlikte bunun eşleşmesi lazım.

Evet "Okulsuz bırakmayalım." kavramınız çok değerli, çok kıymetli; insan hakkı açısından, çocuk hakkı açısından çok önemli, çok değerli, bunu özellikle Değerli Pınar Hocam da vurguladı ama peki, ben Şanlıurfa Milletvekilim, geçen sene 600 binin üzerinde mevsimlik tarım işçimiz vardı, 100 binin üzerinde de öğrencimiz var, bunları nasıl okula kazandıracaksınız? Bu çocukların günahı ne? İnsanın anne-baba seçme özgürlüğü yok. Burada devletin ciddi ama ciddi, gerçekten bir önlem alması gerekiyorsa bu çocukları okula kazandırması gerekmez mi? Ben bunu İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda dile getirdiğim zaman dediler ki: "Peki, biz mevsimlik tarım işçilerini nereden temin edeceğiz?" Arkadaş, hep Şanlıurfalı mı maraba olacak ya? Değerli hocam da anlattı, bize yazık günah değil mi? Biz o coğrafyayı bilerek seçmedik ki, elimizde değildi ki o kaderi seçmek, anne-baba seçmek, orada dünyaya gelmek. Bölgeler arasındaki eşitsizlik kavramımız da çok... Biz eğer gerçekten bununla ciddi anlamda mücadele edeceksek o bölgeler arasındaki eşitsizliği de hızlı bir şekilde bitirmek zorundayız. Yani burada anlattıklarınız bu açıdan hakikaten çok kıymetli, değerli ama hani "Çözüm ne, ne yapacağız?" sorusunun cevabı o dediğim kimlikle çözülebilir.

Değerli Pınar Hocam, burada çok güzel bir başlık verdi bize, dedi ki: "Çocukların iyilik hâli." Evet, bir toplumun adaletinin ve vicdanının, geleceğinin göstergesi aslında mutlu çocuklardır. Mutlu çocuk aynı zamanda güçlü toplumdur ve burada tanımlamalarınız önemli. Çocuğun işte yeterli beslenmesi, biz çocuklara... Öğle zamanı aç gidiyor geliyorlar. Ben geçen hafta Urfa'ya gittim, selden dolayı, çocuk taşımaları eğitimden dolayı, okul köyde olmayınca veya o mahallede olmayınca başka yere taşımayla, dere geçiyor, okula gidemiyor, hava koşulları kötü, okula gidemiyor. Yani burada okula gitmeme sadece şeyden kaynaklanmıyor, kamu hizmetinin -hani idare hukukunun temel ilkesi, eksiksiz, noksansız bir kamu hizmeti vermesi gerekir- eksiksiz ve noksansız verilmemesinden de kaynaklanıyor. Burada sizin politika önerileriniz çok önemli ama politika önerilerinde Anayasa'nın 41'inci, 42'nci, 56'ncı ve 58'inci maddelerine herhangi bir atıf yok. Çocuk Hakları Sözleşmesi ve KVKK anlamında dijital veri güvenliği açısından bir atıf yok.

Değerli konuşmacılar, benden önceki konuşmacılar şundan bahsettiler: "Arkadaş, ben çocuğumu psikiyatrye götürdüm, bu ilaçları vesaireyi veriyorlar, kayıt düşüyorlar." Ya, değerli hocalarım, biz sizden eğitim alıyoruz, öğreniyoruz, teşekkür ederim, emeğinize sağlık. Bir insanı öldürmenin cezasının zaman aşımı otuz yıl. Çocuğu 3 yaşında, 5 yaşında götürdün psikiyatrye, verdiği ilaçların kaydı niye otuz yıl tutuluyor ya? Niye? Sebep ne? Bu bir fişleme değil midir? Bizim toplum olarak, devlet olarak bu fişleme kültüründen vazgeçmemiz lazım. Hırsızlık yapıyor, zaman aşımı süresi on yıl veya on beş yıl, kayıt siliniyor ama psikiyatrye gitti -Ali Başkanım- bir ilaç kullandı, ömür boyunca onu izliyor.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - İş sahibi olamıyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - İş sahibi olamıyor, olamaz bu arkadaş!

LATİF SELVİ (Konya) - İş sahibi olur da istediği iş olmaz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Burada Pınar Hocam bir cümle sarf etti, o cümle bir kavramdı, "unutulma hakkı" denilen bir şey var arkadaşlar, "unutma hakkı" unutmada bir insan hakkıdır.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - "İyileşince sistemden düşmeli." dediğim şey bu işte, iyileşince sistemden düşmeli.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Evet, evet, unutmada denilen bir olay var arkadaş, ben, şu cep telefonumdan...

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Siyasetçinin var unutmada hakkı, diyor ki: "Ben geçmişte yapılan şu şeyi, Allah beni affetsin, unuttum, unuttun." Bu, çocuğa da verilmeli.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ya, arkadaş, işte, bu bir insan hakkı ihlalidir. Ömür boyunca fişlenme olmaz, devam etmez. Bizim Polis Vazife ve Salahiyet Yasası'nda var. "Kardeşim, suçla ilgili olmayan, bilgi mahiyetinde topladığın verileri, bunu kullanamazsın." diyor. E, biz ne yapıyoruz? Kullanıyoruz ama kullanmamışlıktan geliyoruz, yalan söylüyoruz yani bunu iktidar partisindeki milletvekili arkadaşlar kendi üstüne alınmasın; bu, bugüne kadar, onlardan öncesinde de sonrasında da... İnşallah böyle devam etmez ama bundan vazgeçmek zorundayız. Yani, hani çaresi nedir? Çaresi var değerli hocalarım, ben çocuğumu, torunumu, psikiyatrye de götürebilmeliyim, ilaç da verebilmeliyim, hatta ve hatta bununla ilgili okulda, ilçede izleme kurulları olmalı; izleme kurulları yok, yok. Bunlar olmayınca da maalesef ama maalesef... Bu önemli, siz kalkacaksınız, terör suçu işleyeceksiniz, belli bir süreden sonra zaman aşımına uğrayacak; efendim, insan öldüreceksiniz, zaman aşımına uğrayacak ama gittiniz ya, 1 tane ilaç kullandınız, bir psikiyatrye götürdünüz, ömür boyunca o çocuk izlenecek; yok böyle bir adalet, böyle bir hukuk da yok.

Bitiriyorum.

Bu şeyle ilgili Aile Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, BTK arasında bir koordinasyon yok. Okullarda en azından psikolojik danışman... Hep söylediniz. Sosyal medya şirketlerinin Türkiye'de temsilci sorumluluğu vesairesi bu geldi; yeterli mi yetersiz mi, ayrı bir olay. Siber zorbalık platformlarının hukuki sorumluluğu, fazla yok o. Maalesef Çocuk Hakları Sözleşmesi, bunlar Türkiye'de ne kadar takip ediliyor, izleniyor?

Benim söyleyeceklerim bu ama çok yararlandık. Sizden istirhamım değerli hocalarım, kanayan yaramız, evet, okulsuz bırakmayalım. Çocuklarımıza bırakacağımız en büyük miras iyi bir eğitimidir, onun da yolu, okuldan uzaklaştırmamak lazım. Mevsimlik tarım işçilerinin okulu konusunda, hassasiyetle durmak lazım. Urfa'daki, Siverek'teki çocuğun da hikâyesi -öğrendiğim kadarıyla- bu çocuk o okuldan daha önce ayrılmış, dışarıdan orada eğitime devam ediyor. Baba İzmir'de inşaat işçisi ve bu hadise gerçekleşiyor. Ondandır, aradan üç dört gün... Maraş olayından sonra, bir başka okulda yine bir veli okulu basıyor, o haberi de gazeteci haber yaptığı için de şimdi Diyarbakır Cezaevinde. Bakın "Ama niye duyuluyor?" vesairesi "Okulun adı niye çıkıyor?"

Maalesef, burada, biz bu politikarlardan vazgeçersek, kendimizle yüzleşirsek herhâlde bu olaylar düzeldir.

Emeğinize, yüreğinize sağlık, teşekkür ediyorum.

Saygılarımı sunarım.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - O cümleyle ilgili bir şey söylemem mümkün mü? Bir cümle, tek cümle.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Buyurun.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - Çok sağ olun da.

Sayın Tanal ve sayın hocalarım; kusura bakmayın, bunu geçen hafta Ali Öztunç Vekilim ifade etmişti, çok da kıymetli bizim için. Bizler Kahramanmaraşlılar olarak 1978-1979 olayları nedeniyle çok ciddi, travmatik bir hafızamız var kavramlara ilişkin. Dolayısıyla, bu konuları konuşurken, az önce sizler de ifade ettiniz "Maraş olayları" dediniz. Bizde Maraş olayları farklı bir şeye...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ben özür... Okulu söyledim, özür dilerim.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - Estağfurullah, tabii, tabii.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Onu oraya getirdiyseniz özür dilerim. Yok, yok; ben eğitimle ilgili, okulu söyledim üstat.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - O yüzden sizler de bir yerlerde seminer vereceksiniz, eğitim vereceksiniz. Bu konuyu anlatırken "Kahramanmaraş'ta okulda yaşanan silahlı saldırı..."

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - O onunla sınırlı üstat, o onunla sınırlı; özür dilerim.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - Estağfurullah, estağfurullah; tutanaklara giriyor diye...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok, yok; özür dilerim.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - Hayır, hayır; alışmasın, kavramlar...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok, yok; ben tamamen okulla alakalı söyledim; özür dilerim.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - Tamam.

Hocalarımıza da söyledim, az önce "Maraş olayları" dediler. Lütfen Hocam, Kahramanmaraşlılar olarak bu konuda aşırı derecede hassasız ve dediğim gibi, travmatik bir geçmiş söz konusu.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Valla aklımın ucundan geçmedi üstat.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - Biliyorum, biliyorum fakat geçen hafta Ali Öztunç Vekilim de söyledi, çok kıymetli bizim için, bizde farklı şeylere tekabül ediyor ve Kahramanmaraşlılar bu konuda çok hassas. Bu şekilde ifade ediliyor, tutanaklara böyle geçiyor; sizler de başka yerde konuşurken lütfen "Kahramanmaraş'ta yaşanan okul saldırıları." dersek çok çok kıymetli ve anlamlı olur.

Sağ olun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim ama amacımız o değildi.

ZUHAL KARAKOÇ (Kahramanmaraş) - Biliyorum, biliyorum; sadece böyle alışmalıyım diye.

Sağ olun.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Sayın Tanal'a teşekkür ediyorum, Zuhale Hanım'a da teşekkür ediyorum.

Tabii, bu konuyu geçen haftalarda da konuştuk. Kahramanmaraş milletvekillerimizin ortaya koyduğu bu hassasiyet hepimizin hassasiyeti, gerekirse tutanaklarda da gereken düzenlemeler yapılır.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi Konya Milletvekilimiz Sayın Latif Selvi'ye sözü veriyorum.

Buyurun Latif Bey.

LATİF SELVİ (Konya) - Ben de her iki hocama teşekkür ediyorum.

Pınar Hanım'a bir sorum var, tekrara kaçmamak için kısa kısa sormayı düşünüyorum. Çocuğun olumsuz içeriklerden yararlanmasıyla veya olumsuz içeriklere yönelmesiyle okulun ve ailenin davranışları ters düştüğünde ne yapmak gerekiyor? Biri bu.

Bir diğer konu, okullarımızda yeterlilikler ön plana çıkıyor artık, eskiden davranışçı yöntem vardı ama şimdi yeterlilikler ön planda. Proje çalışmaları ve benzeri faaliyetleri oluyor çocuklarımızın, hem grup hâlinde hem yalnız çalışmalarını sürdürüyorlar. Öğretmen arkadaşlar büyük oranda artık yönlendirici nitelikte faaliyetlerde bulunuyor. Yalnız, şimdi, bu karşılaştığımız durum bizim okullarımızın doğrudan faaliyet alanlarında değil, dolayısıyla dışarıda kazanıp geldikleri şeylerle ilgili okul yapabilir, aile ne yapabilir?

Yine bir başka konu, tabii, tarım işçilerimizin isterlerse -isterlerse demeyelim- bilgisi ulaşırsa çalıştıkları yerlerde okuma imkânı var ama bir iletişimsizlik söz konusu. Niye? Aile orada okula giden çocukları da kendine bir yardımcı gibi görüyor. Bu tabii, önemli bir problem. Eğitimden mahrum kalmaları sorun.

Rehberlik yalnız başına akademik rehberlik değil de -onu da yapıyorlar ama- büyük oranda öğrencilerimizin sosyopsikolojik durumlarıyla ilgili sorunları varsa bunları çözmeye gayret ediyorlar. Yalnız, Alperen Hocam, çok önemli bir noktaya değindiniz; burada yalnız başına rehber öğretmenin bilgisi ve tecrübesiyle değil de aynı zamanda psikiyatrinin, klinik hizmetlerinin de sistemin içerisinde olması gerekiyor. Burada kurumlar arası eş güdümlü ilgili de zaman zaman aksaklıklar oluyor. Dolayısıyla da biz çözümü buluncaya kadar bazen su köprüyü bölüyor, böyle bir zemini var. Bu konuda inşallah, bu uyarınız önemli bir karşılık bulur.

Bir de bir noktanın altını çizmek istiyorum: Şimdi, akran zorbalığı okullarda çoktan beri konuşuluyor, bizim öğrencilik yıllarımızda da vardı, şimdi de bu tür şeyler var. Bunların oluşum süreçlerine baktığımız zaman, önemli miktarda -okul bir alan oluşturuyor ama- okulun dışında gelişerek devam ediyor; böyle bir zemini var. Bilmiyorum, bu hususta ne önerirsiniz Alperen Hocam?

Bir noktanın da değerlendirmesini yapmış olalım: Burada "Okullar Hayat Olsun" diye bir proje var, okul ders saatlerinden sonra da etkinlik yapmaya dönük. Yalnız bu etkinliklerle büyük oranda okul ve çevre ilgileniyor. Bu konularda başkaca kurumların da katkısına ihtiyaç var. Bunların çoğu da bir planlı amaca hizmet eden sosyal etkinlik şeklinde gerçekleşiyor. Mesela, bu dijital kullanımla alakalı -biraz önce aşağı yukarı bütün konuşmacılar da değindi- aileler ne tür bir önlem alabilir ve bu husustaki yeterliliği ne? Bu sorunları yaşıyoruz. Bu konularda çözüm üretme açısından kurumlar bağlamında bizim önereceğimiz, devletin alacağı inisiyatifler nelerdir veya bu konuda ailelerle ilgili ne yapılabilir? Şimdi, eğitim faaliyetleriyle ilgili şikâyetler oluyor, bunların bir kısmı onların gözünde fantezi gibi görülüyor yani bir olay oluyor, hemen yükleniyorlar "Bunu yapalım..." Mesela, bir bakıyorsunuz, tıpla ilgili de oluyor. İşte, hemen bir kuruluşumuz başvuruyor, diyor ki: "Sağlık sorunları çok önemli, mutlaka bir eğitim vermeliyiz." Doğru, söyledikleri yanlış da değil ancak bu bıkkınlık seviyesine döndüğünde... Yani neredeyse "Bütün işi bırakalım, bu işlerle uğraşalım."a dönüyor. Bu konularda ne önerilir, onu da her ikinizden dinlemek isterim.

Sağ olun.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Latif Bey'e teşekkür ediyorum.

Önce Komisyon üyelerimize söz vereceğiz.

Elif Hanım, Komisyon üyelerimiz bitince size de söz vereceğiz.

Şimdi Mardin Milletvekili Beritan Güneş Altın'a söz veriyorum.

Buyurun.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Öncelikle Komisyonun hayırlı olmasını temenni ediyorum. Umuyorum bütün Türkiye'yi ilgilendiren ve herkesin gözünün, kulağının burada olduğu bu Komisyon gerçekten çocuklar için, okullar için önemli çalışmalara imza atar. Uzun zamandır pek çok komisyonda dinlediğimiz gerçekleri de açığa çıkarır.

Şimdi ben bakıyorum, Narin Güran Komisyonunda uzmanları dinledik, aynı zamanda bundan önceki Suça Sürüklenen Çocuklar Komisyonunda yine uzmanları dinledik, bugün yine çocuklarla ilgili bir gündemde yine uzmanları dinliyoruz. Dolayısıyla bu, gerçekten sürekli uzmanlar dinlenerek ve her komisyonun başka bir tarafı onarmaya çalışmasıyla halledilebilecek bir mesele değil.

Az önce Sayın Hocamız Pınar Hanım da dedi, bu mesele için uzun süreli bir ihtisas komisyonu da gerekir elbette ama artık bir bakanlığa ne kadar ihtiyaç olduğu da her komisyonda, çocuklarla ilgili her gündemde aslında kendini bir kez daha görünür kılıyor.

Şimdi, çocuk meselelerini böyle parça parça ele almamız mümkün değil; bu önemli bir tartışma konusu ama hocaların uçağı var, çok girmeyelim. O yüzden ben istikrarlı bir komisyon, bir ihtisas komisyonu, bir bakanlık meselesi üzerinde gerçekten Komisyonun bütün üyeleriyle etraflıca düşünülüp raporda yer alması gerektiğini önermek istiyorum.

Şimdi, çok önemli veriler vardı yani dijitalleşmeyle ilgili veriler vardı, okul terkiyle ilgili veriler vardı ve okul terkinin yüzde 70 fazla suçu destekliyor olması ya da suça sebep oluyor olması zaten bu Komisyonun ana yol haritasının en önemli rotasını oluşturmuş durumda yani bu Komisyonun okul terk oranlarıyla çalışması gerekiyor, bu Komisyonun suç saatleri odaklı çalışması gerekiyor.

Şimdi, Suça Sürüklenen Çocuk Komisyonumuzda çıkan çok net bir veri vardı: Suç saatleri. Neydi o suç saatleri? Saat üç ile beş arası, ebeveynin evde olmadığı, çocuğun okuldan çıktığı saatler. E, şimdi, buradaki Komisyonunda da farklı uzmanlar aynı şeyi söylüyorsa o zaman artık Komisyona düşecek olan şey nedir? Ebeveynliğin bir ömür boyu sürdüğünü kabul etmektir. Bu meseleyi sadece doğum iznine, analık iznine, babalık iznine indirgemek değil, bir çocuk dünyaya geldikten sonra ebeveynliğin bir ömür boyunca, özellikle de 18 yaşına kadar sürmesi için destekleyici politikaların üretilmesidir. Esnek mesai bunlardan biridir, suç saatlerinde anne babadan birinin çocuğu alması bundan biridir, mesai saatlerini düzenlemek bunlardan biridir. Türkiye dünyada en uzun mesai saatlerine sahip ülkedir ve çoğu da verimsiz çalışma; endüstri-örgüt psikolojisi bunu söyler. Uzun çalışma saati demek verimlilik demek değildir. Dolayısıyla bu düzenlemeler çoktan vakti geçmiş ve ne yazık ki vakti geçtiği için, adım atılmadığı için çocuklara kadar yansımaları gördüğümüz meseleler olarak karşımızda duruyor.

Şimdi, biz bu tarz bilimsel gerçeklikler ortadayken meseleyi hâlâ dijitalleşmeye indirgersek hata yaparız. Evet, dijitalleşme de bu meselenin içi ise dijitalleşmeyi çözenin yolları da uzmanların söylediği gibi medya okuryazarlığıdır, çocuklara bu noktada okulda ders verilmesidir, aynı zamanda birtakım düzenlemelerle dijital alanın da düzeltilmesidir. Fakat ben hocalara şunu da sormak

isterim özellikle: Toplumda yaşanan suçtan bağımsız değerlendiriyor muyuz biz sanal medyada yaşanan suç? Eğer toplumsal hayatta, toplum içerisinde, bir ülkede savaş varsa, bir ülkede çatışma varsa, bir ülkede yoksulluk varsa, bir ülkede kadına yönelik şiddet varsa, bir ülkede çocuğa yönelik suç işleniyorsa, zaten sosyal hayatta, toplumsal alanda bu varsa sanal alanda da bunun yansımaları yok mudur? Bu ikisini birbirinden farklı değerlendirmemiz mümkün müdür? Dolayısıyla sanalı yasaklamak yerine sosyal hayatı düzenleyen politikalar, adımlar sizce daha işlevsel değil midir? Bunu gerçekten sormak istiyorum, bilmek istiyorum.

Aynı zamanda, bu mesele ilk ortaya çıktığında literatürde de "bulaş etkisi" olarak bilinen, "Werther etkisi" olarak bilinen, özellikle intiharlardan sonra ya da bu tarz işlenen suçlardan sonra işte, kahraman olma, tarihe geçme iddiasıyla işlenen suçlar bulaş riskiyle karşı karşıya. Bu bulaş riskini kırmak için gerçekten ne yapılması gerekir?

Ve bir de biz DEM PARTİ olarak ve DEM PARTİ Çocuk Komisyonu olarak şunu önermek isteriz: Şiddetsiz ve barışçıl çözüm atölyelerini, çocuklarla bir ders olarak şiddetsiz iletişimi, aynı zamanda barışçıl çözüm yollarını konuşabileceğimiz dersler, onarıcı adalet mekanizmalarının müfredatta yer alması gibi yöntemler bu bulaş etkisinin önüne geçebilir mi? Zaten toplumsal barışın kendisinin de biz şiddetsizliği etkileyeceğini düşünüyoruz ama yine de bunu da uzman olarak sizlere sormak isterim.

Bir diğer mesele de şimdi, mesela, sosyal medyada, dijital alanda çocukların özellikle şiddet içerikli, silahlı oyunlar oynamasının bir korelasyon olarak, doğrudan neden-sonuç ilişkisi olarak değil ama bir korelasyon olarak ortaya çıkmış bir etken olduğunu düşünüyoruz. Aslında orada şiddet ve şiddetin en görünen aleti de silah. Şimdi ben çözüm olarak "Kolluğu yani silahlı kimseleri kapının önüne koyarak, meselenin kaynağını aslında kapının önüne koyarak gerçekten şiddetsizliği okullarda sağlayabilir miyiz, bir şiddetsizlik alanı yaratabilir miyiz?"i sormak isterim çünkü biz bunun çözüm olmayacağını düşünüyoruz yani biz en başından beri... Belki biraz şey de olur ama şu kadar uzman çavuşu görevlendirmek yerine onun belki misli psikoloğu, sosyal hizmet uzmanını, çocuk gelişim uzmanını okula yönlendirmenin daha doğru olduğunu düşünüyoruz.

Şimdi, Sayın Vekilim kalktı ama ben siz cevap verdiğiniz için söylemeyeceğim, "..."³ denen bir şey var yani bir mesleğin başka meslekler üzerinde bir dominant etki yaratması ya da bir "mesleki kibir", "mesleki narsisizm" olarak da adlandırılabilir. Ben bu Komisyonunda psikologlar ve PDR'ciler üzerinde söylenecek olumsuz bir sözün zaten eksik olan mekanizmaları daha çok yıpratacağını düşünüyorum. Yani tam da bugün bu Komisyonun okul psikoloğunu konuşması gerekir, tam da bugün bu Komisyonun okul sosyal hizmetini konuşması gerekir, okul çocuk gelişim uzmanını konuşması gerekir ve belki de okul psikiyatristini konuşması gerekir. Hâl böyleyken işte, çare olmayacak kimselerin rol alması gibi psikologları, rehber öğretmenleri stigmatize eden, hatta bence nefret söylemine varan söylemlerin bu Komisyonunda yerinin olmaması gerektiğini düşünüyorum. Böyle bir şey olabilir mi? Psikolog zaten... Süreci tekrar değerlendiririz, kişisel bir mesele varsa tabii ki söyleriz ama ben bu Komisyonun tam olarak bunun karşısında durması gereken, "..."⁴ değil, sizin de vurguladığınız gibi ortak yaşam ve ortak çalışma kültürünü benimseyen; psikoloğun da sosyal hizmet uzmanının da psikiyatristin de ortak çalışabileceği bir mekanizmanın zaten gerekli olduğunu vurgulamak isterim.

Öğretmenlerin esenliği önemli. Mesela, psikologlar süpervizyon alırlar...

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Sayın Vekilim, lütfen tamamlayalım, ara vermek durumundayım çünkü.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Evet, olabildiğince gözetmeye çalışıyorum.

Mesela, psikologlar süpervizyon alırlar, bunu baca temizliği olarak da değerlendirirler. Belki de öğretmenler için de bir süpervizyon hizmetinin Bakanlık tarafından yürütülmesi gerekmez mi ya da bunun etkisi nasıl olur? Öğretmen esenliğini konuşmamız açısından belki bir mesele olur.

Son olarak, ülkenin demokratik...

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Sayın Vekilim, ara vermek durumundayım, sözünüzü kesmek istemiyorum.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Tamam ama siz ikidir sözümü kesiyorsunuz.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Şöyle Sayın Vekilim...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Dakikalarca konuşuldu.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Lütfen yanlış anlaşılmasın...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bitiriyorum, germeyelim birbirimizi.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Yok, yok; germeye gerek yok.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Tamam, yanlış anlaşılmasın; bitiriyorum.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Buyurun.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Demokratik okul vurgusunun da bence her fırsatta yapılması gerekiyor. Hem demokratikleşmeyi konuştuğumuz bugünlerde okulların da demokratikleşmesini, çocuk katılımının bu noktada devreye, denkleme girmesi gerektiğini düşünüyorum.

Dinlediğiniz için, geldiğiniz için, paylaştığınız için, güç verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, lütfen yanlış anlaşılmasın, Genel Kuruldaki durumdan dolayı ara vermek durumundayım, onun için yaptım.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Genel Kuruldaki durum buradaki Komisyonun işleyişini bozmamalı Başkan. En çok da sizin çocuk hassasiyeti olan biri olarak Genel Kuruldaki yoklamanın bu Komisyonun insicamını, bu Komisyonun motivasyonunu bozmaması gerektiğini gözetmeniz gerektiğini düşünüyorum. Genel Kuruldaki yoklamanın bizimle bir alakası yokken bu kadar teknik bir mesele...

OTURUM BAŞKANI İSA MESİH ŞAHİN - Birleşime on beş dakika ara veriyorum, sonra devam edeceğiz.

Kapanma Saati: 16.36

3. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

4 Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.56

BAŞKAN: Yusuf BEYAZIT (Tokat)

BAŞKAN VEKİLİ: Lütfiye Selva ÇAM (Ankara)

SÖZCÜ: İsa Mesih ŞAHİN (İstanbul)

KÂTİP: İbrahim ÖZYAVUZ (Şanlıurfa)

---- 0 ----

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Değerli arkadaşlar, İkinci Oturumu açıyorum.

Suat Bey, söz sizde.

Buyurun efendim.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli hocalarım, hepiniz hoş geldiniz.

Dün, burada çok sayıda STK'mizi, akademisyenimizi ve uzmanımızı Mecliste ağırladık, milletvekillerimizle birlikte bu okul saldırılarına yönelik olarak konuları görüştük. Çok uzun bir zamandır da Cumhuriyet Halk Partisi olarak bu konuları çalışıyoruz. Bugün hocalarımızın yaptığı sunumdan sonra gitmekte olduğumuz yolun çok doğru olduğuna bir kez daha kanaat getirdim çünkü gerçekten okul saldırıları meselesi çok katmanlı bir mesele. İçinde fiziki güvenlik meselesi var, okul sosyal hizmet programının olmamasından kaynaklanan sorunlar var. Psikososyal destek programının yetersizliği ve hatta birçok okulda olmamasından kaynaklanan sorunlar var. Okul aile birliğinin sadece bir finansal kaynak olarak işlevselleştirilmiş olması ama okul, aile, toplum üçgeninde yapılacak işlerle bir şekilde etkin sürece dâhil olamama durumu var. Sağlıklı ebeveynlik modelleriyle ilgili, sınır koymayla ilgili çok ciddi sorunlarımız var. Öğrencilerin okulu demokratik bulmamalarından; eğlenceli, neşeli, sağlıklı, yaşayan bir mekân olarak bulamamalarından kaynaklanan sorunlar ve sizin de altını çizdiğiniz, toplumdaki şiddete övgü, şiddetin kutsanması, şiddet uygulayan kişilerin rol modeli olması, cezasızlık algısının hâkim olması, bireysel silahlanmanın yaygınlığı var. Dolayısıyla buna çoklu bir katmanlı bakmamız lazım. Ben görüşlerimi söylemek yerine size soru sormayı tercih edeceğim açıkçası.

Birincisi, Pınar Hocama sormak istiyorum: Şimdi, bir kere, yapay zekâ çağında teknolojiden çocukları arındıramayız. Yani eğer tamamen arındırırsak geleceğe yönelik bu çocukları teçhiz edemediğimiz mezun ederiz çünkü insan olarak, yetiştiklerinde bambaşka bir dijital çağda olacaklar. Dolayısıyla bunun dengesinde dikkat etmemiz gereken bazı ipuçları var mıdır?

Ve çok önemseyemediğim bir şey, belki psikolog olarak da çok önemseyemediğim bir şey olduğu için; ben okulu çocukların bilgi edindikleri bir yer olarak görmüyorum. 6 yaşında başlayıp neredeyse 18 yaşına kadar hayatlarının en uzun zamanını geçirdikleri bir yaşam alanı olarak görüyorum. Orada elde ettikleri becerinin, sadece bilgi değil, bilişsel, duyuşsal, sosyal, kültürel kazanımlar olması gerektiğini düşünüyorum. Çocuklar bu yaptığınız çalışmada kendilerini mutlu eden, iyi hissettikleri anı ya da anları ya da ortamı nasıl tarif ediyorlar? Size sorum bu.

Alperen Hocam, size de sorum şu olacak: Şimdi, oraya geçerken şunu söyleyeyim: Bir, bu sağlık hizmeti almamaya ilgili meselelerin konuşulması çok kıymetli oldu. Bence Türkiye için bir kanayan yara, ona devam etmeyeceğim.

İki, Türkiye'de kişisel verilerin güvenliği meselesi, bilişim sistemlerinin neredeyse yol geçen hanına dönmesi. Örneğin, daha dün Çanakkale'de bir okul görevlisinin kendisini diplomalar vererek yukarıya doğru çıkardığını gördük. Dolayısıyla bunlar bizim üzerinde uzun uzun düşünmemiz gereken konular. Bu fırsatı sağladığınız için teşekkür ederim.

Tam gün okul meselesinin ne kadar önemli olduğuna bir kez daha kanaat getirdim. Bizim politika önermemiz bu. Okulu tam gün düşünüyoruz ve başlangıçta eğlenceyle başlayan, sonra derslerle devam eden ve sonra tekrar sanatsal, sportif, kültürel, bilimsel birtakım kulüp ve benzeri faaliyetlerle devam eden. Çok kritik bir meselenin, okuldan kopuşun artan bir risk faktörü olduğunu söylediniz. Bu mesele sadece okul saldırılarıyla ilgili bir mesele değil aslına bakarsanız. Burayla ilgili bize daha ne söyleyebilirsiniz, merak ediyorum çünkü çok açık söyleyeyim, Türkiye'de ne eğitimde ne istihdamda 5 milyona yakın genç var. Birkaç ay önce, zorunlu eğitimin çok fazla olduğu, 2+2'ye geçilmesinin faydalı olacağı, çocuklar okullardan erken gönderilmezse olgunlaşmadığı gibi asla katılmadığım ama eğer bu gerçekleşseydi 2,5 milyon daha yeni gencin okuldan koptuğu; 1,5 milyon açık öğretimdeki genci de sayarsanız 4 milyonun daha geldiği bir süreçle karşı karşıyız. Ben o dönem itirazımı tam da bunun üzerinden söylemiştim. 2,5+1,5=4 milyon çocuğa hiçbir gelecek vermemek -ki önceden gelen 5 milyon da işsizken ve eğitimde değilken- bu büyük bir toplumsal soruna el açar, sokaklarda da yürümek zor olur demiştim. Ben siyasal boyutuyla soru sormuyorum size, çocukların okul ortamlarının dışında olmasının bilimsel olarak yarattığı sorunların ne olduğunu soruyorum Hocam.

Hepinize çok teşekkür ediyorum geldiğiniz için. Betül Hocamı da bir kez daha, Nilüfer Hocamı da bir kez daha dinlemekten çok mutlu olacağımı da şimdiden belirtmek istiyorum.

Sağ olun, var olun.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Çok teşekkür ediyorum.

İsa Bey, sizde söz.

Buyurun.

İSA MESİH ŞAHİN (İstanbul) - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Değerli Hocalarımıza sunumlarından dolayı teşekkür ediyorum.

Çok kısa şunu soracağım: Tabii, ilk gündün beri tartıştığımız konulardan biri -Ali Bey dile getirdi, Zuhâl Hanım dile getirdi, Mahmut Bey de- okullarda rehberlik servislerinin sorunlu çocukları aileleriyle paylaştığında ailelerin özellikle psikiyatri gerçekliğinden kaçtığı gibi bir sorun var önümüzde. Şimdi, bu konu bizim önemli tartışmalarımızdan biri olacak. Ailelerin meslek kaygısıyla bu şeyi yapması ayrı bir konu, onu ayrıca tartışacağız ama şu notumuz da var: "Ya, işte, aileler bu sorumluluktan kaçtığında bunun bir denetimi, gerekirse bir yaptırımı olmalı." gibi de notlarımız var. Mesela, bu da gördüğüm kadarıyla sizin de notlarınızdan biri. Ya, ben hangi okula gitsen bütün rehberlik servisleri bu notu önümüze koyuyor. Hocam, bununla ilgili yani sizde bir çözüm önerisi var mı yani bu konuyla ilgili bir çözüm önerisi var mı? Sadece bunu sormak istedim.

Tekrar teşekkür ediyorum.

ELİF ESEN (İstanbul) - Sayın Başkan, benim de söz talebim var.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Elif Hanım, Komisyon üyesi olmadığınız için en son söz veriyorum. Şu anda zaten Komisyon üyelerimizin konuşması bitti, söz sizde.

Buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben de hayırlı olmasını diliyorum Komisyonunuzun.

Çocuk benim zaten doğasında çalıştığım bir konu olduğu için hem Suça Sürüklenen Çocuklar Komisyonunun üyesiydim hem de bu konuyla ilgili Mecliste "Çocuk Hareketi" adında bir sivil inisiyatifin de kurucu fikir annesiyim.

Şimdi, çok şey konuşuldu, çok hoca dinledik, çok bürokrat dinledik aslında bu konuyla ilgili ama bunun canımızı yakan bir konu olması sebebiyle de Meclis yeniden bir Komisyon kurdu, bunu da olumlu buluyorum. Bu kök sebeplerin daha doğru tespit edilip belki komisyonların ortak kesişen çözüm önerilerini, strateji ve politika önerilerini de barındırma potansiyeli bulundurduğu için bu Komisyonu da olumlu buluyorum. İnşallah, ümit ediyorum ki bu Komisyonun raporu, rapor haricinde bazı teknik konulara da hem yasa anlamında hem bakanlıkların uygulamaları anlamında fayda sağlayabilsin.

Şimdi, sizin sunumunuzu dinleyemedim Hocam ama çok merak ediyorum, ayrıca okuyacağım.

Değerli hocamın sunumunu dinledim, "erken uyarı işaretleri" diye ifade ettiniz ve işte "Ölüm, sosyal medya tehditleri, ani davranış değişikliği, yoğun izolasyon, takıntılı siyah ilgisi, kendine zarar verme, şiddeti yücelten içerik tüketimi, okuldan kopma." dediniz. Şimdi, nasıl ki bir ön sinyalizasyon sistemi vardır, alarm verir ya sesle ya ışıkla, aslında burada çocuk alarm veriyor ve bizim aslında bu alarm veren çocuğu o sistemlerde görebilmemiz lazım fakat anlaşılıyor ki bugün bunu görmekte Türkiye'deki sistem olarak bizler zorlanıyoruz. Ben hiç kimseyi suçlamıyorum çünkü kök sebeplere inildiğinde, evet, sistemsel eksiklikler, hatalar, yanlışlıklar var fakat teknoloji ve dijitalleşme de dev adımlarla hayatımızı değiştiriyor ve bizim buna yönelik yeni yasal çalışmalar yapmamız da gerekiyor; tam da bu sebeple buradayız.

Şimdi, sizin de belirttiğiniz gibi, kök sebepler sadece çocuğa, sadece okula, sadece öğretmene ya da sadece aileye ve sosyal çevreye de bağlanamaz; çok sistematik bir biçimde belki de hepsinin birleşiminden ortaya çıkan bir etki var ve fakat şu net, artık toplumda âdeta bir cerahat gibi şişti, şişti, şişti ve patlama noktasına geldi. Maraş ve Urfa'da yaşanan olaylar da bunun, artık bu iltihabın, bu çıbanın başının patladığını gösteriyor. Eğer bir çocuk çocuğu öldürüyorsa bu gerçekten bir alarm sinyalidir. Ben size şunu soracağım, bunlar farklı illerde de olabilirdi, o yüzden il telaffuz etmeden soruyorum: Bu vaka analizlerine baktığımızda, bu vakaların ardından da Millî Eğitim Bakanlığının ve İçişleri Bakanlığının ortak bir basın açıklaması oldu, bazı tedbir kararları açıklandı. Şimdi, bunları da göze alarak, biz bu vakaları neden yaşadık, bu uyarılar olmasına rağmen -bu çocuklarda bu uyarılar vardı- neden göremedik, kısmen görüldüyse neden önleyemedik, "Ne olması gerekiyor?"u sizden ben duymak istiyorum vaka analizi olarak. Maddelendirerek bunu nasıl açıklarsınız? "Şu tedbirler olsaydı bizim bunları yaşamama ihtimalimiz düşük olurdu." Her zaman yüzde 100 diye bir ihtimal yok, yüzde 10'luk bir yaşama potansiyelimiz olurdu. Aslında hani kısmen cevabını biliyorum ama sizinle örtüşecek mi diye merak ediyorum. Birincisi bu, vaka analiziyle.

İkincisi de burada yine sunumunuzda belirtmişsiniz, mesela "Şiddetin normalleşmesi." demişsiniz. Bu, biraz eksik kalmıyor mu sizce? Artık şiddet, normalleşmenin ötesinde, çocuklar ve gençler arasında itibar kazanma "...⁵ına geçti diye düşünüyorum yani normal boyutu geçip itibar kazanma. Ve burada da "Aksiyon ve şiddet odaklı oyunlar, anti kahramanlar." demişsiniz fakat ilerleyen verilerde dizilerin bunda çok etkili olduğunu söylüyorsunuz. Burada aslında belki de hani bu zamana kadar göz ardı edilen ama şimdi artık çok konuştuğumuz RTÜK'ün dahi sorumluluğu var. Ben Sayın Vekile, Beritan Hanım'a katılıyorum, okul sosyal hizmet modelinin yurt dışında çok iyi modelleri var, özellikle Sayın Başkanım, biz Suça Sürüklenen Çocuklar Komisyonunda İspanya ve Kanada örneğinin bu konuda çok önleyici ve iyi çalışmalar ürettiğini görüyoruz, politika ve uygulama çalışmaları ürettiğini fakat okul sosyal hizmet modeliyle birlikte entegre işleyen, aileyi de işin içine katan bir sosyal hizmet modeline geçmenin gerekli olduğunu düşünüyor musunuz yine? Eğer o olsaydı biz bu çocuklarımızı daha çok koruyabilir miydik?

Çok fazla şey var ama ben artık hani bununla sınırlı kalayım, daha fazla bir şey sorup vakit almayayım diyorum.

Son bir şey: Biz SSÇ'de MESEM'leri ziyaret ettik. MESEM'lerde sayıca çok çocuğun olduğu okullar var. Şimdi, ben MESEM'lerin kalması ancak bir reformla, bir seferberlik ve iyileştirme hâliyle gerçekten çocukları, okuldan kopan çocukları kapsayacak ve iş hayatına dâhil edebilecek nitelikli bir sistem olarak devam etmesini öngören vekillerden birisiyim. MESEM'lerde şunu çok net gördük yalnız: Evet, bu çocukları alıyorlar, okuldan kopma verileri noktasında çok vahim, çok dramatik veriler var bu anlamda, bu çocukları biz okul sisteminde tutabilirsek ve öğretmenle de o duygu bağıni kurabilirsek belki -sizin de tabirinizle, ben de kullanırım bu tabiri- tutunacak bir dalı olabilir o çocuğun. Fakat, burada gördüğümüz en önemli eksikliklerden biri, yine okul sosyal hizmet sisteminin olmamasına bağlı PDR danışmanlarının sayıya göre çok az olması ve "Biz hangi çocukla ilgilenelim, nasıl risk tespiti yapalım?" diye veryansın etmeleri. Yaklaşık bin kişilik okulda 2 PDR öğretmeni vardı. Kaç öğretmen olsa çocuklar doğru teşhis edilir ve etkin bir PDR sistemi işletilebilir diyerek bitirmiş olayım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Elif Hanım, öncelikle teşekkür ediyorum.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Tabii, siz Komisyonumuzun üyesi olmadığınız için, belki geçen toplantıda burada almış olduğumuz bazı kararlardan haberiniz olmadığı için detaya girdiniz. Şimdi biz Komisyon çalışması olarak, bizim Komisyonumuzun görevi sadece sizin daha önceki çalıştığınız Komisyonun görev alanlarının da ötesinde, daha geniş, daha kapsamlı bir bölümü tercih ediyor ve dolayısıyla biz önce akademisyenlerimizi salt, somut olaylara girmeden dinlemek istiyoruz, onların sunumlarını

dinleyeceğiz, değerlendireceğiz. Yani kamu kurumlarını bile çağırmadık ki burada nasıl olaylar oldu, nasıl değerlendirmeler oldu, ona girmeden hocalarımızı genel olarak dinleyip, değerlendirip ondan sonra da oradaki hadiseleri değerlendireceğiz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ama Sayın Başkanım, şöyle bir katkı olsun...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, müsaade buyurun.

Yani sonuçta hocalarımız kendi sundukları alanlarla ilgili somut, oradaki olayları sadece şu anda görsel basında, yazılı basında veya sosyal medyada bildikleri kadar biliyorlar; bizim gibi, biz de o kadar biliyoruz zaten. Onun için, olayları iyice bir araştıralım, bir değerlendirelim, ondan sonra, daha sonraki toplantılarda siz de şeref verirsiniz o tür cevapları bulma noktasında oluruz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Değerli Başkanım, o zaman şu eklemeyi yapmak istiyorum: Saygı duyuyorum görüşünüze fakat gelen hocalarımızın her biri alanında çok değerli hocalar, onlardan çözüm önerisi almazsak bence bu Komisyonun çalışması kısıtlı kalır. Lütfen, çözüm önerilerini almamız noktasında da "Verebilirim." ya da "Veremem." diyebilir hoca ama çözüm önerisi önemli.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Şu an 2 hocamız sunum yapacaklar, o yüzden arada kısa bir soru-cevap yapalım dedik. İstanbul'a gidecek hocalarımızın kendi programlarıyla ilgili sıkışık bir zaman aralığı var. Onların o noktadan taleplerine şey kaldık.

ELİF ESEN (İstanbul) - Peki, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Dolayısıyla, hangi hocamıza sordular bilmiyorum ama kısaca cevap verin çünkü ondan sonra, sonraki konuşmalara devam edeceğiz.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Başkanım, ben de söz istemiştim ama.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Sözü hocalarımıza verelim, ondan sonra, size de söz vereceğim daha sonra.

Buyurun.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALPEREN BIKMAZER - Aradan önceki oturumda biriken sorularla birlikte beraber cevaplamaya çalışayım.

Öncelikle, hani benim sunduğum verileri doğrudan bir -o zaman da söyledim- neden-sonuç ilişkisi gibi kurmamak, sadece riski analiz ederken bir tik koymak olarak değerlendirmekte fayda var. Hani risk faktörlerinden bir tanesi. Etki gücü nedir, ne kadardır, onu tam bilemiyoruz ama hani "Bu olay bir toplumsal kırılma mıdır?" Hani öyle bir soru sormuştunuz. Bazen bazı olayları, hani "Şüyu vukuundan büyüktür." diye bir tabir var, belki o şekilde görmek lazım. Bu olay birçok olaydan bir tanesi. Hani aslına bakarsanız, okullarda, ülkenin farklı yerlerinde çocuklar arasında şiddet eylemi gerçekleşiyor. Biz bunun da yine Adli Tıpta değerlendirmelerini yapıyoruz. Hatta yakın zamanda hem okulda çocuklar arasında işlenen suçlarla alakalı bir etik kurul başvurusu yaptık, bunun analizini yapacağız, sonuçlandıktan sonra Komisyonla paylaşabilirim; hani sadece bu okul baskını gibi değil, okul içerisinde çocuklar arasında işlenen suçlarla alakalı, bir de çocukların dijital ortamda uyguladıkları ve maruz kaldıkları suçlarla alakalı yine bir etik kurul başvurusu yaptık. Çalışmamızın sonuçları bittiğinde de bunu isterseniz sizlerle paylaşabilirim.

Bu psikiyatri başvurusu konusuyla alakalı neler yapılabilir? Şimdi, aslında bir taraftan kayıtların var olması olumlu. Şu anlamda olumlu: Psikiyatrik hastalıklar kronik bir seyir izler ve biz psikiyatrik öykülerde sadece hastadan ya da danışandan öykü alarak geçmiş çok doğru bir şekilde elde edemeyebiliriz, öyküyü. Dolayısıyla, hani bir birey 20 yaşında, 15 yaşında, 30 yaşında psikiyatrye başvurduğunda 5 yaşındaki kaydına ulaşabiliyor olmak bizim sahada mesleği tatbik ederken, uygularken çok kıymetli. Hani var olması güzel ama sorun işte 5 yaşındaki, 7 yaşındaki değil, "x" yaştaki bir kaydın bir mesleki kazanıma ya da sadece mesleki kazanım da değil mesela, bir otomobil ehliyeti alırken de birtakım engel olarak önlerine çıkabiliyor, zorlayıcı olabiliyor. Yani "Burada çözüm ne olabilir?" dersiniz, belki bu kayıtlara, çocuk psikiyatrisiyle ilgili kayıtlara 18 yaşından sonra sadece yetişkin psikiyatristleri ulaşabilir ve onların değerlendirmesiyle beraber hani ilgili mevzuattaki durumlara engel bir durum varsa o zaman yetişkin psikiyatrisinin inisiyatifine durum bırakılabilir. Zaten yakın zamanda bazı yönetmeliklerde, özellikle Millî Savunma Bakanlığında bir yönetmelik değişikliğine gidildi diye biliyorum. İşte tüm geçmiş kayıtlar artık değerlendirilmiyor, sadece son üç yıllık kayıtlarda bir tedavi öyküsü yoksa ve ek olarak da o anki değerlendirmede o mesleği yapmaya engel herhangi bir psikiyatrik problem yoksa işe girişte bir sorun olmuyor ama hani sunumda da kastettim, her ne kadar bununla ilgili mevzuat değişiklikleri yapılırsa da ailelerin kaygılarını aşamıyoruz. Bunun, biraz önce de bahsedildiği gibi, daha önce psikiyatrye başvurmuş olmanın bir engel değil, hatta bilakis belki de daha böyle pozitif anlamda değerlendirilecek bir sistem değişikliği yapılabilir. Ama en azından, kayıtlar olsa bile, o geçmiş kayıtlara sadece ilgili branş uzmanlarının ulaşabileceği, psikiyatryi ilgilendirmeyen başka branşların ulaşamayacağı bir düzenleme belki yapılabilir.

Travma konusunu dediniz. Gerçekten travmatik yaşantı, olumsuz çocukluk çağı deneyimleri çok fazla. Bunu aslında bütün psikiyatrik problemler için söyleyebiliriz ama şiddet içerikli ya da suça eğilimli bireylerde travma şöyle bir etki oluşturuyor: Bizler doğup büyürken hem bir nörobiyolojik gelişimimiz var hem de psikososyal gelişimimiz var. Travma gerçekten bu her ikisinde de ciddi bir darbe oluşturuyor yani ana yoldan bir sapma oluşuyor, hani o güzergâhın nereye olduğunu saptamak zor olabiliyor. Bazı bireylerin psikolojik dayanıklılıkları daha iyi olabiliyor, toparlayabiliyorlar ama bazı bireyler de savrulabiliyor. Onun için, bu travma konusu ciddi yer tutuyor.

Okul ruh sağlığı, rehberlik hizmetleriyle ilgili, hocam biraz önce sunumunu göstermişti, zaten bu konulara da detaylı bir şekilde girecek. Hani isterseniz onunla ilgili soruları ben ona bırakmış olayım, kendisi muhtemelen çok daha iyi cevaplar verecektir.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Peki, teşekkür ediyoruz Hocam.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Okul terkiyle ilgili bir şey söyleyecek misiniz Hocam? Riski artıran faktörlerden olduğu için.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALPEREN BIKMAZER - Evet. Yani şöyle: Dediğim gibi, bu okul saldırıları münferit olaylar ama hani çocukların çocuklara karşı şiddet eylemleri, ben mesleğe başladığım zamandan beri -2008 yılında çocuk psikiyatrisine başladım, 2013 yılından beri de Adli Tıptayım- hep vardı. Okuldan, okul ortamından... Hani vekilimiz de söyledi, hani okulu da bazen "x" lisesi, "y" lisesi olarak değil, yapılandırılmış mesleki eğitim ortamlarının da o okul kavramı içerisinde... Hani derdimiz okul. Burada

kastettiğimiz şey matematiğin, Türkçenin, fiziğin öğretildiği bir yer değil; bir süpervizyon altında, birilerinin denetimi altında çocukların birbiriyle kaynaştığı, birbirleriyle arasındaki çatışmaları çözebildiği, o çatışmaları çözebilme öğrendiği, bunun yanında da gelecekte hem akademik kariyerine hem de mesleki kariyerine ek katkılar sağlayabildiği bir ortam olarak görmek lazım. Bu ortamın olduğu her yeri okul olarak tanımlayabiliriz aslında bakarsanız. Eğer çocuk bu ortamlardan birinde değilse... Bu suça sürüklenen çocuklarla ilgili de İstanbul'da çeşitli çalıştaylar toplandı, onlar da sıklıkla yer etti. Çocuk okuldan koptuğu zaman çok ciddi risk faktörleri, mesela, İstanbul için söyleyeyim, bir çete problemi var yani çocuklar çetelerin hedefleri hâline gelebiliyorlar. Gelecekle ilgili endişesi olan çocuklar onu -tırnak içinde- çeteciliği bir meslek olarak görüp çok cüzi rakamlar karşısında onunla ilgili birtakım eylemlerde bulunabiliyorlar. Bununla ilgili fiyat listeleri neredeyse bazı platformlarda çarşaf çarşaf sergileniyor; bir özellik o.

İkincisi, okul ortamı olmadığında... Bağımlılık dediğimiz bir "antite" var. Bildiğim kadarıyla 2026 bağımlılık yılı olarak da şu an ele alınıyor. Dijital bağımlılıktan bahsediyoruz. Evet, dijital belki faydalı olan bir şey ama bir şeyin adı bağımlılık olduğu zaman önünde her ne olursa olsun bunu bir olumsuz kavram olarak ele almak lazım. Ama bunun yanında, madde bağımlılıklarının çok fazla olduğunu görüyoruz, çocuklarda ciddi oranda fazla ve bu sadece suç işleyen, suçla haşır neşir olmuş popülasyonda değil, genel örneklemeden bahsediyoruz. Daha sonra o çocukların madde elde etmek için çeşitli yasa dışı eylemlere giriştiklerini görüyoruz. Aslında bakarsanız okul bütün bu olumsuzluklardan... Ek olarak şunu da söyleyeyim: Okulsuzluk ve okulsuzluğun oluşturduğu özellikle kitle iletişim araçlarının uygunsuz kullanımı sadece suç ya da şiddet değil istismara da zemin hazırlıyor yani çocukların fiziksel, cinsel anlamda istismara uğraması yönünde de bir risk faktörü teşkil ediyor. Dediğim gibi, biz bunu çocukların bir arada bulunduğu, bir süpervizyon altında birbirleriyle kaynaşabildiği, çatıştığı ve çatışmaları çözebildiği bir platforma evirebilirsek burada keyif aldıkları ve aynı zamanda akademik ve mesleki gelişimlerine katkı sunan bütün ortamları okul olarak tanımlayabiliriz ve bu da bu süreçleri, sıkıntıları azaltacaktır.

Vaka analizi için, dediğim gibi, vakaları medyadan biliyoruz. Sadece şunu söyleyebilirim psikiyatrye yansıyan tarafla: Çocuğun daha önce öğretmeni tarafından defalarca yönlendirildiği hatta bir keresinde bir acil başvurusu olduğu, acilde çocuk psikiyatrisinin konsülte edildiği, çocuk psikiyatrisinin aileye kontrole getirmesini önerdiği ama aileye kontrole getirmediyse alakalı bilgilerimiz var. En azından bir psikiyatrik değerlendirme ve belki okul rehberlik servisi ile ruh sağlığı uzmanı arasındaki iletişimin iyi olduğu bir süreçten geçseydi engellenebilir miydi bilemiyorum ama en azından bir adım atılmış olurdu. Çünkü "Niye bu şiddetler artıyor?" dersek, bunu, böyle, toplumsal şiddetten de çok bağımsız olarak görmemek gerekiyor. Yani hekime şiddet artıyor -biz hekimlerin kanayan yarası olduğu için dile getirdim- okullarda şiddet artıyor, sokakta şiddet artıyor. Sadece şu noktada bir vurgu yapmak lazım, bize şöyle yazılar gelmeye başladı okullardan: Çocukların yönlendirilip okullarda bu çocuğun başka birisine şiddet riski olup olmadığıyla alakalı öğretmenlerden ruh sağlığı uzmanlarına, belki pediatri uzmanlarına yazılar geliyor. Bunu tespit etmek çok zor, bu bir etiketlenmeye de sebep olabilir, tabii ki ayrı bir konu ama bu şiddet hiçbir zaman da öngörülebilir bir şey değil. Hani, biz nokta atışı "Şunu yaparsak engelleriz." değil, risk faktörlerini ortadan kaldırmaya çalışırız. Engelleyebiliriz ya da engelleyemeyiz, artık orası bizim kontrolümüzde olmamış olur.

Dizilerin etkisi konusunda, dediğim gibi, neden-sonuç ilişkisi yok ama bir de gözlemimiz var yani çocuklar o karakterlere hayranlık besliyor. Sadece mafyatik karakterler olarak bakmayın, bir emniyet müdürü olarak da bu bazen olabiliyor bazı dizilerde, isim vermek istemiyorum çok ama hani ama en azından şunu söyleyebilirim: Bazı çocuklar, en azından bizim o özel popülasyon, suça sürüklenen çocuklar, hemen hemen hepsi aynı konuları dile getiriyor ise, aynı dizileri söylüyor ise, aynı bilgisayar oyunlarını, aynı sosyal medya platformlarını söylüyor ise orada bir risk faktörü olduğunu söylemek mümkün.

ELİF ESEN (İstanbul) - Demek ki nedensellik de var ama Hocam, "Yok." demek doğru değil burada.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALPEREN BIKMAZER - Biz akademide biraz böyle temkinli olmayı severiz yani "İlişki var." diyelim ama nedensellik için...

ELİF ESEN (İstanbul) - İşte, o yüzden. "Yok." demek bir taraf olmak çünkü.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Karşılıklı tartışmalıym değerli milletvekilleri.

Hocam, siz de tamamlayın lütfen.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALPEREN BIKMAZER - Onun haricinde bir de sayın vekilim söylemişti ama bulaş riskinden zaten bahsedildi, çok detaylı girmeyeceğim ama bu tarz olaylardan hemen sonra, on dört gün içerisinde tekrar böyle okul saldırısı olabildiğiyle alakalı Amerika'dan bir sürü veri var. Bununla alakalı en azından... Bunu şey gibi de görmemek lazım, bu olay olduktan sonra nasıl engelleriz, belki tartışma konusu ama hani daha da önemli olan, süreçte "Buraya gidinceye kadar neler yapıp o ilk saldırıyı nasıl engelleyebiliriz?"in belki... Belki burada onlar konuşulacak zaten.

Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun Pinar Hanım.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. PINAR UYAN SEMERCI - Şimdi, ben çok kısa toparlamaya çalışacağım çünkü hepimizin dikkatler bitti, en kıymetli değerimiz bu dedik. Bir şunu söylememiz gerekiyor: Türkiye'de 21 milyonun üzerinde çocuk nüfusu var, bu bir ülke nüfusu demek; şimdi, bu, bir gerçeklik. Çok katmanlılık var, çok boyutluluk var, ekonomik sıkıntılar var, içinde yaşadığımız çeşitli kültürel ve de siyasi ortamın gerginlikleri var yani bunları aşarak önceliklendirme yapma kararı almamız gerekiyor. Şimdi, bunu söyleme ihtiyacı duyuyorum -şimdi Vekil Mahmut Tanal'ın burada olduğu yerde mevsimlik tarımı konuşmak- ben zaten çok uzun süre bu alanda uğraşmış bir kişi olarak şunu demek istiyorum: Oradaki çok temel bir nokta, herkesin buna inanması ve değişimi kabul etmesi. Bize yerelde çok fazla şu söylendi: "Hocam, bu böyle geldi, böyle gider." Kaç kişi bütün ekibe "Siz çok inat ettiniz, hayret bir şey." dediler çünkü gerçekten bazı alanların değişebilmesine inanmıyoruz. Yani orada da hep şu örneği veriyoruz, çok net bir durum: Kendi çocuğunuzu düşünün, torununuzu düşünün, yeğeninizi düşünün, kendi çocuğunuz yoksa en yakınınızda olan en sevdiğiniz çocuğu düşünün; o mevsimlik tarım çadırının içinde olsa mümkün değil siz bir gün burada durmazsınız. Bunun kamuda ve kamuoyunda bu derece acil görülmesi

gerekiyor. Aynı şey bu konuda da öyle. Yani hepimiz bireysel olarak kendi yakınımızdaki çocukları kurtarmaya çalışıyoruz oysa toplumun tamamını kurtarmadığımız müddetçe inanılmaz büyük bir risk altındayız bugün için ve gelecek için. Biz hep şöyle diyoruz iyi olma hâlinde: Bugünkü iyi olması ve gelecekteki iyi olması yani toplumumuz için, 20 milyonluk bir gruptan bahsediyoruz ve burada başka her şeyin ikincil ve üçüncül olması gerekiyor. Çok farklı şekillerde tabii ki düşünebiliriz, siyaset böyle bir şey zaten ama burada o ortak yani "çocuğun üstün yararı" dediğimiz bileşen var ya, bunu gerçekleştirmemiz gerekiyor. Yani bunu nasıl yapacağımız hiç kolay değil. O yüzden bize şey sorularını çok anlamlı buluyorum "Tamam Hocam, güzel konuşuyorsun ama somut olarak ne yapacağız?" Ama bu zaten bir buluşmadan çıkmayacak, her alt başlık için bu alanda hem birikmiş bilgiyi hem de -sizler, sağ olun yani bu saatte, bu yorgunlukla, bu sabrı göstererek dinliyorsunuz- bunu açmak zorundayız, bunu tekrar... Çünkü zaman durmuyor. Yani benim size verdiğim araştırma bulguları bile şu an eskidi çünkü onlarda yapay zekâ bu kadar yok. Ama orada şey sorusunu kıymetli buluyorum... İyi örneklerimiz var ve bence her şeye rağmen, bütün bu kadar üst üste binmiş kırılmalara rağmen hocalarımız da bazen ağızlarıyla kuş tutarak inanılmaz başarılar elde ediyor. Burada demin yanlış anlaşıldı, tabii ki rehberlik sadece sınav odaklı değil, sorunlu bütün öğrenciler rehberliğe gidiyor ama ondan farklı bir şeyden bahsediyoruz yani rehberliğin çok daha kapsayıcı ve hatta öğretmenlerin tek tek uğraşmakta zorlandığı vakalarda belki öğretmenlere de bir ufuk açacak; orada Nilüfer Hoca, umut ediyorum ki konuşarak sizlere bir katkı sunacak.

Bizim araştırmada çocuklar neden mutluydu, neyi mutluluk olarak söylediler? Bir kere, okullarımızda bugün hepimiz -üniversitede de biz bunu yapıyoruz- verdiğimiz eğitimi ve verme biçimimizi sorgulamak zorundayız çünkü başka bir dönemdeyiz ve eğitimi yeniden... Yani örneğin, eğitim ne için? Eğitim sadece işe girmek için mi? Eğitim kendimizi geliştirmek için mi? Ne tür bir eğitimden bahsediyoruz ve eski eğitim modeli dediğimiz yani çocuğun dokuzda girip dörtte çıktığı... Bütün gün demek çok güzel ama onun için başka tür doldurmamız gerekiyor çünkü çocuklar için şu an zaten dokuzda girip dörtte çıkmak da çok fazla. Kırk beş dakika, elli dakika dikkatle öğretmeni dinlemek de çok. Yani bunların bir kısmı tüm dünyada ortak sorun, bir kısmı bizde biraz daha fazla sorun.

Okul kopuşlarının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Burada birkaç farklı sebep var. Akademik başarı odaklı bir eğitim olduğu için öğrencilerin bir kısmı okulda mutsuz çünkü -deminki soruya geleceğim- "En çok okulda nasıl mutlusunuz?" dediğimizde "En çok başarılı olduğumda mutluyum." cevabı geliyor ve bir grubu başarılı değil. Başarısızlığı da kendi kimliklerinin... Şu cümleyi duydum: "Hocam, zaten bana söylüyorlar, benim kafama girmiyor." Şimdi "Benim kafama girmiyor." bir süre sonra açık liseye yönlendirme, bir süre sonra da kopuş ya da tam tersi, mesela aile yoksunluk içindeyse, bir de çocuğun yanında çalıştığı yer ona birazcık destek oluyorsa o zaman çalışmak ailenin karşısında da makbul hâle geliyor çünkü aileye destek yaratıyoruz ve çocuk da o kötü hissettiği okul yerine çalışmayı "Ben kendim tercih ettim." diye anlatıyor. Şu bana çok hayati geliyor: Bir tek değişken yok yani birkaç tane farklı şey aynı anda... Sizin söylediğiniz tabii ki ilişkili ama modere eden başka bir faktör olabilir. Yani modere edeni bilmeden "O dizileri seyredenler bunu yapar." gibi bir yere gitmememiz çok hayati çünkü suç ve suçla bağlantılı ceza ve sadece güvenlikçi bir yaklaşıma gitmek ve okulları böyle alanlar hâline getirmek daha da kötüye gitme riskini taşıyor. Bunun sadece bir güvenlik sorunu, güvenlik ihmali olduğu gibi algılanmaması bana çok temel geliyor. Tabii ki doğal olarak veliler endişeli, öğretmenler endişeli, bir tür güvenlik eksikliği mi var? Ama işte tartışmalar... Ben de bir okul aile grubunun içindeyim, orada söylenen cümlelerin bazıları gerçekten de insanı ürküten şeyler, çocuğun üstün yararını korumaktan çok acil güvenlikçi bir bakışla hızlı bir politika almak gibi.

Son olarak mutluluklarla ilgili bir iki şey daha söyleyeyim, belki daha olumlu cümleyle kapatmak adına. Çocuklar kendilerine dair bir güzel, iyi ilişki olduğu zaman çok farklı. Yani bu, ailede de olabilir, örneğin, bir hala rol modeli gibi. Anlatıyor, dalgıçmış hala ve birden halayı anlatmaya başlıyor size, işte "Onunla beraber deniz kıyısına gittim." ve bambaşka bir dünya. Bir öğretmen bir araya getiriyor, bunlarla tiyatro yapıyor ve birden size bütün öykü tiyatro. Yani hayatlarının o rutininde ve o birazcık baskı, nefes alamama hâlinde bir olumlu ilişki bütün resmi değiştiriyor. "Sırrını verebilen bir arkadaşın var mı?" diyoruz mesela bazı derinlemesine mülakatlarda, eğer sırrını paylaşabildiği bir arkadaşı varsa dünya başka bir yer oluyor. Yani bu ilişkiler boyutunun da olabilmesi için tabii ki hepimizin çok güçlü bir zamana ve enerjiye ihtiyacımız oluyor ebeveynler olarak. O yüzden de ebeveynlere bunları aktaracağımız, "Bu Z kuşağı, bunlar böyle." vesaire demenin dışına çıkabilecek bir dil geliştirmemiz gerekiyor ki hiç kolay değil çünkü herkes de başka konularda endişeli diyeyim.

Sabrınız için çok teşekkür ediyorum, belki başka bir seferde biraz daha uzun sohbet edebiliriz.

Sağ olun.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Pınar Hocam, çok teşekkür ediyorum, istifade edeceğiz sizden.

Değerli arkadaşlar, Pınar Hocam ile Alperen Hocama çok teşekkür ediyoruz, hayırlı yolculuklar diliyoruz ama daha sonrasında da tekrar size müracaat edeceğiz.

Tekrar tekrar, zahmetiniz için teşekkür ediyoruz, sağ olasınız.

Şimdi ise Hacettepe Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü öğretim üyelerinden, Sağlık Bakanlığı bünyesinde çocuklarla ve ailelerle uzun süre saha çalışması yürütmüş, çocuk hakları ve tramva alanında uzmanlaşmış Doçent Doktor Nilüfer Koçtürk'e söz hakkı vereceğim. Türkiye'de ilk adli görüşmecilerden biri olan Sayın Koçtürk'ün çalışma alanı da travma psikoloji danışmanlığı ve çocuk ve ergenlerde bilişsel davranış terapisi ve aile içi şiddettir.

Buyurun Hocam, sizi dinliyoruz.

III.- SUNUMLAR (Devam)

3.- Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doçent Doktor Nilüfer Koçtürk'ün, okullarda meydana gelen olayların nedenlerine dair sistematik risk analizi ve politika önerileri hakkında sunumu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Sayın Komisyon Başkanım, vekillerim ve değerli katılımcılar; öncelikle hepinize saygılarımı sunuyorum.

Evet, bugün burada Alperen Hocam ile Pınar Hocam birçok konuya değindi, sunumlarımızda Alperen Hocayla benzeyen noktalar var, açıklacağı, ben onları tekrar etmeden anlatmaya çalışacağım ama sorularınızı da seve seve sonraki süreçte cevaplandırmak isterim ya da nasıl uygun görürseniz Başkanım.

Öncelikle, hocalarımın da belirttiği gibi, ekolojik sistem yaklaşımı bu süreçte, diğer sosyal sorunlarda olduğu gibi, kadına şiddet, çocuk istismarı, ihmalinde de olduğu gibi bu şiddet olaylarında da okullardaki şiddette de benzer bir şekilde bu sistem yaklaşımıyla açıklamamız en sağlıklı olacaktır çünkü şiddet davranışı bir anda ortaya çıkmıyor, buna yatkınlaştıran, ortaya çıkaran ya da kolaylaştıran bir sürü faktör var. Özellikle neden etkileniyor? Çocuğa baktığımızda, tabii ki burada bir kültür, yaşadığı, iletişim kurduğu akranları, aile, anne-baba tutumları gibi birçok faktör olduğu gibi, bilişim çağında, dijital çağda medya, sosyal medya ve artı, yaşanan kültür, yasalar, birçok şey aslında bu davranışlarımızı, şiddet davranışlarımızı şekillendiren faktörler oluyor. Peki, bu ekolojik sistem yaklaşımı ne diyor? Birey, mikrosistem, mezosistem, makrosistem, ekzosistem diye onların kendi içerisinde de iletişiminin önemli olduğunu ve ilişkilerin önemli olduğunu belirtiyor. Saldırganlık bağlamında ele aldığımızda, bireysel faktörlerden Alperen Hocama ek olarak söyleyebileceğim, dürtüsellik, empati düzeyinde düşüklük, depresyon gibi ruh sağlığı sorunları, travma geçmişi ki bu travma geçmişinde bir vekilimiz soru sormuştu "Gerçekten hepsini de etkiliyor mu?" diye; her travma mağduru ileride saldırgan olacak diye bir şey yok. Sadece yapılan çalışmalar şunu gösteriyor bize: Üçte 1 oranında, özellikle erkek mağdurlarda gerekli rehabilitasyon hizmeti verilmediği takdirde kendilerinin de ileride fail olma riskleri var ama burada etkileyici bir sürü faktör var. Yani bu sadece meta-analiz çalışmasının bulgusuydu ama bu değişkeni etkileyen, psikolojik destek alıp almadığı, ailesel destek var mı, kişinin psikolojik dayanıklılığı nasıl, artı, akademik olarak devam etmiş mi yaşamına... Eğer okul terki varsa ve suç çeteleri ve benzeri gruplarla karşılaşılırsa, evet, o zaman kendisinin de diğer şiddet suçlarını sergileme olasılığı artabiliyor ama diğer koruyucu faktörlerin olmadığı noktada bunlar yaşanabiliyor.

Aile içinde baktığımızda da özellikle ebeveyn tutumlarının, disiplin yöntemlerinin ve aile içi şiddetin önemli değişkenler olduğunu görüyoruz çünkü çocuk şiddeti... Albert Bandura'nın da belirttiği gibi, "sosyal öğrenme kuramı" olarak geçer bu, eğitim psikolojisi alanında, gelişim psikolojisi alanında da çok önemli bir yeri vardır kuramının, şunu söyler: "Çocuklar taklit yoluyla, gözlem yoluyla öğrenir." Bunu alana kazandıran ilk kuramcılardan kendisi. Şimdi, sosyal medyaya baktığımızda da bu noktada önemli oluyor çünkü sosyal medyada gördüğü özellikle belli yaş grupları, 9 yaş ve altı çocuk onu gerçekmiş gibi algılayabiliyor yani realite şeyi yok, gerçeklik ile sanal ayrımı olmayabiliyor. O yüzden, o çocukların görerek, gözlem yoluyla öğrenmeleri, şiddetten arındırılmış bir çevrede yaşamaları -medya dâhil- çok çok önemli bir nokta hâlini alıyor.

Okul bağlamında da eğer okulun kültüründe okul iklimi zayıfsa, çocukların orada kendini ait hissetmediği, okul bağlılığının düşük olduğu bir okul ortamıysa, evet, bu ortamda da özellikle okulda şiddetin daha yaygın olduğunu görmekteyiz. Yine, sosyal dışlanma varsa burada akran zorbalığı önemli bir nokta ama dışlanmayı sadece akran zorbalığı bağlamında da almamız önemli. Öğretmenlerin dışlaması, ırk, din, dil, cinsiyet ve benzeri yönlerden yani ayrımcılık yapıldığı bir noktada, sosyal dışlanma varsa, aidiyet hissetmiyorsa çocuk, evet, o zaman da okullarda şiddetin daha fazla olduğunu görüyoruz çünkü öğrenciler, diğer sınıf arkadaşları öğretmenlerini örnek alıyor, eğer ayrımcılık yapan bir öğretmeni görüyorsa kendisi de o arkadaşına benzer şekilde ayrımcılık yapabiliyor.

Şimdi, toplumda da özellikle neyi görebiliyoruz? Yoksulluk, bu çok önemli bir değişken. Medyada şiddetin normalleştirilmesi, ayrımcılık yapılması, ayrımcılık dilinin olması, bunlar da yine şiddeti normalize eden, meşrulaştıran bir hâl almakta maalesef.

Şimdi, yoksulluk kısmı özellikle neden çok önemli? Çünkü toplumda aileler özellikle ebeveynlerin stres düzeyini artıran bir faktör olduğu için ve çocuklarının denetimini etkileyen bir faktör çünkü aile... Ben de aynı şekilde olsam geçim derdinde olduğumuz bir noktada ne olacak? Çocuğun eğitimini ya da çocuğun davranış yönetimini daha az düşünebilir ebeveyn çünkü daha geç saatlerde çalışmaktan, düşük ücretli işlerde çalıştığı için daha uzun saatlerde çalışmaktan kaynaklı ebeveyn gözetimi daha düşük düzeyde olabiliyor. Bu da yine, şiddeti etkileyen faktörlerden biri oluyor. Artı, yaşanan yerler... Yoksulluğa bağlı olarak daha bakımsız ya da düzensiz bir çevrede ya da denetimin az olabileceği yerlerde ikamet etme riskleri olduğu için o bölgelerde -yine, tüm dünyada yapılan araştırmalarda da böyledir- o muhitlerde şiddetle, suç oranlarıyla karşılaşma riski daha fazla artıyor yani hırsızlık ve benzeri diğer suçlar ya da cinsel suçların olasılığı dahi o bölgelerde daha fazla olabiliyor.

Şimdi, genel itibarıyla baktığımızda, peki, bireysel faktörlerde neler önemli? Bilişsel çocukluk çağı travmalarımız, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, düşük sosyal benlik algısı çok önemli bir algı. Çocuğun kendisini yetersiz görmesi neye yol açıyor? Bilişsel çarpıtmalara yol açıyor. Örneğin, birazdan daha detaylı bir örnek olay üzerinden de vereceğim; bu Rusya'da yaşanan olayla ilgili. Şimdi burada da şeyi görüyoruz: Çocuk kendisini yetersiz görüyor, dışlanıyor, sosyal dışlandığını hissediyorsa okulunda, çevresinde ne yapıyor? "Ben onlara göstereceğim." diyor, intikam düşünceleri oluşuyor. "Ben kendimi bunları yaparak öyle bir güçlü hissedeceğim ki o zaman hiç kimse beni unutmayacak, benim gücümü görecekler, insanlar beni tanıyacak." diyor. O tanınma duygusu ve tarihe damga vurma isteğiyle -çünkü yetersizlik duygusunun kökeni oradan geliyor- o sosyal dışlanmayla da birlikte ne yapıyor? Kendisini bu eylemlerle, bu davranışlarla daha fazla gösterme isteği ve planlamaları yapabiliyor.

Şimdi, saldırganlık kısmını da burada iki türe ayırıyoruz. Bir, reaktif saldırganlık dediğimiz tepkisel saldırganlık. Birisi bana şiddet sergiliyorsa ya da travmatik bir şey varsa o an ben kendimi koruma amaçlı -bu nefsi müdafaa dediğimiz kısım- onun yapıldığı bir saldırganlık olabiliyor, kendini koruma amaçlı ama bir de dürtüsel, aşırı dürtüsel, savunmacı bir tepki şeklinde olabiliyor. Diğer ise "..."⁶ dediğimiz, gerçekten bu saldırganlıktan keyif alan bir grup var. Özellikle, psikopati davranışını, sosyopatiyi gördüğümüz kısım bu kısım oluyor yani birine işkence yapmak, eziyet etmek ya da öldürmek ona keyif veren bir grup olabiliyor. Buradaki olumsuz nokta şu: Artık, günümüzdeki bu dijital oyunların özellikle bu "iştahlı saldırganlık" dediğimiz daha böyle keyif alabileceği, haz alabileceği

6. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan bir kelime ifade edildi.

saldırganlıklarda artışa yol açma riski var. Az önce de hocamız söyledi yani işkence ediyor oyunda ve keyif alıyor bundan "Ne güzel puan yükseldi." diyerek çünkü bir pekiştirici aldığı için o davranışın maalesef devamına yol açılıyor.

Gelişimsel olarak saldırganlığa baktığımızda, evet, okul öncesi çocuklarda da görebiliyor muyuz hani gelişim psikolojisi açısından? Evet, görüyoruz ama burada özellikle "amaçlı saldırganlık" dediğimiz yüzde 5 civarında. Birisi oyuncuğunu aldıysa ona tepkisel ya da genelde sözel becerilerinin daha düşük düzeyde olmasından kaynaklı yeri geldiğinde davranışsal şeyler yapıyor ama hani, bu dediğimiz şiddet olayı değil yani çocukların sözel kendini davranışlarıyla ifade etme şekli olarak belirtilebilir.

Şimdi, ergenlikte, okul çağında, evet, şeyi azalıyor -bu arada, bu meta-analiz çalışmasının sonucu, gelişimsel olarak yapılan bir çalışmada- ergenlik döneminde de tekrar artışa geçtiği... Özellikle, bu, tabii ki döneme, çocuğun değer kaynaklarına bağlı, sosyal desteğine bağlı olarak da değişebiliyor ama genel itibarıyla ortalama yüzde 15-17 civarında çalışmalarda ifade edilebiliyor. Tabii ki örnekleme göre saldırganlık türleri de değişebiliyor. Örneğin, dezavantajlı gruplarda yapılan bir çalışmada veya okul terkinde bulunan, sokakta çalışan çocuklarla yapılan çalışmalarda saldırganlık olasılığının ya da mağduriyet olasılığının çok daha yüksek olduğunu görürüz. Burada "saldırganlık" derken "Sokakta yaşarken herhangi birisi, arkadaşın sana saldırdı mı, ya da parayı almak için şu yapıldı mı?" diye kastedilen sorular üzerine belirtilen oranlar.

Onun dışında, cinsiyet açısından baktığımızda, evet, erkeklerin, daha fazla fiziksel ergenlerin proaktif amaçlı saldırganlık sergilediklerini görmekteyiz. Kız çocuklarında ise daha çok sözel ve ilişkisel saldırganlık davranışı sergilenmekte. Erkek çocuklarında, erkek ergenlerde irritabilite ve saldırganlık birleştiğinde de risk en yüksekte. O arada şiddete maruz kalınırsa kendisini koruması gerektiğinde de bu davranışları sergileme olasılığı çok daha yüksek oranda oluyor. Yine, sözel saldırganlık erkek ergenlerde de yüksek oranda; çalışmalarda, meta-analiz çalışmalarında belirtilmektedir.

Şimdi, kız çocuklarında doğrudan fiziksel saldırganlık yerine daha çok dolaylı saldırganlığı görmekteyiz. Dışlama ya da zorbalık, sözel zorbalık yapma, dedikodu ya da itibar zedeleme davranışlarının sözel saldırganlığın türü olarak daha fazla olduğunu görmekteyiz.

Şimdi, mikrosistem bağlamında baktığımızda, evet, bireyin ailesi ile akranları çok önemli değişkenler diyoruz ki gelişim araştırmalarında da gördüğümüz en temel değişken. Tek yumurta ikizleriyle yapılan çalışmalarda da tek yumurta ikizi aynı anne-baba tarafından yetiştiriliyor, benzer ebeveyn tutumları, benzer okullara gidiyorlar, aynı öğretmenler tarafından yetiştiriliyor ve bu çocukların ilerideki mesleklerinde, başarılarında etkili olan faktör ne diye bakıldığında boylamsal çalışmada şu çıkıyor: Akran grupları. Eğer ergenlik döneminde olumsuz akran çevresine o kardeş giriyorsa onun üniversite kazanması veya iyi kariyerli bir mesleğe gelme olasılığı çok daha düşük oluyor ama iyi arkadaş, çalışkan ya da suça bulaştırmayan, suç işlemeyen bir akran grubundaysa o çocuğun başarılı olma olasılığının arttığı çalışmalarla görülüyor. Bu genetik kontrol edilmiş ve diğer faktörler kontrol edildiğinde akranların ne kadar etkili olduğunu da görmekteyiz.

Evet, şiddetin normalleştirildiği aile yapıları... Örneğin, suç bağlamında da diyelim ki bunu aile içi şiddette görüyor ama onun dışında, çocuk eğer anne-baba, kadın- erkek eşitliğini ailede yaşamıyorsa, annenin ezildiği bir aile yapısında kendisi de eş olduğunda ya da ileri ergenlik döneminde benzer şekilde diğer cinsiyete benzer davranışları sergileyebilmekte. Burada da eşitlikçi olmayan bir aile yapısının yine şiddete zemin hazırladığını ifade edebiliriz.

Yine, akran grubundan aşağılanma hissi yaşıyorsa -az önce de belirtmiştim- intikam hissi maalesef şiddet için bir aracı olarak karşımıza çıkıyor. Burada, mikrosistemde önemli faktör ne? Eğer ebeveyn olarak olumlu ebeveynlik tutumları sergiliyorsak, çocuklarımıza küçük yaştan itibaren duygu düzenlemeyi öğrettiysek, duygusunu yansırıyorsak, ona farkındalığı, öfkeyle baş etmeyi öğrettiyorsak, evet, bu çocukların ileride şiddet sergileme davranışlarının da daha düşük düzeyde olduğunu görüyoruz. Evet, çocuklar genel itibarıyla şiddeti nasıl yapıyor, nasıl ifade ediyor ya da duygularını nasıl ifade ediyor? Genellikle öğrendikleri, ebeveynlerini gözlemleyerek. Kendini ifade edemeyen, bunu öfkeyle belirten bir ebeveynde de ebeveynin çocuğunda da benzer davranışları göreceğiz.

Peki, yine, mezosistem bağlamında baktığımızda ne önemli? Bizim için aile, akran iletişimsizliği veya aile, okul iş birliğinin olmaması çok önemli bir şey yaratıyor; bu, okulda ve dışarıda şiddet sergilemelerinde önemli bir faktör oluyor. Burada ebeveyn katılımı çok önemli yani aile katılımı; çocuğunun eğitiminde, çocuğunu ders çalıştırırken anne-babanın yer alması, bir davranış değişikliği veya benzeri durumlarda okulla, rehberlik servisiyle iş birliği sergilemesi. Bunların yapılmadığı bir noktada, evet, o zaman, o çocuğu değiştirmek okul rehberlik servisinin -özellikle kendi meslektaşlarımdan da öğrendiğim- çaresiz kaldıkları nokta çünkü "Doktora götürün." dediğinde eğer aile etiketlenmeye korkusuyla, özellikle erkek çocuklarında "damgalanmasın" diyerek götürmüyorsa burada ne oluyor? Bir ruh sağlığı sorununun daha kötüleşmesine yol açabiliyor. Bizim ülkemizde yine yaşanan sıkıntılardan biri şu: İlaç tedavisine yönelik ön yargıların olması. Evet, çocuk ergen psikiyatristlerine baktığımızda yaklaşık muayene sürelerinin kısaltılışı ya da o ekolün ilacı benimsemesi ve kısa sürede tedaviye yanıt alacağını düşünmesinden dolayı ilaçla başladığı biliniyor. Bir psikoterapi yapılması için Sağlık Bakanlığına bağlı bir hastanede en az kırk-kırk beş dakikalık bir terapi alamayabilir, sağlık yaşam merkezlerimiz var Sağlık Bakanlığımıza bağlı; evet, buralarda yirmi dakikada danışma alınıyor ama ailelerin bunlardan bilgisi olmayabiliyor ya da bulunduğu yerde ulaşamayabiliyor. Özellikle, bunlara dair, sosyal destek ya da bilgi desteğine dair bilgi eksikliği de maalesef ailelerin ruhsal ve diğer destek hizmetlerinden yararlanmalarını da etkileyen bir faktör oluyor. Bu da ne oluyor? Çocuğun özellikle ruh sağlığı sorunları okulda ders başarısını etkileyen önemli bir faktör olduğu için de derslerinin başarısının azalması ve okuldan kopmasında maalesef önemli bir faktör olmaktadır.

Yine, çocuğun okulunun büyüklüğü de çok önemli bir faktör. Özellikle bu yurt dışındaki okul saldırılarıyla ilgili çalışmalara baktığımızda vurguladıkları, çok büyük okullar kopukluk hissini yaratıyor çünkü çocukların görünmez olmasına yol açıyor. Okulların nüfusu ya da sınıf ne kadar az olursa öğretmenin o kadar tanınmasına ve daha fazla o çocukla ilgilenmesine yol açıyor ya da o okul aidiyetinin hissedilmesine yol açıyor. O yüzden, görünmez hissetmemesi... Ki özellikle bu okul saldırılarını yapan çocukların okullarda genellikle görünmeyen, sınıfta dışlanan, istenmeyen ya da uzak durulan, korkulan çocuklar olabildiğini görmekteyiz. O yüzden bu da önemli bir faktör olarak belirtilmekte.

Diğer bir konu da kurumsal izolasyon. Yine, çocuğun zorbalığa uğradığı... Kurumlar arası iletişim ağının olmaması şiddet riskini de maksimize etmektedir. Koordinasyon eksikliği özellikle bu noktada da önemli. Evet, şimdi, baktığımızda aile, sağlık ve eğitim kurumları arasında koordinasyonun olması gerekiyor. Aynı İngiltere'de olan bir sistem var, bu "değerlendirme çerçevesi" diye ifade edilen çocuğun risk faktörlerinin değerlendirildiği, aynı, çocuk nereye gidiyorsa... Mesela, diyelim ki öğretmeni sağlıkla ilgili sağlık hizmetlerine yönlendirdi, anında onun bildiği, görebildiği... "Bu çocuk gerçekten gelmiş mi, gelmemiş mi, takip yapılacak." sistemi de bu noktada özellikle şiddetin önlenmesinde literatür tarafından vurgulanan noktalardan biri oluyor.

Yine, akran etkisi, saldırgan akran grupları -az önce de belirtmiştim- çok önemli. Sosyal dışlanma ve mağduriyet öyküsü de yine önemli noktalar oluyor.

Yine, kural uygulamalardaki tutarsızlıklar... Okullarda eğer düzenli bir kural uygulaması yoksa, çocuklar okul politikalarına dâhil edilmiyorsa... Öğrenci katılımı bu noktada da çok önemli ve bu disiplin yöntemlerinde de öyle. O zaman ne oluyor? Yine, şiddet artabiliyor.

Yine, öğretmen desteğinin azlığı... Burada öğretmen tükenmişliği de karşımıza çıkan önemli bir faktör oluyor. En basiti, ben bir psikolojik danışman olarak söyleyebilirim, hani perşembe günleri staj günlerimiz bizim; bir şeyi öğretmene söylemek istediğimizde şu bakış açısı oluyor ya da diyelim ki bir travma mağduruyla ilgili "Ekstra şu yöntemi uygulayabiliriz." dediğimizde şu olabiliyor, diyor ki: "Ben dersimi anlatıp gitsem, ben zaten çok yorgunum hocam. Hani beni ekstra yormayın, gerçekten isterim, yapmak isterim ama yorgunum, bir dinlensem." Bir de bu şeye baktığımızda kalabalık sınıflar ve ebeveynlerin katılımını alamamak, onların desteğini alamamak özellikle öğretmenlerde tükenmişliğe de yol açabiliyor. "Ben nasılsa bu ebeveynle iş birliği yapamayabilirim." ya da "Benim bu çalışmamda beni desteklemezse..." duygusu; bu da yine öğretmen tükenmişliğini arttıran bir faktör oluyor. Tabii ki bu bahsettiğimiz aile içi akran etkisi, kronik stres bir araya geldiğinde de ve depresif belirtilerle çocuklarla birleştiğinde yine şiddet davranışı artmakta.

Şimdi, bu diğer literatürden çalışmalar... Özellikle zorbalık konusunda "Çocukların zorbalık yapma olasılığını artıran faktörler nedir?" diye bakıldığında ayrımcılığa maruz kalmak, ayrımcılık, yine, düzensiz, bakımsız bir çevrede yaşamak, ebeveynlerin çocuk yetiştirmede zorlanması... Bu nokta da bizim için çok önemli; özellikle çocuklarda şiddet davranışını etkilemede ebeveyn becerilerinin öğretilmesinin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Tabii, nedensel bir çalışma yapamayız, az önce hocalarımız da söyledi, ilişkisel çalışma yapıyoruz çünkü ilişkisel olmak zorunda; etik değil nedensel. Gerçekten "Hangi çocuklar niye yapıyor?" dediğimizde bunun yapılması ancak boylamsal çalışmalarla şey yaparız ki onda da kesin not değil çünkü nedensel çalışma yapabilmemiz için insanları laboratuvara kapatmamız lazım yani çocukların da sürekli gözleniyor olması lazım; bu da tabii ki hayatın olağan akışına aykırı bir durum. Ama genel itibarıyla gördüğümüz, ebeveyn becerilerindeki yetersizlik yine şiddeti etkileyen faktörlerden biri oluyor.

Yine, ebeveynin madde kullanımı... Çünkü benzer bir şekilde hem çocuğa kötü bir rol model oluyor, artı, madde kullanımına bağlı olarak saldırganlık davranışını çocuğa öğretebiliyor.

Onun dışında baktığımızda, güçlü aile bağlarının, destekleyici aile ilişkilerinin koruyucu faktörler olduğunu görüyoruz. Yine, ebeveyn yaşı önemli. Ebeveyn yaşı ne kadar ileri ise o ailenin çocuklarının daha az saldırgan davranış, zorbalık davranışı sergilediği yine koruyucu faktörler olarak literatürde belirtilen bir nokta.

Evet, diğer bir çalışmaya baktığımızda ise zorbalığa maruz kalan veya zorbalık yapan kişilerin bu tarz okul saldırıları ya da cinayet, öldürme düşüncesi taşıdıkları ortaya çıkmış yani başkalarına zarar verme, öldürme davranışı. Bu da bize şunu gösteriyor: Yani biz akran zorbalığını azaltırsak gerçek hayatta ve mağduriyeti azalttığımızda, diğer bu tarz daha büyük saldırıları da önlemiş olacağız, artı, bu şiddetin sıklığını da azaltma olasılığımız çok yüksek.

Yine, biz, bu siber zorbalıkla ilgili bir mobil uygulama geliştirmiştik. O süreçte iki çalışma yaptık; bu çalışmalardan biri tüm dünyada siber zorbalık alanında yapılmış çalışmaları derlediğimiz meta-analiz çalışması, diğeri de Türkçe olan, Türkiye'deki çalışmaları derlediğimiz. Ki burada bizim ülkemizdeki yapılan çalışmalarda şunu gördük: Geleneksel zorbalık ile akran zorbalığı yani geleneksel mağduriyet, yani gerçek, yüz yüze olan mağduriyet ile zorbalık "on-line"a taşıyor. Eğer gerçek hayatta o çocuk okulda bunu yaşıyorsa sanalda da bunu yaşama ya da sanalda da bunu yapma olasılığı artıyor. Bu, bizim Türkiye'deki araştırmaların sentezi.

Bu siber zorbalık için en güçlü faktör, koruyucu faktör ne görüyoruz? Yine, sosyal becerilerinin yüksekliğini görüyoruz ve bu empati becerisi, bu bizim okullarda vereceğimiz eğitimlerin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Tam bu noktada yine bir çalışmamızla ilgili bilgi vermek istiyorum. Burada dünyadaki bu etkili siber zorbalık programlarını derledik. Hangi programlar daha etkili? Yani evet, etkili deniyor; bazı etkili olanlarda, etki düzeyi en iyi olanlarda nasıl bir faktör var? Şu görülmüş: En az bir siber zorbalığı önlemek istiyorsak sadece bir seminerle, eğitimle veremeyiz. Şimdi, ülkemizde birçok kurumumuz birçok çalışma yapıyor yani ben birçok bakanlığa eğitim veriyorum ya da onların, farklı bakanlıklarımızın çalışmalarına katılıyorum. Biliyorum, gerçekten bir şeyler yapmaya çalışıyorlar ellerinden geldiğince ama burada şöyle bir durum var: Etki düzeyine bakmamız gerekiyor. Çünkü bizim bu siber zorbalık araştırmasında şunu gördük: Etkili programların en temel özelliği on haftadan uzunsa... Hatta ben bu çalışmayı buraya koymadım; mesela, gruptaki kız öğrenci sayısı yüzde 50 ve üzeri ise o programlar daha etkili bulunmuş. Yani sadece tek cinsiyete eğitim değil, her iki cinsiyetin bir arada olduğu... Çünkü çocuklar orada sosyalleşmeyi, birbirlerinin duygularını ya da bu saldırganlığın ya da şiddetin karşı cinsiyette nasıl bir etki yarattığını öğreniyor. O yüzden çalışmalarda etkili noktalardan biri bu bulunuyor. Yine, yapılandırılmış, okul temelli ve uzun süreli bizim programlara ihtiyacımız var yani bu da bize en önemli göstergelerinden biri oluyor.

Yine, siber zorbalık davranışı sergileyenlerde olumsuz benlik algısını çok görüyoruz ve mağdur olanlarda da en temel duygu olarak anksiyete belirtilerini. Literatür en bariz ortada olan bozukluk olarak da anksiyete bozukluğunu belirtmekte.

Dolaylı çevresel etkilere baktığımızda -az önce vekilimiz de belirtmişti- bulaşma etkisi... Evet, şiddetin medyada sansasyonel sunumu, bu özellikle okul saldırısı ve benzeri... İntiharda olduğu gibi; intihar olaylarında nasıl medyada şey olması gerekiyorsa aynı bu şekilde okul saldırı olaylarının da özellikle ergen davranışlarında önlenmesi çok çok önemli. Medyaya bu konuda haber yasağının ya da haber sunumunun, evet, özgürlüğü kısıtlamadan, belli ölçüde... Ama okul saldırısında değil çünkü çocuklar,

özellikle ergenler bu bulaş etkisinden benzer davranışı yapıyorlar. Bu şeye baktığımızda belki iki şey düşünülebilir yani "İnsanların bilgi edinme hakkı mı yoksa işte diğeri mi?" diye baktığımızda ben yaşam hakkının çok daha önemli olduğunu, hem başka çocukların ve diğer insanların hayatını düşündüğüm için bu tarz şeylerdeki yurt dışı örneklerine baktığımızda benzer şekilde okul saldırılarında medya yaşamının getirildiğini, haberlere detay verilmediğini görmekteyiz.

Onun dışında, anlülleştirilmesi... Yani bu çok çok önemli çünkü çocuk "Medyada ben de haber olacağım, benim adım da duyulacak, herkes beni anacak, tüm Türkiye ya da tüm dünya beni öğrenecek." olarak görüyor. En azından bunu, bu motivasyonu yok edebilmemiz açısından da bu önemli bir adım oluyor.

Yine, toplumsal kaynak yetersizliği; özellikle ruh sağlığı hizmetlerine erişim yetersizliğiniz varsa, kısıtlılığınız varsa, bu da bizim çocuklarda şiddeti, saldırganlığı artıran bir faktör oluyor.

Yine, gençlik destek ağları; çok çok önemli, az önce "Üç ile beş arası ne yapılacak?" diye bu konuşuluyordu. Bu merkezlerde sosyal aktivitelerin olması çok önemli çünkü çocuklar zaman geçirmeli. Şimdi, parklara bakıyoruz, bazen parklara gidiyoruz, parklar da yeri geliyor suç mahalli yerini alabiliyor yani özellikle bu alanların da güvenli alanlar hâline getirilmesi lazım, olumsuz akran gruplarından arındırılmış hâl olması çok çok önemli. Artı, okullar... Bazen -evet, Alperen Hocamız da söyledi- çocuk diyor ki: "Ben iki saatlik eğitim için niye gidiyorum altı saatimi, sekiz saatimi okula veriyorum?" Bizim şu inanca... İşte, biraz sınav odaklı olmamızdan kaynaklı. Okullar sadece bizim çocuklara eğitim verme yeri değil, okullar aynı zamanda sosyalleşme yeri, psikolojik iyilik hâli için önemli yerler akranlarla iletişimin sağlandığı. O yüzden okulları çocuklara daha cazip hâle getirmek sosyokültürel bağlamında, spor faaliyetleri bağlamında, onların hem gelişimlerini, duygusal gelişimlerini artırıcı bir rol oynayacak ki burada da yine sadece Millî Eğitim Bakanlığımız da değil, Gençlik ve Spor Bakanlığımızın da çok çalışmaları var ve bunların artık her çocuk için zorunlu olması, bazı okullarda, özel okullarda gördüğümüz gibi "Bir sosyal faaliyet, bir sanatsal faaliyet yapmak zorundasın, aksi takdirde okuluma alamam." şartı şeklinde şartlar konulması gerekiyor. Benzer şekilde bu çocukların zamanlarını doldurucu, kendilerini iyi hissedecekleri, sevdikleri faaliyetlere yönlendirilmeleri, özellikle bu radikal gruplara girmemelerini etkileyen önemli bir faaliyet, faktör olabilmekte.

Medya da önemli; evet, genel saldırganlık modeli, teorisi de bize yine bilişsel, duygusal süreçleri etkileyerek medyanın şiddeti pekiştirdiğini belirtmekte. Yine, sosyal öğrenme kuramında da benzer şekilde. Burada ödüllendirmeyi azaltmamız gerekiyor çünkü her aldığı "like" beğenilme tuşu ya da işte o etkileşimlerle -artı bir de belli sitelerde, platformlarda para alıyor çocuk yaptığı etkileşimle ya da yanlış haberle ya da yanlış söylemiyle, olumsuz bir söylemde de bulunuyor ki daha fazla kişi beni paylaşsın, tanınayım diye- ne oluyor? O çocukların şiddet davranışlarının yayılmasına, pekiştirilmesine yol açan faktör. Peki, burada ne oluyor, aracı faktörü ne? Yani medyada her gören, yanlış şeyi gören... Ya da medya tamamen mi yasaklanmalı? Hayır, burada önemli olan şey filtre konulması, güçlü filtre. Burada en önemli şey ebeveynin rehberliği, hem çocukların yaş filtrelerinin olması, artı, ebeveyn rehberliği; medya okuryazarlığının öğretilmesi çok çok önemli dijital şiddetten de çocukların korunması bağlamında.

Yine, yüksek çatışmalı aileyse, şiddeti normal gören aileyse eğer, bir de çocuk medyada zaman geçiriyorsa, denetim yoksa, ebeveyn izlemi yoksa maalesef o çocukların şiddet davranışı sergileme veya medyada, sosyal medyada mağdur olma riskleri, olasılıkları çok daha fazla artmakta ve bu da saldırgan davranış, video oyunları, yine fiziksel saldırganlığı da pasif izlemeye ve normalize etmeye de yol açabiliyor. Tabii, bunlarla ilgili farklı araştırma sonuçları var ama burada aracı değişkenler, ebeveynin izlenimi, ebeveynin değerlendirmesi ve çocuğu takip edip, süre sınırı koyup koymaması, girdiği platformlar neler, dışarıdan biriyle etkileşime giriyor mu, kendi kişisel güvenlik bilgilerini veriyor mu? Bir sürü faktör burayı etkileyebilmekte.

Makro sistem bağlamında az önce de belirtmiştim, sosyoekonomik eşitsizliklerin normalleştirilmesi kültür bağlamında, yine makropolitika tercihleri, örneğin, işte diyelim ki bir ülkede eğitimden ziyade farklı hizmetlere ya da ruh sağlığı hizmetlerine yatırım yapılmaması, bu tarz şeyler daha çok şiddetin ya da sosyal koruma ağlarına, işte aile hizmetlerine daha az bütçe ayrılması yine şiddetin, aile içi şiddetin artmasına yol açan faktörler olabilmektedir.

Yine, zamanın da çok büyük etkisi var. Özellikle pandemi dönemi, bu korona sistem değişkeni olarak bize birçok şeyi öğretti. Bu zamansal süreçler de uzun vadeli olarak silahlı saldırılar için de yol açabilmekte. Artı, şeye baktığımızda, tarihsel yine sosyoekonomik eşitsizliklere, reaktif güvenlik önlemlerine yani olay olunca olayın anlık tepkileri yine bu şiddetlerin yaygınlaşmasına, özellikle silahlı saldırıların artmasına yol açabilen faktörler oluyor yani daha önceden proaktif önleyici adımların atılması, önleyici önlemlerin, güvenlik önlemlerinin ve artı, her düzeyde, her katmanda çalışmaların yapılması önemli.

Şimdi, bunları az önce de belirtmiştim, hızlıca sadece şu örneği verebilirim: "Kerç Politeknik Koleji Katliamı" diye bizim ülkemiz dışından, Rusya'dan örnek vereyim farklı olması adına ve artı, birçok ergenin... Bu olayı incelerken maalesef sayın vekillerim, sizler de internete girdiğinizde görebilirsiniz, bununla ilgili bazen formlarda övücü açıklamalar yapılıyor. Şimdi, bu 20 ölünün -hatta faille beraber 21 ölü- 70 yaralının olduğu bir olay, Rusya tarihinde yine yer yapmış incelemelere baktığımızda. Ben de bir kişinin övmesi üzerine nedir bu olay diye araştırdığımda öğrendim bu sunumu hazırlarken. Özellikle okuldan nefret ettiğini... Bu fail yine giriyor okula ve diğer öğrencileri ve okuldaki birçok kişiyi katlediyor. Dışlanma, zorbalığa uğrama geçmişi var yine failin, intikam almak için geliyor ve işte, okuldan nefret ettiğini belirtiyor geçmiş kayıtlarına bakıldığında; işte sosyal medyada, cehalet, amaçsızlık, toplu katliamlar, intihar paylaşımlarının olduğunu görüyoruz. Yani önceden aslında haber vermiş bu olayda da, bu 2018 yılında geçen olay. Yine taklit suç bulguları görüyoruz. Yani bu 2018'deki olayda aslında 1999'daki olayı taklit etmiş, orada bir kişiyi rol model benimsemiş, Columbine saldırganını benimsemiş, aynı onun tişörtünü giymiş, aynı üzerinde Rusça "nefret" yazan bir yazılı tişört giymiş ve okula geliyor. Kendisi eylemden bir ay önce av tüfeği alıyor ve dört gün önce 150 mermi alarak bu şeyi planlıyor. Yine, aynı o taklit ettiği, 99'da taklit ettiği fail gibi kendisi de kütüphanede intihar ediyor yani o fail de aynı şekilde... Yine birçok noktada böyle rol model alındığı görülmekte. O yüzden, şiddetin medyada sunumları çok çok önemli.

Şimdi, burada özellikle saldırı öncesi sosyal medya uyarı işaretlerimiz var; çevrim içi radikalleşme. Bu çok çok önemli yani bu konuda radikalleşen gruplar var -birazdan bir örnek de vereceğim- özellikle nefret söylemleri yapılıyor, geçmiş saldırganlara hayranlık açık bir şekilde ifade ediliyor, artı, bu gruplarda neyi görüyoruz? Hayvanlara yönelik işkence videoları ya da hayvan haklarına yönelik yine olumsuz paylaşımların yapıldığı da yine bu gruplar arasında görülmekte; marjinal gruplarda. Bazen anormal

dijital kopuşlar da olabiliyor yani saldırıdan önce, on sekiz ay önce mesela bir anda dijitali kesebiliyor, sosyal medyada iletişim kurmayabiliyor. Her saldırgan dijital medyada olacak değil, bazen ani kopuşları da olabiliyor kendini orada göstermemek ya da planı açığa çıkmasını diye ya da tersine aşırı aktif de olabiliyor. Yine, eylemden önce "Parkland Faili" diye yine bir olay, burada da mesela, bir ay önce, olayı gerçekleştirmeden önce dijital iletişimini kesmiş dijital ayak izi bırakmamak için.

Yine depresyon, yine intihar söylemlerini görüyoruz. "Yaşamak ne kadar anlamsız." gibi veda niteliğinde paylaşımlar yapmasıyla -çoğunda- yine karşılaşıyoruz. İnzivaya çekilme şeklinde yine belirli ipuçları karşımıza çıkmakta. Ne yapabiliriz? Yapay zekâ destekli bu tarz şeyleri öğrenebiliriz. Bu tarz ipuçları yine takip edilebilir, takip edilebileceği yine literatürde belirtilmekte ama literatür şunu söylüyor: Sadece dijital sinyaller yeterli değil, öğretmen ve akran gözlemleri çok önemli yani "Yapay zekâda bulduk ve o kişi tutuklansın." ya da "Bu kişi yapacaktır." gibi bir şey değil, öğretmen, akran değerlendirmeleri, aile değerlendirmeleriyle evet, bu kişinin gerçekten bu saldırıyı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceği kesin, net olarak yani daha net olarak belirlenebilir diye belirtiliyor.

Evet, bu failerde daha çok neyi görüyoruz? Sosyal kopuş yaşıyor, içe kapanıyor, sağlıklı yüz yüze akran çevresi, akran çevresi az, yine yoğun kin ve aşığılanma duygusu hissediyor. Yine, dijital şiddet mitolojisinde kendine bir rol seçtiği, ölmeden önce bir iz bırakma motivasyonu karşımıza çıkıyor.

Evet, burada Profesör Doktor Hilmi Demir'in -Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfından- kendisinin bir araştırma raporu var. Yurt dışındaki, Amerika'daki ve Türkiye'deki okul saldırıları profilini karşılaştırdığı bir raporu var, o raporda faille ilgili şeye baktığımızda bizde 17,2 Türkiye'de ergen gruplarının ortalaması ama Amerika'daki çalışmalarda 15,5. Aslında benzer yaş örüntüleri, o ikisi de 15 yaş üstü ama bizimkilerde daha yüksek yaş dönemini görmekteyiz. Erkek saldırganlar olduğunu her iki tarafta yani kız saldırganların olmadığını, okul saldırılarını gerçekleştirmediğini görüyoruz.

Yine, intiharla biten olaylarda, çoğunlukla yani yüzde 50'sinden, yüzde 60'ından fazlasında intiharla bittiğini -yani fail zaten bilerek gidiyor, intiharı önceden planlıyor- oradan kaçma, kurtulma gibi bir çabada olmadığını görüyoruz.

Önceden sızdırma yani önceden aslında bir ipucu veriyor mu vermiyor mu sosyal medya ve benzeri? Bizde yüzde 75 oranında ama Amerika'daki okul saldırılarında bu oranın yüzde 93 olduğu görülmüş.

Yine, saldırganın okula bağlılığı yüzde 65-yüzde 87 olarak karşımıza çıkıyor. "Okula bağlı" derken okula devam edip etmediği yani bu çocukların -bu okul terki yaşayan çocukların- hepsi değil, üçte 1'i oranında evet, okul terki var ama okula devam eden ama okula devam ettiğinde de kopukluk yaşayan çocuklar olarak karşımıza çıkıyor.

Evet, yine bizde karşımıza çıkan -daha sonraki süreçlerde büyük ihtimalle bilişimden de hocalarımız olacaktır- buna benzer gruplardan biri nedir? "Cehennem 31. Katı" diye özellikle adlandırılan C31K grubu -özellikle Telegram üzerinden bu gruplar- özellikle okul saldırılarında da karşımıza çok çıkan bir grup. Bu "Incel"lerle ilişkili... Bu "Incel" yurt dışında da var, Türkiye'de de olan, daha çok "istemisiz bekâr" olarak adlandırılan bir grup; kadın düşmanlığı üzerinden birleşiyor, özellikle kadınlar tarafından ya da işte kız ergenler tarafından reddedilmiş, kadın düşmanlığı olan ve kadın düşmanlığı üzerinden internet üzerinden yazışıp söylemler ve daha çok baktığımızda da zaten hayvanlar konusunda, yaşlılar konusunda, birçok konuda ayrımcılıkla, yurt dışı literatürde sadece... Zaten bu kadına düşmanlık ya da kadına şiddet ile diğer şiddet türleri arasında çok yüksek korelasyon olduğunu görüyoruz. Bu gruplarda "Incel" grupların da Türkiye'de benzer şekilde, çok daha fazla olumsuz söylemlerde bulduklarını, suçu ve suçluyu övdüklerini, yine, şiddet içerikli paylaşımlar yaptıklarını ve cinayet söylemlerine dair taleplerde bulduklarını sosyal medyada görmekteyiz.

Yine, güvenli okul iklimine baktığımızda... Peki, sonuç olarak ne yapacağız? Birçok risk faktörümüz var, birçok katman var. Burada bizim her kademede; bireysel, aile, akran, okul ve toplumsal bağlamda ve politik bağlamda önlemlerimizi almamız, her kademeye yönelik -yasama, nerede şey varsa- önlemlerin alınması çok çok önemli. Özellikle bireysel düzeyde ne yapabiliriz? Travma yaşamış olan bireylere çok erken dönemde psikolojik destek sunulması. Evet, okullarımızda Millî Eğitim Bakanlığımız tarafından çok güzel risk tarama yapılıyor yani bunu kendi meslektaşlarımdan biliyorum ama sıkıntı sadece bunun yapılması değil; artı, evet, bu geçmiş var ama bunun en azından çözüme kavuşturulması... Travma yaşamış öğrenciyi biliyorum ama ben bu öğrenci için rehabilitasyon kısmını yapmalıyım ki burada da en önemli şey travma odaklı bilişsel davranışçı terapi gibi yaklaşımlar uygulayarak bu çocukların rehabilite edilmesi önemli nokta oluyor. Yine, öfke kontrolü, duygu düzenleme, problem çözme, empati becerileri konusunda, sosyal beceriler konusunda çocuklarımızı güçlendirmeliyiz. Sadece üç saatlik seminerlerle değil, düzenli takip edip, izleyip davranışsal beceriler kazandırdığımız eğitimler sunmamız gerekiyor ve etkililiğini sınavacağız. Ve farklı eğitim modelleri... Artık günümüz dijital çağında mobil uygulamalarla -ebeveynlere ulaşamıyorsak çalışma saatleri yönünden- ailelere sunacağımız belli eğitimlerle de, mutlaka on-line, çevrim içi yöntem ya da mobil yöntem gibi farklı kanallarla onlara ulaşarak erişimi artırmamız çok çok önemli.

Onun dışında, psikolojik taramaların yapılması, destek sistemlerinin güçlendirilmesi dedik. Aile için aile danışmanlığı sisteminin yani nasıl aile hekimi varsa, her ailenin psikolojik destek alacağı bir mekanizmanın olması. Günümüzde şu an özel bir psikiyatri ya da bir psikolog hizmeti almaya gittiğimizde gerçekten çok ciddi oranda bir şey var yani haftalık 1 seansa gitmek, 5 bin-6 bin gibi oranları -minimum oranlar bunlar- sağlamak gerçekten geçim derdinde olan bir aile için büyük bir sorun teşkil edecek. O yüzden, gelişmekte olan, gelişen ülkelerde mutlaka ruh sağlığı hizmetlerinin ücretsiz olması ve tabanın, okul temelli okul ruh sağlığının güçlendirilmesi çok çok önemli bir hâl alıyor. Artı, aile danışmanlığı hizmeti de çok çok önemli.

Yine, kapsayıcı ve travmaya duyarlı okul yaratmamız gerekiyor. "Tramvaya duyarlı okul" ne demek? Afette de karşılaşıyoruz, diğer sorunlarda da, istismar ve ihmalde de. Olayı yaşamadan önce bir çocuğun nasıl travmayı sergilediği öğretmen olarak da, ebeveyn olarak da, okul personeli, hizmetli personel olarak da okulun her kademesinde biliniyor olması gerekiyor. Travma belirtileri ne? Ben şiddet yaşayan bir çocuk gördüm, ona nasıl tepki vereceğim? Ya da depresyon oldu, sel oldu, kasırga oldu, tsunami oldu; her bir olayda nasıl tepki vereceğim? Bir öğretmen olarak, bir okul paydaşı, çalışanı olarak benim çok iyi biliyor olmam lazım; olay yaşanmadan önce bileceğim ki, o bilgi ve becerilerim iyi düzeyde olacak ki ben olay yaşadığımda doğru şekilde yaklaşım hem çocukları koruyabileyim hem de onları ikinci kere travmatize etmeyeyim, böylece, o travmanın kalıcı hâl gelmesini önlemiş olurum çünkü bir travma yaşayabiliriz ama travma sonrası verdiğimiz psikolojik ilk yardım çok çok önemli. Eğer biz o ilk yardımı verirsek

minimum yüzde 20, yüzde 30 oranında ruh sağlığı hizmeti almalarını önlemiş oluyoruz; o yüzden, travmaya duyarlı okullar yaratırsak bu çocukların daha ciddi ruh sağlığı hizmeti almalarını da önlemiş olacağız.

Yine, zorbalık karşıtı programlar, yine okulun, ebeveynin... Zorbalık, şiddet çocuklar arasında çözülecek bir şey değildir; mutlaka öğretmenlerin de yetişkinlerin de el atması gereken, çok yönlü, çok paydaşlı, okulun her paydaşının -ne diyelim- çocuğu yalnız bırakmayacağı, zorbalık karşıtı, şiddet karşıtı bir politikanın oluşması gerekmekte ve bu duruma göre değil, onların el atarak çözmesi gerekmekte.

Yine, mezosisteme baktığımızda aile, okul, psikolojik danışman, rehberlik hizmetleri, sosyal hizmetler koordinasyonu güçlendirilmeli. Risk altındaki çocuklar için disiplinli ve tutarlı hızlı takipler yapılmalı. Yerel yönetimler ve kurumlar arası koordinasyon, iş birliği sağlanmalı.

Yine, ekzosistem olarak baktığımızda ruh sağlığı hizmetlerine erişimin artırılması; okul psikolojik danışmanı, psikolog, sosyal hizmet uzmanı gibi meslek sayımızı... Az önce vekilimiz sormuştu "İdeali nedir?" diye, okullarda ideal psikolojik danışman sayısı 100 öğrenciye 1'dir yani bu bizim PDR kitaplarında hep yazar; en ideal ve aile danışmanlığı yaptığımız, bireysel psikolojik danışma yaptığımız sayımızdır ama baktığımızda tabii ki bu şu an mümkün değil. Millî Eğitim belli okul kademelerine göre... Mesela "150 öğrenciye 1" denilebiliyor, norm kadro sistemi var ve gerçekten bu süreçte çocuklara yetişebilmek, bireysel psikolojik danışma sunmak çok güç çünkü o en temel bilgileri vermeye çalışıyor uzman arkadaşlarımız, yetişemeyebiliyorlar, o yüzden sayılarının artırılması çok çok önemli.

Medya okuryazarlığı eğitimi aileler için, çocuklar için; nasıl kullanacaklar, kendilerini nasıl koruyacaklar? Yine, sosyal medyada algoritmik... İnsan denetimiyle izlenmesi yine önemli çocukların şiddetten korunması ve mağduriyetlerin önlenmesi adına. Yine, yaş doğrulama gibi sistemlerin kurulması; yine, silaha erişimi kısıtlayan yasalar... Bizim silaha erişimle ilgili yasal düzenlememiz var ama burada ebeveynler kısmının güçlendirilmesi lazım yani silah taşıyan kişinin ya da ruhsat alan kişinin bunu çocuklardan çok iyi koruması gerekir ve o cezalar artırılabilir ki aileler, silah taşıyan kişiler buna çok daha dikkat edebilir, çocukların erişimini engellemiş olabilir.

Şiddeti normalleştiren kültürel normlarla savaşmamız, mücadele etmemiz ve bunu önlememiz gerekiyor ki burada kültürel kalkınma yaratmak önemli bir nokta oluyor aileler adına da. Uzun dönemli ulusal veri toplama, araştırma merkezlerimizin olması, çocuk merkezlerimizin olması bu açıdan önemli. Yine, güncel politikalar oluşturmak ve denetim mekanizmalarımızı güçlendirmek; bizde, evet, birçok şey var, koordinasyon ve denetimde daha hızlı olabilmek adına belki bunlar... Ki bu önerdiğim şeyler sadece bizim ülkemiz için değil, tüm dünyada önerilen ve "olması gerekli" olarak ifade edilen noktalar; bunlar çok daha yararlı olacaktır.

Sabrınız, dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Nilüfer Hocam, biz çok teşekkür ediyoruz, sağ olasınız.

Şimdi, Profesör Doktor Betül Ulukol Hocamıza söz vereceğim.

Hocamız, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı bünyesinde öğretim üyeliği görevini sürdürmektedir, aynı zamanda, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Koruma Biriminin Başkanlığını yürütmektedir. Profesör Doktor Betül Ulukol, Türkiye'de çocuk sağlığı ve çocuk koruma alanlarındaki uzmanlığıyla ön plana çıkmaktadır; çocukların dijital ortamlardaki güvenliği üzerinde çalışmalar yürüten ve Uluslararası Dijital Oyunlar Kongresi gibi etkinliklerde aktif rol oynayan bir hocamızdır. Çocukların özellikle bilgi güvenliği bilincinin geliştirilmesi ve haklarının korunması amacıyla kurulan çocuk ve bilgi güvenliği strateji çalışmalarını yürüten Sayın Ulukol, Türkiye'deki çocuk koruma sisteminin geliştirilmesine katkı sağlamıştır.

Hocam, sözü size bırakıyorum.

Buyurun.

4.- Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Betül Ulukol'un, okullarda meydana gelen olayların nedenleri, dijital riskler ile yaptığı çalışmalarda gördükleri ve önleme stratejileri hakkında sunumu

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Sayın Başkan, sayın vekiller; günün bu saatinde bu kadar yorgunluktan sonra beni hâlâ dinliyor olmayı istediğinizi büyük takdirle karşılıyorum ve teşekkür ediyorum çünkü belli ki hepimiz için yoğun bir gündü, ben o nedenle daha kısa keseceğim. Arkadaşlarım, benden önce konuşan hocalarım o kadar güzel özetlediler ki işin böyle en ince ayrıntılarına kadar girdiler aslında, risk faktörlerinin neler olduğunu vurguladılar. Ben yalnızca birkaç başlık vererek devam etmek ve arkasından "Nasıl mücadele edebiliriz bu sorunlarla?" diye birkaç sistem önerisi getirmek istiyorum.

Şimdi diyorum ya, arkadaşlarım çok detaylı bahsettikleri için detaya girmeyeceğim ama bana göre, benim deneyimlerime göre -çünkü 1990'ların sonundan itibaren istismara, ihmale uğrayan ve şiddete karışan çocuklarla çalışıyorum- gördüğüm şeyler neler? Bunlar pratikte gördüklerimizden kaynaklı. Bir defa, aile başat rol alıyor; daha doğrusu, çocuğun aileyi aynaladığını bilmek gerekiyor. Aile ne ise çocuk o. Bir atasözümüz vardır: "Armut dibine düşer." Tam böyle yani bir çocuğun ergenlik dönemindeki birtakım yanlış davranışlarına ya da aşırı davranışlarına geri dönüp baktığınız zaman, aileye baktığınız zaman aileyi okuyorsunuz orada. Aile o nedenle son derece önemli, ailenin desteklenmesi bu açıdan önemli. İkinci önemli nokta, çocuğun aynaladığı yani örnek aldığı ikinci alan okul ve okulda öğretmenleri. Eğer çocuk ailede düzgün bir sahiplenilmeye kavuşmuyorsa, okulda öğretmenleri de çocuğu sahiplenmiyorsa o zaman çocuğu sahiplenecek başka alanlar oluyor. O alanlar neler? Hepinizin bildiği gibi, işte çeteler olabiliyor ya da sosyal medya üzerinden arkadaşlık kurduğu, arkadaş olduğunu sandığı insanlar olabiliyor. En önemli üç faktör bence bunlar; aile, okul ve çocuğun dışarıda -ki dışarı da artık sokakta değil- sosyal medyada karşılaştığı insanlar.

Daha önceden birkaç soru vardı, ben o soruları da örneklerle yanıtlamak istiyorum. Bana değil o sorular ama biri bu kopyayla ilgiliydi yani "Çocuklar bunu medyada gördüklerinde taklit etmek istiyorlar mı?" Son iki haftada 2 çocuğumuz oldu, bizim çocuk psikiyatrisi bölümüyle ortak çalışıyoruz. Çocuklardan biri 10 yaşında, biri 12 yaşında. İnanılmaz şiddet eğilimi gösteriyorlar ve 10 yaşındakinin söylediği şey şu: "Keşke bizim okulumuzda da o Kahramanmaraş'taki okulda olan saldırı gibi saldırı olsa da biraz heyecan yaşasak." Çocuk 10 yaşında ve bizim psikiyatrist arkadaşlar bu çocuğu izliyorlar, takip ediyorlar, tedavi ediyorlar. Ne

gördük? Çocuk ilaç içmemek için annesini dövüyor, kardeşini dövüyor, babaya karşı çıkıyor ve evde terör ortamı estiriyor. En son geldiğimiz nokta, çocuğa oldukça ciddi psikiyatrik ilaçlardan birini enjeksiyon şeklinde uygulamak oldu. Ama o noktayı da kaçırırsak bu çocuk sonra nasıl devam edecek ben bilmiyorum. Bunu psikiyatrist arkadaşlarla konuştuk, ne olacak yani bu da etki etmezse ne olacak bilmiyoruz.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Hocam, çocuğun bu şekilde olmasının sebebi ne?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Ailede bir faktör yok. Ailede şöyle bir faktör var, hastalıkla ilgili bir faktör yok fakat annenin söylediği şey şu: "Ben bir şey söylediğim zaman baba 'Boş ver! Geçer o, sen üzerinde durma.' diyor." Yani anne çocuğa rehberlik yapmaya çalışıyor, baba bunu engelliyor ve dedi ki: "Babasından görmediğim şiddeti oğlumdan görüyorum ama babanın benim gördüğüm bu şiddete tepkisi ciddi şekilde çocuğu caydırmaya yönelik değil. Belki bana tepki gösteriyor diye ilacı babasına verdiriyorum, bu sefer de benimkini tükürüyor, babasının verdiğini de dilinin altına saklıyor." Şimdi, bakın, burada annenin, babanın bir uyumsuzluğu var çocuğa bakım adına. Bu çocuk şiddet görmüş değil, bu çocuk ihmal edilmiş değil, istismar edilmiş değil, birkaç yıldır da psikiyatrye kontrole gelen bir çocuk. Şimdi, burada aslında bir parantez açmak gerekiyor. Bu çocuklarda sosyal davranış problemi ileri yaşta da çıkabilir, erken yaşta da çıkabilir. Bizim 12 yaşında, 13 yaşında şizofreni ya da şizofreni başlangıcı dediğimiz çocuklar da var, bunlar olacak, bunların önüne geçmek için elbette çok şey yapmamız lazım ama bir de önüne geçemeyeceğimiz ya da belli şekillerde çocuğun diğer insanlara zarar vermesini engellemeye çalışacağımız fırsatlara ihtiyacımız var, onları oluşturmamız lazım yani. Çocuk, evet, böyle bir çocuk ama her şiddete eğilimli çocuk suç işleyip adam öldürüyor mu? Hayır. Her fakir çocuk hırsızlık yapıyor mu? Hayır. O zaman bizim çocuğu güçlendirecek, çocuktaki o sorunu görecek ve o sorunun karşılığında o çocuğa destek olacak başka mekanizmalara ihtiyacımız var. O zaman şunu düşünmek lazım: Biz, çocukların şiddete yönelmesini engellemekte yapacağımız işleri bir liste yapacağız. Şimdi, ben, işin aslı, burada arkadaşlarım konuşurken de, buraya gelirken, hazırlanırken de sizin yerinizde olmadığım için çok şükrettim çünkü bu ciddi bir sorumluluk ve her bir noktaya tek tek arkadaşlar değindiler madde madde; bütün bu maddelerin üstesinden gelebilmek hakikaten çok ciddi çaba gerektiriyor, çok ciddi emek gerektiriyor, para gerektiriyor, insan gücü gerektiriyor ve bunu ayarlayabilmek gerçekten zor.

Şimdi, bununla ilgili düşünürken yani ne yapılabilir, ne edilebilir? Çünkü bizim suça sürüklenen çocuklarla, hele de okulda şiddet olaylarıyla ilgili çok fazla bir deneyimimiz yok. Nilüfer Hoca da bahsetti bir hocanın çalışmasından, şimdi o konuşurken çıkardım. Bugüne kadar Amerika'da her yıl yaklaşık 50 tane okul saldırısı gerçekleşiyor ortalama, FBI'ın verisi bu. Bizim, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki veri ilk 2005 yılında başlamış. O sene, bakın, o zamana kadar böyle belirgin bir şiddet, okula saldırı yokken o sene bir anda 10 tane saldırı çıkmış, 2005 yılında; bunu hocanın araştırması söylüyor. Sonra 2015 yılında 5 saldırı var; arada 1-2, 1-2, yıllık saldırı sayısı bu. 2015'te 5 saldırı, 2023'te, 2024'te sekizer saldırı var. Bu arada da 1 ila 4 arasında değişiyor saldırı sayıları. Topladım, ne kadar yapıyor? 59 tane saldırı var.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - 2005'ten bu yana.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - 2005'ten bu yana. Öbür tarafta Amerika'da yılda 50 saldırı var. Şimdi, o zaman dedim ki: Peki, Amerika bununla nasıl baş etmeye çalışıyor, bunların yolu ne? Çünkü bir de Almanya'da böyle bir dönem saldırı furyası ortaya çıkmış, Almanların da yaptıkları çalışmalar var, biraz da o çalışmalar üzerinden giderek -lafı uzatmadan diyorum ama yine de uzuyor- size örnek ne yapabiliriz... Yani elbette ebeveynlerimizi eğitelim, elbette okullarımızda çocuklarımızı güçlendirecek "...7"lerini artıracak etkinlikler yapalım, elbette spor faaliyetlerini artıralım, mahallelerde güvenli ortamları elbette kuralım ama bunları yaparken de bir taraftan en akut müdahale etmemiz gereken noktayı da kaçırmayalım. Evet, "Amerika'da gençlerin beşte 1'i okulda zorbalığa uğruyor." diyor, ben bizde bu oranın yüzde 60'lar, 70'ler civarında olduğunu biliyorum. "Fail önceden uyarı işaretleri vermiş." diyor yüzde 60'ı. Şöyle bir son yaşadığımız iki olaya baktığımızda bu, yüzde 100; yüzde 100 bu çocuklar daha önceden sinyal vermişler. "Erken müdahaleyle azaltmak mümkün, yüzde 75'ini azaltabiliriz." diyorlar. Bunu göstermişlerdi, çalışmalar yapmışlar. Bunu bilmiyorum ama bizim ülkemiz Amerika'nın kaçta kaç? 300 milyon mu Amerika? Beşte 1'i. Bakın, orada bir yılda olan vaka sayısı kadar bizde 2005 yılından bu yana olan vaka var. Bu şunu gösteriyor: Demek ki bizim yapımız, aslında iyi kullanabilirsek, bizim altyapımız çok daha iyi, bunu engelleyebileceğimizi gösteriyor. Bir şeyler var, son zamanlarda bir artış var, bu artışın arkasında hangi faktörler var, bunlar araştırılmalı çünkü arkadaşlarımın söylediği şeyler, evet, ama son iki yıldır ne oldu, neye ekstra üzerine bir damla bir şeyi kondu da bu tekrar gündeme geldi ya da bu kadar yüksek ölümlü saldırılar ortaya çıktı? Bunlar elbette araştırılmalı ama gücümüzün Amerika'dan çok daha fazla olduğuna inanıyorum ben, bunu engelleyebilme gücümüzün; yeter ki çok sağlam ele alalım.

Uyarı işaretlerini yine arkadaşlarım söyledi ama ben tabii, bilmiyoruz, birbirimizle olabildiğince müdahaleye odaklanayım dedim ama birtakım davranışsal uyarı işaretleri var: Tehdit içeren sözler, yazılar, arkadaştan, aileden ani uzaklaşma, silah, şiddet içerikli medya vesaire gibi; bunların hepsini saymayayım ama son yaşanan iki olayda bunlar vardı.

Sonra geliyoruz, çevresel risk faktörleri. Evde ateşli silaha erişim, aile içi şiddete maruz kalma, vesaire vesaire vesaire. Bunlar da vardı.

Peki, buradaki tek bir işaret bir anlam taşır mı? Amerika bunu çalışmış, diyor ki: "Tek bir işaret anlam taşımıyor ama eğer işaretler birikmeye başlarsa, kümelenirse, bir artış eğilimi gösterirse o zaman buna dikkat etmelisiniz." Ve okul düzeyinde önleme stratejileri geliştirmişler.

Tek tek böyle bir hızlıca geçeyim üzerinden. Tehdit değerlendirme ekipleri. Dünyada okul şiddetini önlemek için hemen hemen bütün ülkelerin yaptığı ilk adım bu. Yani okulun kapısına denetim memurları koymak, okulun çevresini güvenlik altına almak, silahsızlanma eylemlerini işletmek, okula giren çıkan çocukları aramak. Bunların hepsini bir kenara koyun, bunlar da olsun ama ilk

7. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan bir kelime ifade edildi.

yapacağınız şey, mutlaka tehdit değerlendirme ekipleri kurmak. Birazdan, o ekiplerde kimler olacak, onlardan bahsedeceğim. Elbette okulda çocukların eğitimi sırasında müfredatta empati, çatışma çözme, kendini ifade edebilme becerilerini geliştirelim. Anonim ihbar hatlarını -ki Türkiye'de var zaten- kullanabiliriz, bunun etkin kullanımı... Fakat burada önemli olan bir nokta, mutlaka çocuklar bir şeyi söylediğinde dikkatten kaçmaması gerektiği yani çocuk bir uyarı veriyor, bir şey yapıyor. Bunu ben öğrenciye anlatırken anlatıyorum istismar ve ihmalle ilgili, eğer bir çocuk ilkokul 1'inci, 2'nci sınıfta gelip, annesinin eteğinden çekip "Anne bugün okulda bir şey oldu." dedi. Anne de "Yavrum, dur, akşam yemeğe on dakika kaldı, yemeği yapayım da ondan sonra seni dinleyeyim." dediğinde bu iş bitiyor. Çocuk eteğinden çektiğinde anne elindeki işi bırakacak "Ne oldu yavrum, söyle, hadi anlat bana." diyecek. Bu, okul için de geçerli, okul psikolojik danışmanı için de geçerli, sosyal hizmet uzmanı için de geçerli. Çocuk önceliğimiz ve biz çocuğa bir kere "Bir dakika dur." dediğimizde o iş bitiyor. Onun için, bu ihbar hatları önemli ya da çocuğun verdiği bilgiler önemli.

Olumlu okul iklimi, 3 hocamız da anlattı bu olumlu okul ikliminin ne demek olduğunu. Mutlaka bu alanda bu çalışmaların yapılması, zorbalığı engelleyecek, şiddetin ne kadar zararlı olduğunu çocuklara anlatacak sistemler gerekiyor. Okul ruh sağlığı kaynakları ki onların başında psikolojik danışmanlar, rehberler geliyor, psikologlar geliyor, belki çocuk gelişim uzmanları bunların içinde yer alabilir.

Ve fiziksel güvenlik önlemleri... Bakın, bu fiziksel güvenlik önlemi 8 tane maddeden yalnızca biri yani bunu yaparak "Biz bu işi hallediyoruz." demenin hiçbir faydası yok. Peki, aile ne yapabilir, toplum ne yapabilir noktasında yine aileye vereceğimiz öneriler var. İşte, silahlarıdır, çocuklarıyla iletişimidir, çocuğun arkadaş gruplarını tanımaktır vesaire, bir sürü şey yazılabilir bunun altına ama evde yapılacak şeyler var, toplumda yapılacak şeyler var. Toplumun -hocam saydı- işte, ruh sağlığı merkezleri, oraya çocukların gidebiliyor olması, kendini anlatabiliyor olması, destek alabiliyor olması çok önemli. En altta yazıyor mesela: "Ruh sağlığı hizmetleriyle ilgili damgalanmayı azaltmak." "Sende hiperaktivite, dikkat eksikliği bozukluğu var. O zaman ileride şunu yapamazsın, bunu yapamazsın." gibi damgalanmayı kaldırmak gerekiyor ama şu noktada da çok dikkatli olmak lazım: Yarın bir gün çocukluğunda hiperaktivite, dikkat eksikliği bozukluğu olan bir polis memuru eşini öldürdüğünde, çocuğunu öldürdüğünde karşımıza çıkabilir. "Bak, değiştirdiniz yasayı, bu adamın eline silah verdiniz, bunu böyle yaptı." Yani diyorum ya, çok zor. Onun için sizin işiniz çok zor. Ben söylüyorum, hani kolayca anlatıyorum bunu ama iki ucunu da düşünmek gerekiyor. Bu, tedavi oldu mu? Ne kadar tedavi oldu, tedavi sonrası ne kadar süre geçti? Tedavi sonrası toplum içindeki davranışları, hareketleri neler? Bunları izleyecek sistemlerden sonra, evet, bu çocukların etiketlenmesini önlemek gerekiyor.

Mesela, son olayda, o, işte, çocukların canını alan çocuk için -"çocuk" diyeyim- bir otizm lafı çıktı yani otistikmiş falan gibi, bütün otizmli olan çocukların aileleri hop oturdu hop kalktı. Hiç alakası yok üstelik de. İşte, onun için, hani ağızımızdan çıkacak lafa da çok dikkat etmemiz lazım, vereceğimiz karara da çok dikkat etmemiz lazım ve tabii, çocukla ilgili her konuda okul ile ailenin ortaklığını asla göz ardı etmemek lazım.

Şimdi, bütün bunlar lazım, lazım, lazım; gerekiyor, evet ama bir evrensel önleme, en tepede o var. Yani bizim sağlıkta da kullandığımız şeydir -burada sağlıkçı vekillerimiz de var anlıyorum ki- o da birincil önlemedir yani daha olay gerçekleşmeden önleme. Bunun için bütün Türkiye'de bir şiddetsiz Türkiye... Hani "dumansız hava sahası" var ya, sigara içenleri engellemeye çalışıyoruz, dumansız hava sahası gibi. Bir dönem Sağlık Bakanımız obezitenin engellenmesi için bir hareket başlatmıştı, tuzu sofralardan kaldırmıştı. Şimdi, gittiğiniz hiçbir yerde tuz göremiyorsunuz, küçük paketler hâlinde... İşte, bunun gibi bir şiddetsiz Türkiye iklimi oluşturmak gerekiyor. Şiddetsiz okul iklimi değil, şiddetsiz Türkiye iklimi. Bu bütün öğrencilere, bütün aileye, bütün okula gitmeli, ulaşmalı ama buna rağmen biraz önce size söylediğim durumlar söz konusu olabilir, risk altında çocuklar olabilir.

Şimdi, "Her istismara uğrayan ya da şiddete uğrayan çocuk istismarcı mı oluyor?" demiştiniz. Elbette böyle bir şey yok fakat yine Amerika'da yapılan bir çalışma var. Bir gazeteci ağır ceza reisiyle görüşüyor, Amerika'da bir mahkemenin başkanıyla görüşüyor. Adam diyor ki: "Çok seri katil gördüm ve bu gördüğüm seri katillerin hepsine çocukluk çağında olumsuz yaşam deneyimleri var mı, yok mu diye sordum. Neredeyse hepsinin en az birkaç tane olumsuz deneyimi vardı." Bu, şunu gösteriyor: Engelleyebileceğimiz şeyler var, engelleyelim ama engelleyemeyeceğimiz şeyler de var, o zaman başka tedbirler almak durumundayız çünkü engelleyebileceğimiz şeyleri de bugünden yarına engelleyemeyeceğiz, onun için de zaman gerekiyor, para gerekiyor, eğitim gerekiyor, eleman gerekiyor. O zaman, risk altındaki gruplar için bir müdahale gerekiyor. "Sızıntı" dedi hocam, İngilizcesinde de "sızıntı" diye geçiyor, bunu "sızıntı" olarak tanımlamışlar; uyarı belirtisi gösteren çocuklara müdahale etmek lazım.

Şimdi, bununla ilgili kanıta dayalı yaklaşımlar sağ tarafta, yukardan aşağı yazıyor; beni en çok ilgilendiren şu "tehdit değerlendirme" oldu. Bu tehdit değerlendirmeyle ilgili de iki tane çalışma yapmışlar, bunlardan biri Virginia Öğrenci Tehdit Değerlendirme Rehberi. Amerika'da Virginia'da bunun üzerinde çok durmuşlar ve orada Profesör Dewey Cornell adında bir hoca bununla çalışmış, öyle çalışmış ki bunu engelleyebilmek için yani şiddeti engelleyebilmek için onlarca araştırma yapmış ve bu yaptığı araştırmalardan da kanıta dayalı veriler elde etmiş. İlki, 2001'deki "Virginia Tehdit Değerlendirme Ölçeği" diye geçerken 2018'de adını değiştirmişler... Bakın, sırf ölçek 184 sayfa yani biz riski nasıl belirleyebiliriz diye bu hocanın yaptığı, çalıştığı ölçek neredeyse 200 sayfayı buluyor. 2013'ten itibaren kanıta dayalı olarak ABD'de ve Kanada'da binlerce okulda uygulanması zorunlu hâle getirilmiş risk değerlendirme ölçeği.

Şimdi diyor ki: "Burada yapılması gereken şey, geçici tehdit ile gerçek tehdidi ayırt edelim." Geçici tehdit ne? Öfkeleni, kızdı, işte, anlık bir problem oldu ve öfkesini açığa çıkardı çocuk. "Bizim için önemli olan bu değil, bizim için önemli olan gerçek tehdit." diyor. Bakın, gerçek tehditte bağırma, çağırma vesaire yok; gerçek tehditte hazırlık var, plan var ve bu hazırlığı, bu planı fark ettiğinde kolları ara, ruh sağlığı değerlendirmesi iste diyor bu sistemde. Bakın -protokol çok küçük, okunmuyor ama- böyle bir ilk beş basamaklı değerlendirme ağacı yapmış, değerlendirme ağacında diyor ki: Tehdidi bildir. Tehdidi kim bildirecek? Çocuk bildirecek, öğretmen bildirecek, aile bildirecek. Tehdidi bildirdikten sonra kanıt toplamaya başla. Gerçek bir tehdit mi? "Zaten tehditlerin yüzde 90'ı geçicidir, bunu ilk aşamada elersiniz, geri kalan yüzde 10'unun üzerine gitmeniz lazım." Ondan sonra "Öğrenciyle görüş, gerekirse kolluk soruşturması ve ruh sağlığı değerlendirmesini yap ve güvenlik planını oluştur." diyor. Ekip üyesi kim, kim değerlendirecek çocuğu? Okulun yöneticisi, okulun psikoloğu ya da PDR öğretmeni, güvenlik görevlisi, sınıf öğretmeni ya da sınıf rehberi ve varsa eğer sosyal hizmet uzmanı. Bizim öğretmenimiz var mı? Var. Az da olsa sosyal hizmet uzmanımız, PDR'cimiz var

mı? Var. Okul güvenlikçimiz var mı? Var. Okul yöneticimiz var mı? Var. Yani şeker var, un var, yağ var; o zaman helva yapmak gerekiyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Öğretmen değişiyor Hocam, yani Şanlıurfa'da sözleşmeli öğretmen yarı dönem var, yarı dönem yok; nasıl tanıyacak?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - İşte, Hocam, tamamını değiştirmeye kalkarsak çok zaman alacak, onun için öğretmeni de tanıyacak şekilde donandıracaksınız, çocuğun verdiği ipuçlarını yakalayacak şekilde öğretmeni yetiştireceksiniz. Öğretmen mesela şöyle demeyecek: Ben 3 liraya çalışıyorum, benim verdiğim hizmet aslında 13 liralık hizmet. Bunu da diyebilir öğretmen. Öğretmen diyebilir ki: "Benim evde hasta yatan 2 çocuğum var, ona bakım veremiyorum, o zaman ben buradaki çocuğu mu takip edeceğim?" Yani gerekçe her türlü bulunabilir. Gerekçe aramadan... Bunu öğretmene söylediğimizde... Suça Sürüklenen Çocuklar Komisyonunda, gittik, konuştuk öğretmenlerle de. Ya, hepsi pırıl pırıl, hepsi "Biz bunu yapalım." diyor. Yani yapabilir, eğer isterse yapabilir. Altı ayda bir değişiyorsa da yine de fark edebilir çünkü Sayın Vekil, sizin profesyonel alanınız, benim profesyonel alanım, belki o çocukla on dakika görüşmede fark edemeyebilirim hani o alanda profesyonel olmadığım için ama Nilüfer Hocam öğretmen işte yani üç günde, beş günde, bir hafta on günde o çocukları tanıyabilirler. Yani gerekçe bulmadan öğretmenlerimiz için uygun gereçleri geliştirip önelerine koymamız lazım.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ama o gerçek öğretmen. Ziraat mühendisini öğretmen yapmış. Sözleşmeli yani ücretli öğretmen dediğin, bir şehirden geliyor, 15 bin ücretli öğretmen var yani orada şeyi görmemiş ki öğretmen formasyonu yok ki anlayabilsin.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Hocamın söylediği de yapılabilir, Mahmut Vekilimin söylediğinin de düzeltilmesinde fayda var diyelim.

Buyurun Hocam.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Teşekkür ederim.

Evet yani "Bu böyledir ve de iyidir, böyle devam etsin." demiyorum elbette Sayın Vekil yani mutlaka değişmeli, düzelmeli ama elimizdeki olanakları da kullansak çok iyi olur diye düşünüyorum.

Her yaş grubu için kullanılabilir bir ölçek demiş. Bu ölçeği kullanalım diye söylemiyorum; bu, bizim için bir örnek yani Amerika'yı baştan keşfetmeyelim ama bu yollarla gidilebilirse kanıtla dayalı olarak çözümün bulunabileceğini görüyoruz işte yani kanıtla dayalı ve zorunlu olarak, yasal olarak bazı eyaletlerde "Zorunlu bunu kullanın." şeklinde öneriler var. Daha büyük çocuklar için, üniversite ve iş yaşamındaki çocuklar için de tehdit değerlendirme aracı oluşturmuşlar.

Bir başka örnek, Almanya'da, işte, bu cinayete sebep olabilecek saldırıların gerçekleştiği dönemde 12 tane ciddi olay yaşanmış. Önce "Berlin Leaking Project" demişler, Berlin Sızıntı Projesi, bu proje çok işe yaramamış çünkü öğretmenler, bakın, farkındalık kazanmış ama raporlama noktasına geldiğinde raporlamamışlar. O zaman demişler ki, başka bir isim takmışlar projeye ve burada Amerika'dakinin tersine, aslında öğrenciyi damgalamak değil, orada öğrenciyi çağırıp "Gel bakayım, ne oluyor?" Kolluk kuvvetiyle, psikiyatrik muayeneyle çocuğu idare ediyorlardı. Burada "Gel bakayım, senin derdin ne? Ne oluyor da sen bu şiddeti gerçekleştiriyorsun?" babından bir yaklaşıma girmişler ve bu yaklaşımın başarılı olduğunu görmüşler yani Amerika'daki sisteme göre bunu daha başarılı bulmuşlar. Bu sistemde ne var? Bakın, başkalarına ya da kendine yönelik tehdit, şiddet olayı olan çocuğun bilgisi geldiğinde risk faktörlerini saptayıp okul personeli önleme görevlisi ya da önleme ekibine bildiriyor; o, tehdit değerlendirme ekibine haber veriyor, vaka değerlendiriliyor ve pedagojik yaklaşımla müdahale ediliyor. Eğer oluyorsa oluyor, olmuyorsa acil güvenlik önlemleri alınıyor.

Yine, Amerika'da gizli servisin önerdiği bir yöntem var. Onların söylediği de şu: Sanıyorum, bu, bizim kollukla da paylaşılan ya da onların da kullandığı bir bilgi çünkü onlardan da gelmişti bu bilgi; saldırganlar genellikle ani değil önceden planlıyor. Daha önce de hani o gerçekleşme riski yüksek olanlar için de böyleydi. Önceden çevresine ipuçları veriyor "Ne yapacak, ne edecek?" konusunda. Ortak bir profil yok yani "Şöyle çocuklar yapar, böyle çocuklar yapar." gibi bir profil yok ama Nilüfer Hocanın söylediği gibi ağırlıklı erkek çocuklar, kız çocuklarda daha az görülüyor ve çoğu saldırgan zorbalığa uğramış, kayıplar yaşamış ve intihar düşünceleri olan çocuklar. Bu iki şeyi karşılaştırdım ben, önünüzdeki notlarda var yani incelemek isterseniz. Sonrasında böyle bir hibrit model "Ne yapabiliriz?" "Biz ne yapabiliriz?" diye düşünerek böyle bir geliştirmeye çalıştım. Sızıntı işaretleri dediği dolaylı tehdit ipuçları, işte, oraya buraya verdiği, yazdığı yazılar, notlar, sosyal medyaya koyduğu belirtiler, notlar, arkadaşlarının söylediği şeyler ya da ilk ipuçları, işte, birinin kafasına vurmak, ötekinin eteğinden çekmek, berikini itmek, işte, tuvalette sıkıştırmak falan gibi bu belirtiler varsa hem diğer öğrencilerin hem öğretmenlerin farkındalığı artacak ve okul içinde psikolog, öğretmen, yönetici ve -polis dedim ama polis değil tabii- güvenlik görevlisi, bunların birlikte oluşturduğu değerlendirme ekibiyle bu çocuk değerlendirilecek. Ne olacak? Psikososyal destek yani bu çocukla biri konuşacak. "Baban mı anneni dövüyor?" Yani böyle sormayacak tabii de hani konuşmaların sonunda bu ortaya çıkacak. Belki hiç baba yok ortada, baba figürü yok, belki evde madde kullanan birileri var, çocuk o nedenle kendini ifade etmek istiyor. Psikososyal destek, sonra güvenlik ve silah kontrolü. Bu çocuğun anası babası çağırılacak, denecek ki: "Bu çocuk şiddet eğilimi gösteriyor, görüştük ve bu çocuğun eline asla silah verilmemeli. Evde silah varsa yok edin, başka bir yere koyun, kesinlikle bu çocuk silahlardan uzak dursun." Eğer bir kriz olduysa da bu ekip krize müdahale ekibi olarak da çalışacak yani bir yerde bir saldırı olduğunda ne nasıl olacak? Şimdi, mesela, çocuk öldürüldü değil mi? Öldü yani o saldırıyı gerçekleştiren çocuk. "Nasıl oldu?" dendiğinde herkes o kadar şaşkın ve telaşlı ki kimse bir şey anlatamıyor çocuğun nasıl öldüğüne dair. Otopsi raporu beklendi hakikaten "Nasıl öldü?" diye. Daha profesyonel bir müdahale ekibi olmalı ve benim çok önemseydiğim noktalardan biri, özellikle bu Alman müdahale sisteminde vardı, mezun öğrenci takibi. İlk olayda öğrenci mezundu, Şanlıurfa'da.

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - Mezun değil, atılmıştı.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Açık öğretimde okuyordu.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Okulun önceki öğrencisi.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Evet, önceki öğrenci. Bu öğrencilerin de takip edilmesi gerekiyor. Ben buraya kaynakları da yerleştirdim.

Dikkatiniz için çok teşekkür ediyorum. Kısa bitireceğim dedim ama ben beceremedim, sağ olun.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, öncelikle çok teşekkür ediyoruz. Zatiyelerinizden belki daha sonralarında da istifade etmek isteriz çünkü vermiş olduğunuz bilgiler, pratik sonuçlarla da olayı bir küre şekline göre değerlendirmeler var. Tabii ki bu konuda bilgilerinizi bizden eksik etmezseniz son derece seviniriz.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI (Devam)

A) Görüşmeler (Devam)

2.- Doçent Doktor Nilüfer Koçtürk ve Profesör Doktor Betül Ulukol'un yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Ben, bugünkü sunumlarını yapan Pınar Hocama, Alperen Hocama, Nilüfer Hocama, Betül Hocama, hepsine ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum. Özellikle, Komisyonumuzun bu aşamasında genel bilgiler noktasında olayı değerlendirmek, olayı Komisyon üyesi milletvekillerimizin bilgisine bu şekilde sunmak son derece kıymetliydi Değerli Hocalarım, onun için hakikaten çok teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekillerimiz, eğer uygun görürseniz, sadece sorularımız varsa sorularımızı soralım kısa bir şekilde çünkü çok uzun bir oturum yaptık. Kısa kısa sorularımızı soralım, yorumlarımızı daha sonrasında zaten başka zamanlarda, Komisyon toplantılarında her zaman söyleyeceğiz, değerlendireceğiz, uzun bir çalışma dönemimiz olacak. Hocalarımıza varsa sorunuz, hangi hocaya sormak isterseniz ben buradaki sıraya göre söz vereceğim ve ona göre değerlendireceğim.

Ali Öztunç Bey, buyurun.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Yani zaten çok da uzun sürmedi, dört-dört buçuk saatlik bir toplantı oldu, yarım saat daha çalışabiliriz diye düşünüyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Tabii ki.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Çok teşekkür ediyorum hocalarıma, sağ olsunlar, gayet güzeldi, ben çok verim aldım.

Bir noktaya değineceğim Nilüfer Hocamın söylemelerinden, medyayla ilgili. Ben eski bir medya mensubuyum, uzun yıllar gazetecilik yaptım, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyeliği de yaptım. Şimdi, RTÜK üyesi olduğum dönemde biz yaş işaretlerini çıkardık. Yani nedir? Artı 8, artı 18, işte, birtakım simgeler verildi "Şiddet içerir." gibi; faydasını görmedik. Sonra, onlarca çalıştay yaptık RTÜK'te, onlarca çalıştay yani medya okuryazarlığından tutun şiddete kadar, Türkiye'de, dışarıda, yurt dışında, her yerde çalıştaylar yapıldı, takip edildi, yine faydasını görmedik. Hocam bahsetti galiba, 2005 yılından sonra şiddet olayları arttı daha çok, çoğaldı. Niye biliyor musunuz Hocam? 2005'in bir buçuk yıl öncesi ve sonrası ekranlarda şiddet dizilerinin yayınlanmaya başladığı tarihtir. Yani biz RTÜK'teyken, Başkanım, "Kurtlar Vadisi"ne bir ceza yazdık -büyük cezalar yazıldı- şiddet sahneleri bir miktar azaldı, olaylar düşmeye başladı. Yani eskiden televizyon yok muydu? Vardı. İşte, "Bizimkiler" vardı, "Seksenler" vardı, "Doksanlar" vardı; "Kurtlar Vadisi" yoktu, "Adanalı" bilmem kim, Diyarbakır'dan çıkan şu falan filan yani...

MEHMET EMİN ÖZ (Erzurum) - Türk filmleri hep şiddet...

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Yok, hayır, değil. Yani Kemal Sunal filmlerinde şiddet yoktu, Cüneyt Arkın'ın filmlerinde şiddet yoktu. Hayır, hayır, Cüneyt Arkın'ın filmlerinde falan şiddet... Onlar mitoloji, tarihî filmlerdi. Bir de şimdi Hollywood'u örnek gösteriyorlar. Hollywood'da arkadaşlar eğitici var yani Hollywood'da para var, doğru, kazanıyor, eğitim veriyor, "Blacklist" diye bir dizi var, mafya babası, tüm dünyanın aradığı suçlu ama her bölümde suçluluğun kötü olduğunu anlatıyor. Bizde tam tersi, övüyoruz biz. Bir miktar medyadan geldiğim için, tabii ki dijital medyanın etkisi var, işte, güvenliğin etkisi, pek çok sebep vardır ama bizim RTÜK gibi kurumlar -yasakçı bir adam değilim ama bu konularda yasakçı olmak gerekiyor arkadaşlar- gereken ceza neyse vermek zorundadır, yoksa olmaz. Çağıracak, toplanacak, verecek cezasını, bak, ondan sonra yapabiliyor mu? Kahramanmaraş'taki şiddet olayından sonra, o okul saldırısından sonra, Sayın Başkan, iki hafta dizilerde silah milah yoktu, dikkat çektim. İki hafta dizilerde silah yok, kimse kimseyi vurmuyor. Şimdi, yavaş yavaş gene başladılar. Buna değinmek istedim. Yani medyayla ilgili tespitleriniz çok doğruydum Hocam, teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Tanal, buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Her iki hocama da çok teşekkürler, çok istifade ettim.

Değerli Hocam, bir eğitimci arkadaşımız şöyle bir şey açıkladı, dedi ki: "Ya, suçlu doğuştan suçlu." Biz bunu ceza hukukunda... Daha doğrusu hukuk fakültesinde kriminoloji dersinde Lombroso'nun bir görüşü vardı; "Suç işleyen insanların kimisi doğuştan suçlu, kimisi sonradan çevre faktörü, toplumsal etkilerden dolayı eğilim kazanıyor ve bu suç işleyen insanların, toplumun da payı olduğu için, toplum bunu beslediği için hatta indirimden de yararlanması gerekir." der şeklinde, kriminoloji dersinde bize böyle iki farklı görüş öğretildi. Bir hocamız da -burada değil, özür dilerim, başka bir yerde- "Efendim, doğuştan çocukların bazıları suça eğilimlidir." der yani sanki doğuştan insanlar suça eğilimli doğar. Ben buna inanmak istemiyorum yani burada çevre faktörü, sonraki faktörler etkili. Betül Hocam, siz bir tıpçı olarak yani bir doktor olarak, hekim olarak bu konudaki bugüne kadarki deneyimleriniz, tecrübeleriniz... Ne dersiniz bu konuda?

Teşekkür ediyorum.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Yanıtlayayım mı hemen?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun, buyurun.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Şimdi, Sayın Vekilim, bu söylediğiniz yani genetik olarak insanın suça eğilimli oluşu bir dönem çok

popüler bir görüş olmuş ve o popüler görüşle hemen genetik testler yapılmış, sonrasında da bir gen belirlenmiş. Denmiş ki: "Tamam, şu gen var ve bu geni taşıyanlar suçlu oluyorlar." Ama sonradan suça sürüklenen insanlar incelendiğinde görülmüş ki o geni taşıyan ama hiç suç işlemeyen insanlar da var, o geni taşımayıp suç işleyen insanlar da var. Dolayısıyla genetik yapıyı suçta "elde var bir" olarak değerlendirmemek gerekiyor. Genetik yapı suça sürüklenmeyi etkileyebilir yani kolaylaştırabilir. Mesela, kadın suçlulara -daha doğrusu kadın katillere diyeyim- bakılmış, âdet dönemlerinde cinayet işliyorlar. Bazı genetik özel hastalıklarda, Klinefelter sendromu falan gibi bazı durumlarda, fazladan bir X kromozomunun var olduğu durumlarda suça sürüklenme oranı artıyor ama son derece nadir hastalıklar yani onu artık hastalık olarak kabul etmek gerekiyor. Dolayısıyla hiçbir genetik durum için "Suça sürüklenmeyi ya da şiddet eğilimini artırır." demek çok iddialı bir şey olur.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bilimsel...

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Değil çünkü onu taşıyıp suç işlemeyen de var, taşımayıp suç işleyen de var.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - İrfan Bey, buyurun.

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - Gerek Nilüfer Hocama gerek Betül Hocama teşekkür ediyorum, çok doyurucu bilgiler verdiler.

Şunu öğrendim: Demek ki formasyon eğitiminde, bizim, okula "şiddet" diye bir bölüm koymamız gerekiyor. Burada da o, işte, "kararlı ağaç" gibi, böyle bir algoritma öğretmemiz gerekiyor ta ki PDR'cilerimiz artana kadar. Biz, biliyorsunuz, yıllarca kadınlara ebeliği öğreterek Türkiye'de doğum oranını toparlamıştık. Onun için bazen bu tür ekonomik yaklaşımlarda bulunmak gerekir diye düşünüyorum.

Ekolojik sistemler kuramında tam da Mahmut Bey'in sorduğu en önemli eksiklik, işte, o genetik. Genetiği açıklamamış. Ama tıpta şu da var, biz de biliyoruz, siz daha iyi bilirsiniz Hocam, 6 aylık çocuğun "breath-holding"ini nasıl açıklayacağız? Yani bu öğrenilmiş bir şey mi? Yani nefes tutma. Çocuk bir şey verilmediği zaman, kızdığı zaman nefesini tutuyor ve bir dakika morarıyor. Ben bunu 9 aylıkta gördüm, bir kere gördüm hayatımda. Şimdi bunun bir genetik altyapısının da olduğunun araştırılması... Siz dediniz, en azından var ki işte... Kuram çok güzel bir kuram ama deneysel olmaması da bizim açımızdan biraz şey yapıyor. Biz sevgi ve ilginin dozunu nasıl ayarlayacağız? Yani biz sevgi ile duyguyu veriyoruz ama ilgiyle bağ kurarken -biri eylemsel, biri duygusal bir şey- bunun dozunu ayarlayamıyoruz demek ki aileler olarak veya okulda. Bunun da bir ayarlanması gerekiyor.

Son olarak da Nilüfer Hocama bir kavram önerisi olarak iştahlı saldırganlığa bence "doymusal saldırganlık" ifadesi daha iyi çevrilebilir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Biz teşekkür ediyoruz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Sayın Başkanım, açıklama yapabilir miyim?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Şimdi, Sayın Vekilim, öyle çeviren de var, her ikisini kullanan da olabiliyor, hiç sıkıntı değil ama "..."⁸ özellikle gelişim psikolojisi bağlamında daha sık ne kullanılıyorsa biz onu kavram olarak alıyoruz.

Bir de şimdi, az önce "formasyon" dediniz Sayın Vekilim. Bunu bu kadar vekilimizin bulunduğu yerde özellikle belirtmek istiyorum: Biz formasyona karşıyız özellikle eğitim fakültesi öğrencileri için çünkü beş yıllık ihtiyacı karşılayacak düzeyde öğretmenlerimiz var şu anda. O yüzden formasyon eğitimi... Özellikle bir eğitim fakültesi öğretim üyesi olarak bunu söylemezsem içimde kalır ve öğrencilerimin yüzüne bakamam.

Diğer bir nokta...

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - O zaman o okula şiddet "..."⁹...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Yani o yetmeyebilir yani formasyon yetmiyor zaten.

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - Yok, formasyonda değil.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Çünkü farklı bölüm okuyup sadece öğretmen olmak... Öğretmen olmak çok bambaşka bir şey ve dört yıl bile bence belli bölümler için yetmeyecek bir alan, örneğin, okul öncesi ve benzeri yerde. Gidip formasyonla insanları sekiz ayda öğretmen yapmak çok güç diye düşünüyorum, o psikolojiyi vermek.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Az önce mesleki itibarı savunuyordunuz, şimdi öğretmenlere formasyon verileceğini mi düşünüyorsunuz?

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - Hayır, formasyon adı...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Mesele doktor olunca başka oluyor, öğretmen olunca mesleki itibar olmuyor mu?

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - Formasyonun bir bölümünü okula şiddet...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Olmuyor işte.

8. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan bir kelime ifade edildi.

9. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan bir kelime ifade edildi.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Yetmez Vekilim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Ayrıca, yeterince PDR'ci de var yani.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Evet.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Vekilim, yetmiyor şey olarak kesinlikle. Bir de şu an beş yıllık ihtiyacı karşılayacak düzeyde PDR'ci var, mezunumuz da var, çok fazla üniversitede bulunuyor.

Bir de bu kuramda ontolojik gelişim var bireysel düzeyde. Orada genetiği de sayıyor yani bu sosyoekolojik yaklaşım genetiği yok saymıyor. "Genetik var." diyor ama "Sadece genetikle olmaz." diyor. O bireysel özellikler içerisinde ele alınıyor. Onu belirtmedim ben çünkü doldurmayayım slaytı diye. Onun dışında, genetik ve çevre etkileşimini söylüyor yani insan sadece genetiğinden var olamaz, genetik ve diğer etkileşimler çok çok önemli diye belirtiyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Teşekkür ediyoruz Nilüfer Hocam.

Sayın Özçağdaş, buyurun.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Çok teşekkür ederim Başkanım, çok sağ olun.

Çok kıymetli iki sunum dinledik, gerçekten kendi adıma çok da zenginleştiğimi düşünüyorum. Öncelikle şunu söyleyeyim: Aslında, bugün dinlediğim dört sunum Türkiye'de millî eğitim politikaları anlamında yapılan ana tartışmalarda bilimin ne dediğine dair çok önemli şeyler söyledi. Bir önceki oturumda zorunlu eğitimin kısaltılmasıyla ilgili mesele vardı. Bu sunumda Nilüfer Hocamın, örneğin, ebeveyn yaşının büyük olmasının zorbalık meselesiyle ilişkisinin pozitif ilişkisini anlatması çok kıymetliydi. Örneğin, evet, ailenin önemi de anlatıldı; bu çok önemli, buna kesinlikle katılıyorum çünkü sevgi ortamının içinde insanların olması, çocuklarımızın büyümesi çok önemli. Ama süratle 18 yaşında evlenmeye yönelik politikaların uygulanması, bunun teşvik edilmesi bilimsel olarak aslında sıkıntılı olduğunu göstermiş oldu.

İki, sizin sunumunuzda yine karma eğitimin yapılıyor olmasının yani erkekler ile kız çocuklarının ayrı ayrı değil de birlikte programlarda olmasının bu ve benzeri şiddet sorunlarında ne kadar azaltıcı bir etkisi olduğu görülmüş oldu. İlkesel bir mesele olarak altını çizmek isterim. Dünya da o yüzden karma eğitime geçmiş durumda. Örneğin, biz son bir yıldır birtakım karma eğitimin olmadığı okullar açmakla övünür hâldeyiz. Bunun da altını çizmek isterim.

Başka bir şey, mezosistem anlamında destekleyici kurumların önemli olduğunu söylediniz. Maalesef biz bir dönem -ve hâlâ da etkileri devam ediyor- toplum merkezlerini kapattık. Çok özür dileyerek söylüyorum, siyasetüstü bir şey söylüyorum, toplum merkezlerini kapattık, gençlik merkezlerini kapattık. Oysa bu çocukların kendilerini gerçekleştirebilecekleri, akranlarıyla öğrenebilecekleri -ki toplum merkezleri mahalle temelli bir iş demektir- mahallenin dayanışma alanından yararlanabilecekleri imkânları engelledik. Maalesef böyle bir politika Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında uygulandı, kısmen de devam ediyor.

Bir başka şey -siz de söylediniz- sayısı 65 bin olan öğretmen adaylarının sayısı 1 milyon oldu. Neden? Formasyonla oldu ve bu 100 bin ücretli öğretmen oldu. Tamam, Mahmut Vekile tamam o yapılabilir de dedim ama ücretli öğretmenlerin yüzde 50'si eğitim fakültesi mezunu değil, yüzde 10'u iki yıllık okul mezunu yani hiçbir alakası yok. Şimdi, bu insanların elbette iş edinme hakları var, hiçbir itirazım yok ama sistem ayakta duracaksa doğru unsurlarla olmalı. Kendi görüşlerimi paylaşma seansında değiliz, o yüzden bunu bir yere doğru bağlamak için söylüyorum. Şimdi, burada eğer sistemin yapı taşları doğru değilse, örneğin okullarda rehber öğretmenler yetersizse -şu anda Türkiye'de 17-18 bin okulda rehber öğretmen yok- olabilir. Türkiye'nin şu anki yapısı, ülkenin gerçekleri, rehber öğretmenler en azından her okulda 1 tane olacak şekilde süratle yapılabilir. Ki bir önceki Millî Eğitim Bakanımız Sayın Mahmut Özer'in "Her 100 öğrencinin olduğu okulda 1 rehber öğretmen olacak." vaadi var, Sayın Cumhurbaşkanına sunduğunu söylemişti ve seçime giderken bu konu konuşuldu. Bunu kritik görüyorum.

Dolayısıyla alacağımız önlemlere baktığımızda, okul psikologları meselesi, rehber öğretmenler meselesi ve onların desteklendiği RAM yapılarında psikologların, psikiyatristlerin, çocuk gelişimcilerin ortak bir ekip olarak sosyal hizmet uzmanlarıyla çalışma meselesini kritik bulduğumu söylemek istiyorum. Burada sorum şu Hocam: Tablo buysa, rehber öğretmenlik sisteminde yani -özür dilerim- psikososyal destek sisteminde atılması gereken en temel somut adımlar ne olabilirdi? Yani siz bir görev grubuna seçilmiş olsaydınız bir bilim insanı olarak böyle bir görev grubunda atacağınız ilk üç, beş, on adım ne olabilirdi; bunu sormak istiyorum size. Aynı soruyu aslında Betül Hocam size de soruyorum; müthiş değerli bir sunum yaptınız, dünyanın attığı adımlar var yani şu yöntemle ya da bu yöntemle. Türkiye'ye uygun bir yerden başlamış olsaydık, siz o görev grubunda olsaydınız nasıl bir öneride bulunurdunuz?

Son olarak şöyle başlayayım: Henry Thomas Buckle'a da atfedilen, Gabriel Garcia Marquez'in kitabı "Kırmızı Pazartesi"de de geçen "Suçu toplum hazırlar, suçlu işler." yaklaşımı vardır. Şimdi, bütün bu tedbirleri almadıktan sonra, birbirine benzemeyen örnekler üzerinden... Coğrafyasının hiçbir önemi yok, ateş oraya düştü, ilk toplantıda da söylemiştim, belki başka bir koşul olsaydı Urfa'daki de çok daha büyük bir etki yaratacaktı. Dolayısıyla biz aslında daha politika yapıcı, daha kurumsallaştırmaya yönelik ve uygulamayı tarif eden bir yerde olmalıyız. O yüzden 2 uzman olarak size, bize tam olarak... Çünkü biz onu söylemekle mükellefiz yasama kurumu olarak yani bakanlıklara demeliyiz ki: "Şu adımları atalım, bu adımları atalım, bu adımları atalım." Bu bilimsel çerçevede bize ne tavsiye edersiniz diye sormak isterim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Teşekkür ederim Suat Vekilim.

Şimdi, burada şöyle olması gerekiyor: Kesinlikle risk tarama yapılıyor yani Sağlık Bakanlığı ya da okulda diyelim, okul ruh sağlığını güçlendirmemiz lazım. Travmaya duyarlı okul yani ben Millî Eğitim Bakanı olsaydım kesinlikle ilk yapacağım iş travmaya duyarlı okul oluşturup, risk tarama oluşturup ve müdahale sistemi oluşturmak olurdu. Yani -Sağlık Bakanlığıyla- ben o gün gönderdiğimde mutlaka, aynı gün psikiyatristten hemen randevu alabilmeliyim. Davranış sorunu olan çocukları, hiperaktivite ve

benzeri şeyi olabilecek yani risk altındaki çocukları... Sadece onlar da değil; ailesel, bireysel, çevresel bir risk faktörü tarama formu oluşturup... Bu yapay zekâyla da olabilir, sistemsiz de olur; şu anda benzer bir şeyi tarıyor zaten Millî Eğitim Bakanlığı ama sıkıntı şu, aileye söylüyor ki: "Ruh sağlığına muayeneye götür." Ailenin şeyine kalmayacak, zorunlu olarak, ben bu çocuğu yönlendirdiğimde psikiyatriste kesinlikle ruh sağlığı tedavisi yapılıyor olması lazım. Ruh sağlığı hizmetinin erişilebilir olması lazım. Ülkemizde çocuk ve ergen psikiyatristleri çok az yani gittiğimizde de bunu açık açık söylemek gerekirse ilaç tedavisi alıyoruz yani burada ben bir akademisyen olarak her hafta çocuğumu götürmek istesem götürmem yani bir ruhsal hizmet almak istesem herhangi normal bir probleminde. Gerçekten ruh sağlığı hizmeti pahalı. Şimdi, böyle bir durumda kesinlikle hastanelerin güçlendirilmesi, merkezlerin güçlendirilmesi lazım. Damgalamaya yönelik çalışmalar, artı, bu çocukların... Ben de bu arada DEHB'im, dikkat eksikliği ve hiperaktivitem var, akademisyenim yani derece öğrencisiydim. Yani hep böyle, Suça Sürüklenen Çocuklar Komisyonunda da öyle, DEHB, DEHB... Şimdi, buradaki sıkıntı şu: Birçok kişide birçok risk faktörü olabilir ya da Albert Einstein için de bir sürü bozukluklar söyleniyor. Sorun onlar değil; sorun, diğer çevresel etkenlerle birleşmesi. Bizim iyi bir öğretmenle rol modeller oluşturmamız lazım bu çocuklara, öğretmen desteği çok önemli; artı, umut oluşturmak, umut yok şeye baktığımızda.

Bu sosyal medyanın en önemli şeylerinden biri biraz da bu oldu. Eğitilen gruplara verilen ücretlerin biraz düşük olması... Diyor ki: "Ben bu kadar çalışıyorum ya da işte, tıp okuyacağım, bu kadar paraya ne olur? Gider fenomen olurum, şey olurum, daha kolay kazanırım ya da işte, bir çeteye girerim, şunu yaparım, daha çok kazanırım." Çocuklarda o değer yargısı da değişti. Eskiden biz yoksulluğumuzu ya da zenginliğimizi nasıl anlardık? Komşularımızdan anlardık -onun bir şeyi varsa- ya da sınıf arkadaşlarımızdan ama artık öyle değil, dünyada herkes her şeyi çok rahat öğreniyor ve sürekli bir kıyaslama var. Çocuklarda, tabii değerlendirebilir ki yetişkin depresyonu da çok fazla ama çocuklar bunu çok rahat saygıyla eşleştiriyor, öz değeri olarak eşleştiriyor ve bu nedenle daha saldırganlaşıyor veya mağduriyet hissediyor. O yüzden, kesinlikle ruh sağlığı hizmetinin güçlü olması, gerekli desteklerin alınması çok çok önemli.

Aile Bakanlığı da daha aktif olmalı yani personel sayısı da artırılmalı çünkü uzmanlarla yaptığımız eğitimlerde onlarda da bunu görüyoruz. Çok fazla göç alan, başka sorunları olan bir ülkeyiz ve bu kapasitenin, gerçekten çocuk hizmetlerinin yaşlı, engelli, diğer gruplara yönelik hizmetlerden ayrışması çok çok önemli. Daha kompakt, daha hızlı bir şekilde ve koordinasyonlu bir şekilde hareket etmemiz gerekiyor ve etkin hizmetleri yani kanıta dayalı uygulamaları yapmamız gerekiyor. Evet, ben terapi yapıyorum ama benim terapim öyle terapi değil ya da yaptığım görüşmeyi terapi sanıyorum. O yüzden, uzmanlarımızı hizmet içi eğitimlerle güçlendirmek çok önemli diye düşünüyorum.

Artı, Hasta Hakları Yönetmeliği'nde değişiklik yapılması... Özellikle, bu ruh sağlığı sorunları; kendine ve çevreye, topluma zarar verme riski olan çocuklarda, en az 2-3 uzman imzasıyla olabilir yani gidip de bu yanlış kararların verilmesini önlemek amaçlı bir kurul kararı olabilir ama bu aile iznini çıkarmamız lazım yani kaldırmamız gerekiyor çünkü aileler çocukların baskısına dayanamayabilir. Ben de olsam ben de çocuğumun baskısına dayanamayabilirim ve onu psikiyatriden taburcu ettirebilirim ama o çocuğun yatması gerekiyor ve gerekli hizmeti alması gerekiyor ki yatılı kurumlarımızın da bu noktada artırılması gerekiyor. Zorunlu yani burada bu tarz topluma şiddet riski olan grupların, rızası aranmadan, doktorların onaylarıyla yani heyetin onayıyla yatışlarının yapılmasına imkân tanınabilir; böylece, kitlesel saldırıları da önenebilir diye düşünmekteyim çünkü İstanbul'daki öğretmen olayımızın kökeninde bu vardı. Yani ailenin çıkarması, artı, uyuşturucu madde kullanımı ve madde bağımlılığıyla ilgili çok ciddi bir politikada bulunmamız lazım. Yani bu suçu işlemede, artı, mağduriyet sağlamada çok ciddi bir şekilde ergenler arasında bu memnuniyetsizlik ya da depresif belirtiler, davranım sorunlarıyla baş etmede sağlıksız baş etme yöntemlerini kullanıyor. Eğer ruh sağlığı hizmetlerimizde sıkıntı varsa bunun yerini ne dolduruyor? Sigara ya da madde kullanımı, alkol. Eğer biz gerçekten maddeyle, alkolle mücadele etmek istiyorsak ruh sağlığı hizmetimizi güçlendireceğiz ki sağlıklı baş etmeyi topluma öğretebileyim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Çok teşekkür ediyorum Hocam.

Latif Bey, buyurun.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Ben de ekleyeyim mi?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun Hocam, tabii ki.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Şöyle, şimdi, Nilüfer tabii saydı her şeyi, bana bir şey bırakmadı diyeceğim ama iki şey var: Birincisi, Türkiye'de yaşayan halk politikacılarına çok değer veriyor ve politikacılar ne derse onun arkasından gidebilecek nitelikte, bu kadar bağlı politikacılarına. Yani Cumhurbaşkanımız bugün çıkıp dese ki "Artık Türkiye'de şiddet yok." Tabii ki Cumhurbaşkanımız şiddet olsun istemiyor ama bunu bu cümlelerle dile getirirse "Biz artık şiddetsiz bir ülkeyiz." dese inanın çok şey değişir. Bunu şeyde gördük, Covid aşılarda gördük. Aşılınmayan çocuklar, aşılınmayan bireyler Cumhurbaşkanımız çıkıp da "Ben aşılandım." deyince aşılandılar. Onun için bir liderin çıkıp bu işin arkasında olduğunu göstermesi lazım, birincisinin bu olduğunu düşünüyorum.

İkincisi de -Nilüfer Hoca vurguladı- işte, okul, hastane, sosyal hizmetler; bütün bu iletişimin tek bir ağ üzerinden gerçekleşmesi lazım. Bu ağ eğer iyi çalışırsa çocuğun nerede riskinin olduğu sosyal hizmetlerce bildirilir. Öğretmen müdahale edebiliyorsa eder, edemiyorsa doktora gönderir. Doktor ne öneriyorsa... Çünkü doktorun önerdiği şey çocuğun tek başına ilaç kullanması değil; okulda ne yapılacak, evde ne yapılacak... Bütün bu ağın -tabii ki Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na dikkat ederek yani o kanun çerçevesinde- kimin, hangi bilgiye ne kadar ulaşacağı belli olacak ama bu ağın çocuğu görüyor olması lazım yani bunun önemli olduğunu düşünüyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Latif Bey, buyurun.

LATİF SELVİ (Konya) - Ben de hem Nilüfer Hanım'a hem de Betül Hanım'a teşekkür ediyorum.

Birkaç noktaya değineyim. Nilüfer Hanım "Formasyona karşıyız." deyince ben zannettim ki formasyonu kaldıracak ama eğitim fakültesinin dışındaki öğretmenliğe kaynaklık eden bölümlerden gelip, formasyonu sizden alıp öğretmen olanları kastettiğinizi zannediyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Evet Vekilim, onu kastettim zaten.

LATİF SELVİ (Konya) - Evet, böyle bir uygulama bir dönem bayağı yaygın bir şekilde uygulandı, sınavlara da eşit şartlarda girmiş oldular. Yoksa "Eğitim fakültelerindeki öğrenci fazlalığından dolayı öğretmen olamıyorlar." değil, başka alanlardan da kaynaklık olduğu için eğitim fakültesinden de bir kısım arkadaşlarımızın öğretmenliğe girmeleri biraz güçleşiyor orada. Yoksa formasyona karşı değilsiniz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Yok, formasyon değil de dışarıdan gelip formasyon alanlara...

LATİF SELVİ (Konya) - Şimdi, bir noktada bu haftalık ders saatleriyle ilgili uluslararası standartlar var, Türkiye'de de fazla değil. Ayrıca, öğrencilerimiz ders alma konusunda benim gördüğüm Avrupa'daki birçok ülkeden daha az eğitim alıyorlar, bazı derslerle alakalı da seçmeli dersleri hariç tutarak değerlendirdiğimizde; yani aşağı yukarı bir standardı var onun. Çalışma hayatında olduğu gibi sekiz saat çalışacak, işte, üç saatten fazla mesai yapamaz, iki yüz yetmiş saati yıl içerisinde geçemez; bu standartlar önemli.

Öğretmenlerin öğrenci takibi var Hocam, yapıyorlar, dosyalıyorlar da. Aşağı yukarı köklü okullarımızın tamamında rehber öğretmenler var. Rehber öğretmen arkadaşlar da öğrencilerle temas kuruyorlar, görüşüyorlar ancak sizin vurguladığınız önemli bir nokta vardı; Aile, Eğitim ve Sağlık koordineli... Buna Aile Bakanlığını da dâhil ettiğimizde uyumlu bir çalışmayı üretmeleri gerekiyor. Gördüğümüz kadarıyla herkes kendi işini yapıyor ama hocamızın söylediği bu helva bundan dolayı da oluşamayabiliyor, hâlbuki böyle bir kaynağımız var. Bu hususta, biz engelli bireylerin sorunlarıyla ilgili çalışma yaptığımızda da şöyle bir şey görmüştük arkadaşlar: Bir vali yardımcısı nezaretinde ilgili kurumların yöneticileri hatta sivil toplum kuruluşlarıyla da beraber koordineli bir çalışma oluşturmuşlar. Şimdi, bu konularla alakalı da böyle bir koordinasyon olabilir, belki sizin daha sağlıklı önerileriniz olabilir; bunu bir değerlendirmenizi isterim.

Şimdi, Betül Hanım bize net bir şey söyledi. Bu şiddete bulaşmayla alakalı aile bir kere birinci faktör, ikinci faktör okul. Öğretmen arkadaşların desteklenmesiyle ilgili... Fiilen çalışmaları da uzun süre takip ettiğim için gerçekten öğretmen arkadaşlarımızın bu desteğe ihtiyacı var çünkü rehber öğretmen bir tespitte bulunuyor ama aile diyor ki: "Benim çocuğumu yaftalama, onun bir sağlıksız olma sorunu yok, o senin takıntıların." Buna karşı öğretmen arkadaşımızın yapacağı herhangi bir şey yok, öyle bir problem var, yoksa rehber öğretmen arkadaşlar hizmetleri yapıyorlar. Üçüncü olarak da tabii ki arkadaş çevresi, bulunduğu ortam.

Şimdi, bizim, yalnız başına güvenlik önlemleriyle çözemeyeceğimiz aşikâr, bunları görüyoruz ama buralarda, kurumlarda katkı verecek kişilerin o sürekli iletişimi sağlayacak bir zemini yok burada. Bilmiyorum, sizin bu hususta önerileriniz ne olur? Yani mesela aile içerisindeki soruna biz ne kadar karışabiliriz? Ama bunun bir yansıması var. Okulda olup bitenle ilgili öğretmen arkadaşlarımızın oluşturabileceği etki belli çerçevede var, bu da oluşuyor zaman zaman. Ben fiilen görev yaptığımız zamanlarda birçok çocuğumuzun hatalı gördüğümüz şeylerden uzaklaşmasına önemli katkılarımızın olduğunu düşünüyorum, başka arkadaşlarımızın da oldu hatta birçoklarıyla arkadaş gibi de olduk. Bunların her birisi... Bugün de mesela benim en çok ziyaretime gelenler öğrenci arkadaşlarımızdır.

Bunların her birisinin önemli bir katkısı var ama sokaklara yalnız başına birtakım öneriler sunarak mı çözülecek? Güvenlik tedbirleriyle mi çözülecek? Hocam, bu konuda pratik, somut, uygulanabilir -gerçi Amerika'daki uygulama örneklerini anlattınız, bunları kıymetli olarak görüyoruz- başkaca bir öneriniz var mı, sormak isterim.

Teşekkür ederim.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Ben teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, şöyle: Çocukların eğer etkilendiğini düşünüyorsak... Ailedeki bir sorundan etkilendi, dışarıdaki bir sorundan etkilendi ama bunu açamıyoruz ya da orada bir kapalı kutu var diyelim ki. Eğer çocuk etkilendiyse bizim o etkilenen çocuk için bazı tedbir kararlarını isteme hakkımız var. Ben sağlıkçı olarak bu hakka sahibim ama öğretmen arkadaşların da bu hakkı var çünkü öğretmen arkadaş çocuğun etkilendiğini düşünüyor -işte suça sürüklendi ya da etrafına şiddet uyguluyor ya da mağdur oluyor, kenarda çekildi, oturuyor, kendini açmıyor- bu noktada farklı tedbir kararları uygulanabilir. Bu tedbir kararlarını isteme sorumluluğu, yetkisi verilirse öğretmenlere, kurulacak olan o güvenlik ekibine, güvenlik ekibi bu tedbir kararlarını hızlıca çıkarıp danışmanlık tedbiri isteyebilir, çocukla ilgili sağlık tedbiri isteyebilir. Sağlık tedbirinin anlamı ne? Mesela, aile götürmek istemiyor psikiyatriye, sağlık tedbiriyle psikiyatriye götürebilir hâle gelir ya da aileye danışmanlık gerekirse o tedbir verilebilir. Yani oradaki pratik olay Çocuk Koruma Kanunu'ndaki korunmaya muhtaç çocuk -tırmak içinde- hani evet, bakım altına alınması gerekmiyor ama bu tip devletin müdahalesini gerektiren durumlar tedbir kararlarıyla çözülebilir.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Ya, bir de "bildirim yükümlülüğü" diye bir kavram var.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Tabii, tabii.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Yani aslında bazı meslek uzmanlarına bu tanımlanmış bir şey.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Tabii.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Eğer çocuk ihmale uğruyorsa, şiddete uğruyorsa, istismara uğruyorsa bildirim yükümlülüğü de var. Bu tüm kurumlar için de geçerli bu arada.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Evet.

LATİF SELVİ (Konya) - Bir de Nilüfer Hanım'a bir sorum daha var. Herhâlde "Yüzde 30 devamsız öğrenci var." denildi. Bununla ilgili bir veri var mı sizde?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Okul saldırılarıyla ilgili mi Vekilim?

LATİF SELVİ (Konya) - Yok, yok.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Hangisi için?

LATİF SELVİ (Konya) - Okula devam etmeyen öğrenci sayısı, devamsız öğrenci sayısı.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Ama şiddetle ilgili, o şiddetle ilgili devamsızlık yoksa şu an ülkemizde MEB okula devamı çok yüksek gösteriyor, yüzde 90.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Ama açık lise buna dâhil değil.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Ben şey konusunda dedim, okul saldırılarındaki veriydi o.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Yani saldırıyı yapan öğrenci... Okula devamlılığı olmayan öğrenciler yüzde 30...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Yüzde 65, minimum 65 gibi okula devam ediyorlar yani bu okul saldırılarında böyle bir profil var minimum.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Yani saldıranların yüzde 35'i devamlılığı olmayan... Rakamsal farklılık şuradan çıkıyor: Okula devam oranı 100 öğrencide 35 kişi olmayınca yani 35 kişinin devam etmeme durumu olmadığından doğal olarak o katsayısal olarak çok yüksek bir şey çıkıyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. NİLÜFER KOÇTÜRK - Bazı ülkelerde yüzde 77 gibi veriler var, böyle daha yüksek okula devam oranı.

Bu, okul saldırılarındaki failerin oranı; failer okula gidiyor mu, gitmiyor mu oranı.

LATİF SELVİ (Konya) - Açık öğretim devam ediyor sayılıyor.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Yani eğer açık liseye gidiyorsa zaten orada hiç kontrol yok. İşte, yine bir önceki komisyondaki çalışmalarda öğrendim ben de; öğrenci hiç gitmediğinde hiçbir yere bilgi vermiyor, hiç kimse de o öğrencinin peşine düşüp "Sen neredesin?" demiyor yani o çocuk tamamen eğitim sisteminden uzak kalmış, uzaklaşmış çocuk oluyor.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Teşekkür ediyorum Hocam.

Sayın Öz, buyurun.

MEHMET EMİN ÖZ (Erzurum) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, değerli hocalarım, biraz önce Pınar Hocamız şöyle bir tespit yapmıştı: Başarısız çocuklar okula her gittiklerinde yeni bir travma yaşıyorlar. Bu durum aynı şekilde aileyi de etkiliyor, aile de bundan çok ağır şekilde etkileniyor. Ben biraz kısa öğretmenlik yaptım ama öğretmenlik yaptığım sürede bunu çok yaşadım ve bu başarısız öğrencileri nasıl hem okula hem derse hem de başarıyı yükseltecek şekilde yönlendirebiliriz diye epey düşündüm ama yaptığım süre içerisinde bir öğrenciyi döndürebildim ancak; bir öğrencim var, şu anda İstanbul'da başarılı bir avukat.

Şimdi, geçenlerde, birkaç yıl evvel, Salman Khan diye bir adamın "Dünya Okulu" diye bir kitabını gördüm. Orada Nadia diye bir yeğeni var, başarısız bir öğrenciyi nasıl başarılı kıldığını anlatıyor. Kitabı da biraz ona sebep aldım çünkü ilk konu oydu ama orada da ben çok şey görmedim, tekil örnek böyle bunlar ve Pınar Hocamızın bu tespiti çok orijinal çünkü şunu gördüm ben öğretmenlik yaptığım dönemde: Veli, başarılı öğrencileri veli toplantılarında görürce, herkesin içinde, çocuğu da bazen yanında getirmişse onu çok rencide edici tepkiler gösteriyordu; evinde daha fazlasını gösteriyor. Bununla ilgili -ben belki hocalarımdan kaçırmış olabilirim- nasıl bir önerimiz olabilir Hocam?

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Şöyle: Bu tespit aslında strese ya da istismara uğrayan çocuklar için de gösterilmiş. Eğer bir çocuk istismara uğradıysa -çok ağır bir istismar olabilir bu, cinsel istismar dâhil- okul başarısı yüksekse ve babası tarafından sahip çıkılıyorsa çocuğa -bakın, anne değil, baba tarafından- bu çocuğun o stresi ya da o şiddeti çok daha iyi atlattığı ve iz bırakmayacak şekilde düzeldiği gösterilmiş çalışmalarda; iki önemli faktör var. Şimdi, bakın, buradaki faktörlere baktığımızda baba... Niye baba? Çünkü baba, ailede otorite figürü. Baba kabul ettiyse yani otorite onu kabul ettiyse, sevdiyse, bağrına bastıysa çocuk rahatlıyor; anne zaten her halükârda bağrına basıyor, hani anne olmanın getirdiği bir içgüdüyle.

İkinci önemli nokta: Okuldaki başarı yalnızca akademik başarı değil aslında. Okulda arkadaşlarıyla iyi geçiniyor olması da bir başarı, okulda bir arkadaşı düştüğünde ona yardım ediyor olması da bir başarı; defterini, kitabını toplayamayan arkadaşına toplayıp koltuğunun altına vermesi de bir başarı; müzik dersine gitmesi, müzikte başarılı olması, sporda başarılı olması, bunların hepsi başarı. Akademik başarı olarak görmediğimiz takdirde olayı... Bu başarılarda çocuğun beklediği tek şey şu: "Aferin! Bunu ne güzel yaptın. Sen müthiş bir çocuksun, bunu başardın, herkesten farklısın." Çünkü o neyi besleyecek? O çocuğun benlik duygusunu besleyecek, kendiyi ilgili memnuniyetini besleyecek. Şimdi, burada psikologlarımız var; ben burada bunu haddimi aşarak söylüyorum ama zaten bu, çocuğun başarılı olması yoksa her çocuğun okulda birinci olmasını, başarılı olmasını, sınıfını geçmesini, okulu birincisi olmasını zaten beklemiyoruz. Dolayısıyla, çocuğun bu şekilde kabul ediliyor olması o çocuğun travmasını en aza indiriyor.

İşte, benzer şekilde böyle bir çocuğa -hani etkileniyor, üzülüyor, morali bozuluyor- ne yapılabilir? Böyle bir şey yapılabilir. Ben bunu kendi kızımda gördüm, matematik başarısı sıfırdı ama jimnastik yapıyordu. Yani hakikaten matematik başarısı çok zayıf

olan bir çocuk, şimdi insan ilişkileri mükemmel bir çocuk. Anlatabiliyor muyum? Yaptığı şey sınıf geçmek yani geçiyordu ama işte 23 Nisanda çıkıp oyun oynamaktı, çıkıp jimnastik yapmaktı.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Çok kısa...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Hocam, çok teşekkür ederim, benim işimi çok kolaylaştırdınız.

Okul ve başarı kavramlarımızın kökten yanlış olduğunu düşünüyorum. Okul demek, aslında, küçük yaşta aldığımız, belirli bir yere kadar birlikte yaşadığımız çocuklarımızın genç hâle gelmeleri, yetişkinleştikleri zamana kadar bilişsel, duygusal, sosyal olarak iyi olma hâlleri olduğu ve hayata bir biçimde, mümkün olduğunca araçsız, mümkün olduğunca paylaşımcı bir yaşam formunu benimsemiş bir insan yetişmesi; okulu böyle görmemiz lazım.

Başarı dediğimiz şeyi de uzun uzun hocam anlattı, çok teşekkür ederim. Başarı, akademik başarı falan değil; başarının yüz bin türü var ama Türkiye'de her şey sınav odaklı bir sistem olduğu için, üstelik de aslında belki de dünya çapında bambaşka bir alanda olacakken başarı sadece X, Y, Z üniversitelerinde X, Y, Z bölümlerine gitmek olarak tanımlandığı için bu sefer ömrünce de mutsuz ya da lisansı bitirip tekrar başarılı ve mutlu olduğu alana dönmek zorunda kalan bireylerden oluşuyor.

Örneğin, Hindistan'dan bir örnek vereyim: "Dangal" diye bir film var, izlemeyen varsa mutlaka izlesin. 2 kız çocuğu Hindistan tarihini değiştirdi yani genç kadınların, kız çocuklarının spora nasıl dâhil edilebileceğine dair. Hangi üniversiteye gitselerdi Hindistan'a bu kadar faydaları olabilirdi? Bunun Türkiye'den binlerce örneğini verebiliriz.

Bence bizim miyop bir bakışımız var yani o yüzden okul ve başarı meselesini baştan tartışmamız gerekir.

O yüzden, çok teşekkür ederim Hocam.

Söz istemiştım ama işim çok kolaylaştı yani.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Gerçekten ben de teşekkür ediyorum. Yani bir kez daha görülüyor ki Komisyonumuzda hakikaten çok güzel fikirler çıkıyor, üstelik de esas çözümler noktasında değerlendiriliyor, yani hemen hemen bütün konuşmacıların fikirlerine baktığımız zaman çoğuna katıldığımızı da müşahede ediyoruz; bunu biraz anlamlı buluyorum.

Evet, son sözü ben misafir olan milletvekilimize veriyorum ama Mesut Bey'in de bir söz talebi var, o zaman Mesut Bey'in önceliği var.

Ben Anayasa Komisyonu Başkanlığı yaptım uzun dönem. Onun için, komisyon çalışmalarımızda özellikle buradaki bu hukuka biraz riayet ederek değerlendirmeyi uygun görüyorum. Bir de zaten Mesut Bey -sabahtan beri diyeceğim de- ikiden beri devamlı burada bekledi, hiç söz hakkı falan almadı.

MESUT DOĞAN (Ankara) - Estağfurullah, aslında, ben söz de istemeyecektim çünkü hem bir yoğunluk hem bir yorgunluk var.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Elif Hanım da zaten bir konuşma hakkı kullandı, onu da dikkate alarak böyle değerlendirdim yoksa pozitif ayrımcılık yapardım, bundan emin olun, bir de hemşehrim yani onun için.

Buyurun.

MESUT DOĞAN (Ankara) - Biraz önce de ifade ettiğim gibi, aslında söz almayı düşünmüyordum ama yapacağım yorumlarımızı da tespitlerimizi de tekliflerimizi de herkesin daha dinç olduğu bir zaman diliminde ifade etmek istiyorum fakat Betül Hocam bir pas attı, öyle hissettim ben, güçlü bir pas; günün en önemli sözünü söylediğine inandığım için sadece ona bir ufak katkıda bulunmak isterim.

Şimdi, sorunları konuşurken belki de ilk bilmemiz gereken veya hatırlamamız gereken hususun şu olduğuna inanıyorum: Bu ülkede var olan tüm sorunlar birbiriyle akrabadır ve bütün sorunlar birbirlerini etkilerler, tetikler ki 4 hocamızın yaptığı sunumun da merkezinde bir okulu konuşuyoruz, okulda yaşanmış bir hadiseyi konuşuyoruz ama aileye etkisini yani aile üzerinden etkisini, sokak üzerinden etkisini ya da psikolojik açıdan etkisini, hepsini konuştuk ama bunun daha ileri boyutta konuşulması gerektiğine inandığım için söylüyorum, birazdan ifade edeceğim.

Eğitimi de konuşuyor isek ben de bir eğitimci olarak söylüyorum yani "eğitim" denilen şey okulda başlayıp okulda biten bir süreç değildir, hayatta yaşadığımız her şey eğitimidir ve yaşadığımız her şey bizi de etkiler. Kestirmeden bizimle ilgili kısmı söyleyeyim: Bir toplumu en keskin ve en hızlı eğitmenin yolu çıkarılan kanunlardır çünkü herkes uymak zorunda, o da bir eğitimidir. Buraya neden girdim? Çünkü Betül Hocamdan sayın vekilimiz somut bir çözüm önerisi isteyince direkt Cumhurbaşkanına bir atıfta bulundu. Biz biliyoruz ki ünlü bir sporcu, ünlü bir sanatçı veya ünlü bir siyasetçinin attığı her adım, söylediği her söz de aslında herkesi etkiler, herkesi tetikler. Ne demeye çalışıyorum? Ülkeyi yöneten bir iktidar veya en uç noktadaki bir isim kazanmak için her yolu mübah görüyorsa gençlik de kazanmak için her yolu mübah görmeye başlar, o kadar etkilidir. Siz aşı örneğini verdiniz, ben başka bir örnek vererek söylüyorum. Bu anlamda da siyasetçiler sorun olduğu zaman topu taca atmasını çok severler. Ondan dolayı da böyle bir durum yaşıyoruz ama ileriki boyutta aslında bizim günahımızı konuşmamız gerektiğine inanıyorum. Hatta, geçen hafta bulduğumuzda şunu söylemiştim: Evet, 10 insan hayatını kaybetti, katil bir çocuk; tamam, bu basit zaten, bulundu. Peki, o katil çocuğun katili kim? Onu konuşmak lazım ki gerçek sorunlara ulaşmış olalım. Bu anlamda, mesela aileyle ilgili konuşulurken de ben çok ciddi, büyük bir eksiklik hissediyorum çünkü her bireyin hayatında 2 tane aile vardır olmazsa olmaz, en az 2 tane; 3, 4, 5 olabilir. 1'inci aile nedir? İşte, anne, baba ve kardeşten oluşan bir aile ve bunun sorumluluklarını konuştuk, görevlerini konuştuk. Peki, en büyük aile olan... 87 milyon olarak da aileyiz biz, dünyadaki en büyük aile devlettir yani ülke olarak birbirimize karşı sorumluluğumuz var.

Şimdi, küçük aile ile büyük aile arasındaki görev paylaşımını netleştirmesek -ki Meclisin görevi odur bence- bunu oturtmadığımız takdirde... Bunu övgü anlamında söylüyorum Hocam, sakın yanlış anlamayın; mesela siz, kurulmuş bütün araştırma komisyonlarında en kıdemli dinlenen kişisiniz herhalde yani 5 komisyonda da. Peki, ilk, 2019 yılında bu Komisyonda bulunduğunuz öneriler vardı değil mi? Bu önerilerin değerlendirildiğine inanıyor musunuz? Hiçbir şey değişmedi, yedi yıldır hiçbir şey değişmedi. Niye? Siyasetçiler taşın altına elini koymadılar çünkü. Sadece her sorun olduğunda konuşup dağılacaksak bunun bir anlamı yok. Devletin zaten asli vazifesi, sorunları konuşmak değil, sorunu engelleyecek tedbirler almaktır. Bu anlamda da ben aile meselesini bile

konuşurken yine o çekirdek aileye bütün suçu atmayı, sorumluluğu yüklemeyi çok hakkaniyetli bulmuyorum işin gerçeği; o büyük ailenin görevini yapmadığından kaynaklı olduğuna inanıyorum. Bu boyutta yine aileyle ilgili kısma dikkat çekmek istedim.

Genel fikrimi ifade edeceğim ama son söz olarak da katılır mısınız bilmiyorum, tebessümde bulunmak için, bunu sakın siyasi bir atışma olarak görmeyin Başkanım. Alperen Hocama soracaktım ama aceleleri vardı, önemli bir tabir kullandı, dedi ki: "Yani bir kelime ve içerdiği anlam doğru ve anlamlı olsa bile yanına bağımlılık geliyorsa o artık tehlike arz eder." Yani nedir? Madde, madde bağımlılığı; teknoloji, teknoloji bağımlılığı. Peki, iktidar bağımlılığını da aynı kategoride değerlendirebilir miyiz? Bana direkt sorsanız bu yaşadığımız bütün sorunun ana nedenini, iktidar bağımlılığından kaynaklanan psikolojide atılan adımlar olduğunu da söyleyebiliriz.

O anlamda, ben bunu bir tebessüm olsun diye tabii ki ortaya koydum ama en başta söylediğim tespitle birleştirerek sözümü bitirmek isterim: Hangi olayı konuşursak konuşalım, hangi sorunu konuşursak konuşalım, bütün sorunların birbiriyle...

MEHMET EMİN ÖZ (Erzurum) - Biz tebessüm etmedik ama.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Ettiniz, ettiniz, siz de ettiniz.

MESUT DOĞAN (Ankara) - Şimdi, birbiriyle ilintili iki tane cümle kullandım yani şimdi Sayın Cumhurbaşkanımız bir cümle söylediği zaman bütün vekillerimiz önemseydiği için yerine getiriyor, değil mi yani bütün AK PARTİ'li arkadaşlar yerine getiriyor, onun önemine vurgu yaptım zaten.

LATİF SELVİ (Konya) - Bütün liderler için geçerli Mesut Bey.

MESUT DOĞAN (Ankara) - Ben de oradan çıkarak diyorum ki iyi olduğu zaman nasıl olumlu etkisi varsa kötü bir şey olduğu zaman da olumsuz etkisi var anlamında söylüyorum; o nedenle de bir cümleyi bilerek söyledim. Eğer bir otorite diyelim ki seçimi kazanmak için her yolu mübah görürse bir genç de para kazanmak için her yolu mübah görmeye başlar ya da makam atlamak için her yolu mübah görmeye başlar. Niye? Birbiriyle ilgisi yok diyebileceğimiz bir pozisyon değil ki. İktidar bağımlılığını da ben kesinlikle -tebessüm olsun diye söylemişim ama- tebessüm olsun diye söylemedim aslında. Bir genç madde bağımlısı ise, maddeye ulaşmak için her yolu mübah görüyorsa, birisi de iktidarda kalma bağımlılığına sahipse iktidarda kalmak için her yolu mübah görmeye başlıyor; bu, hayatın bir parçası. Bunu aslında şunun için söylüyorum: Biz bir sorunu konuşurken -ilk baştaki cümleme bağlayarak bitirmek istiyorum- bileceğiz ki bütün sorunlar mutlaka ve mutlaka çok basit veya çok güçlü bir şekilde birbiriyle irtibatlıdır.

O nedenle, biz sorunu eğer bu Komisyon çalışması sonrasında sadece bir çocuğun dijital bağımlılığına bağlayacak isek veya sadece o ailenin davranışına ve çocukla ilişkisine bağlayacak isek ve o kısımlarına yoğunlaşacak isek bu sorunu çözmemiz mümkün değil.

Hocam, sizi muhtemelen yirmi sene sonra yine davet ederiz.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Hayatta oluruz inşallah.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Sayın Doğan, müsaade eder misiniz.

MESUT DOĞAN (Ankara) - Evet.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Şimdi bir cevap hakkı doğdu diye düşünüyorum, şu nedenle: Keşke Komisyonumuzun ilk toplantısında olmuş olsaydınız; orada aldığımız, bütün partilerin ilke noktasındaki bir değerlendirmesi vardı.

MESUT DOĞAN (Ankara) - İlk toplantıda yoktum Başkanım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Evet, yoktunuz.

Dolayısıyla biz burada çok ciddi bir meseleyi değerlendiriyoruz. Bu mesele, sadece Kahramanmaraş'ta, Urfa'da olan hadiseler değildir. Burada demin bir başka komisyonla ilgili atıf yaparken de aynı cümleyi söyledim; burada olan olayı, hadiseyi genel bir küre vaziyetinde görerek, bütün etmenlerin, bütün problemlerin kök sebeplerine inerek, sonuçlarına değil de sebeplerine inerek bir çözüm noktasındayız. Bu Komisyon, bütün partilerin ortak kararlılığıyla kurulmuş bir komisyon; bu anlamda da bunu çok fazla önemsiyorum.

Yani buradan -siyasi falan demeyeceğim- polemik oluşturabilecek değerlendirmelere, bu tür olaylara, işin hassasiyetine binaen, işin ciddiyetine binaen meydan vermemenizi özellikle istirham ediyorum çünkü efendim, bağımlılık ile devlet başkanının seçim kazanma hadisesini aynı kategoride değerlendirerek, arkasına da başka başka ilintiler getirerek yapmanın pek mantıklı olmadığını düşünüyorum çünkü burada sadece...

MESUT DOĞAN (Ankara) - Başkanım, onun mantıklı olup olmadığına siz karar veremezsiniz, ona öyle yaklaşmanızı hiç hoş karşılamam, herkes fikrini söyler ama benim biraz önce söylemiş olduğum...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Müsaade eder misiniz...

MESUT DOĞAN (Ankara) - Bir dakika Başkanım ama siz...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Ben konuşayım, siz cevap verin.

MESUT DOĞAN (Ankara) - Başkanım, ben burada konuşurken sizin şahsınıza veya Komisyona yönelik böyle rencide edici veya nasıl söyleyeyim, yaptığı görevi aşağı çeken bir cümle kullanmadım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Tamam.

MESUT DOĞAN (Ankara) - Sadece 4 akademisyenimizi dinlerken onların vurgularını ağırlıklı olarak yaptıkları noktaya dikkat çektim yoksa bu Komisyon çalışmalarından benim umudumun çok olduğunu zaten ifade edebilirim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Teşekkür ediyorum, ben de aynen bunu söylemeye çalıştım.

MESUT DOĞAN (Ankara) - Ya, bir de bu bir polemik değil; en sonda, bu yorgunluk üzerine ben esprivari bir şey söyledim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - "Esprivari söyledim ama ciddi olarak da söyledim." dediğiniz için onu açıklama gereği hissettim. Neyse, zaten aynı şeyi söylüyoruz, mesele anlaşıldı.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Bu kadar hassas olmayın arkadaşlar, Tayyip Bey eleştirilebilir de Tayyip Bey'e kızabiliriz de; bu kadar koruma altına almayın.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Elif Hanım, size söz veriyorum.

Buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben bir birkaç dakika içinde konuşmamı tamamlamayı planlıyorum.

Bir önerim olacak bütün hepsini aslında bağlayan.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Soru bağlamında şey yapalım.

ELİF ESEN (İstanbul) - Evet, soru ve öneri, içinde öneri de yer alacak. Sadece şunu kısaca ifade edeyim: 2025 TÜİK çocuk istatistiklerine baktım, tam sayılar şöyle: İlkokulu tamamlama oranı yüzde 98,6; tamamlama oranı yani okullaşma, katılım yüksek, ilkokulu tamamlama da yüksek fakat ortaöğretim, lise tamamlama oranı yüzde 81,3'e düşüyor. Bu gerçekten kritik bir düşüş ve risk altındaki çocuklara bakıldığında çocuk nüfusun yüzde 36,8'i yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında. Şimdi, bunlar bizim hedef kitlemiz yani üzerine çözüm üretmeye gayret ettiğimiz hedef kitle aslında.

Ben şunu sormak istiyorum iki değerli hocama da, ikisinin de katkılarını çok önemli buluyorum, teşekkür ediyorum sunumları için de. Şimdi, biliyorsunuz, sosyal inceleme raporları var yani SİR'ler. Şimdi, acaba biz bu SİR'leri güncelleyerek, iyileştirerek, revize ederek e-reçete gibi Türkiye'nin her yerinde hatta dünyada geçerli olabilecek bir inceleme sistemine, bir belgeleme sistemine döndürebilir miyiz? Ve bu, bugün dijitalleşme bize şu fırsat kapısını açıyor SİR raporları için: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı -kolluk güçleri tarafı- Sağlık Bakanlığı -hastaneler, aile hekimliği tarafı- Gençlik ve Spor Bakanlığı -eğer biz spora devam ediyorsa çocuk- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Adalet Bakanlığı... Aslında bizim çözüm üretmesini hedeflediğimiz bakanlıkların -birbirinden kısmen kopuk diyeyim- iletişimde oldukları alanlar var ama bizim daha güçlü bir koruma kalkana ihtiyacımız var ve bu bakanlıkları bizim daha üst bir orkestra şefliğinde... Bizim çocuk izlem merkezlerinin -daha önce de ifade etmişim- bir önerisi var: Ulusal Çocuk İzlem Sistemi. Bu, bugünün yönetim sistemiyle, Cumhurbaşkanlığı sistemiyle, belki Cumhurbaşkanlığında kurulacak bir ajansla, o orkestra şefliğini bu bakanlıklar üzerinde yapabilecek, bakanlıklar arası yetki-sorumluluk halkasını birbirine güçlü bir şekilde bağlayacak ve çocuğu, aileyi koruma altına alabilecek bir sistem önerisi. Ama bu sistem önerisinin temelinde -az önce Millî Eğitim Bakanlığını saymayı unuttum, onu en başa ekliyorum tabii ki- asıl Millî Eğitim Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sosyal hizmet SİR raporlarını yani sosyal inceleme raporlarını dijitalde standart bir şekilde sisteme girebilecekleri, o yetki ve sorumluluk zincirinde açabilecek yetkili üst düzey kişinin bastığında, açıldığında görebileceği ve üst üste Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, kolluk güçleri, İçişleri Bakanlığı... Ne olacak böylece? Üst üste gelen sanal sosyal inceleme raporları aslında bize çocuk ve aile sinyal veriyorsa o sinyali üst üste geldiklerinde verecekler ve dijital sistem şu anda sarı, turuncu, kırmızı kod gibi bizim o ailelere hızlı bir koruyucu ve önleyici tedbirle gidebileceğimiz, hem aileyi ve çocuğu hem de okulda çocuğu, arkadaşlarını, öğretmenlerini de koruyacağımız ama PDR'ci ile ortak öğretmenin de o rapora girebileceği, aile ve sosyal hizmet incelemecinin de -dediğim gibi- girebilecekleri ortak bir SİR raporu düzenleyebilir miyiz? Çünkü buna Adalet Bakanlığının da ihtiyacı var, mahkemelerde aileyle, çocukla, gençle ilgili konularda hâkim sosyal inceleme raporuna bakıyor. Bu aslında birçok sorunu kökten çözebilecek bir etki gösterir mi, yapılabilir mi, mümkün mü böyle bir şey? Bunu öğrenmek istiyorum sizden.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Önce ben yanıtlayayım isterseniz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun Hocam.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Şöyle, bu, tabii çok güzel bir şey olur. Çocuğun bütün ihtiyaçlarını tepeden gören, tepeden sorunları idare eden ya da sorunların çözümünü idare eden bir yapının olması çünkü... Mesela bu Komisyon için de geçerli, işte, Çocuğa Yönelik Şiddet Komisyonu vardı, Suça Sürüklenen Çocuklar Komisyonu vardı, şimdi böyle bir komisyon kuruldu yani bu belki daha farklı bir yapıya kavuşabilirdi.

ELİF ESEN (İstanbul) - Bir reform aslında yani.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Evet, çok önemli.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Evet, böyle bir şey olsa.

Burada "SİR raporu" dediğiniz şey birazcık daha farklı bir şey.

ELİF ESEN (İstanbul) - Revize edilebilir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Yani çocuğun özelinde çok ince ince, çok farklı bir şey ama o söylediğinizi ben risk haritası gibi düşünüyorum yani belli riskleri yazıp şu, şu, şu alanlar çocuk için en riskli alanlar ve bu çocuk bu alanlarda sinyal vermiş demek yoksa SİR raporu bayağı detaylı bir rapor oluyor. Onun yerine hem daha az emekle hem daha fazla bilgiyi içerebilecek bir sistem, öyle bir raporlama, öyle bir şey getirilebilir ve çok iyi olur bence.

ELİF ESEN (İstanbul) - Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Evet, teşekkür ediyorum.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Sayın Başkan, çok kısa, iki cümlelik bir söz söylemek istiyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun efendim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Evet, öncelikle sizi görmemişim, tebrik ediyorum sizi ve Divanı. Tabii, muhalefetin olmasını daha çok isterdik ama yine de bu süreçte Komisyonun iyi işler çıkarmasını temenni ediyorum.

Tek bir sorum olacak. Şimdi, suçu bir ekosistem içerisinde değerlendiriyoruz. Az önce vekillerimiz de söyledi, devletin işte daha geniş tabanlı bir aile olduğundan, okulun da küçük bir aile olduğundan... Yani bir aile örneklemini üzerinden verildi fakat suç bir ekosistem içerisinde geliyor. Ben şunu sormak istiyorum: Siz Türkiye'de inşa edilecek bir barış kültürünün, inşa edilecek bir barışın çocuklara ilişkin bugün konuştuğumuz bütün meselelerde etkili bir yöntem olarak bu Komisyonun raporunda yer alması gerektiğini düşünüyor musunuz? Çünkü biz DEM PARTİ olarak özellikle toplumda artan şiddetin, her kesimde artan şiddetin sebebinin

Türkiye'deki çatışmalı süreçlerle, Türkiye'deki barış yoksunluğuyla ilişkili olduğunu düşünüyoruz geniş paydada, bu sebeple belki de çocukların en büyük ihtiyacının barış olduğunu düşünüyoruz. Sizlerin bu konudaki düşüncenizi merak ediyorum. İkinize de sormak istedim.

Teşekkür ediyorum.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Yani bir insan olarak buna hayır demek mümkün değil yani insanız çünkü, ne kadar olumlu çevrede yaşarsak o kadar olumlu olacak her şey. Onun için, elbette ki yani buna hayır denemez.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Kim savaş olsun der ya!

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Yani evet.

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - Çok politik konuştunuz Hocam.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Yok, düşüncem bu ama yani.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Beritan Vekilim, öncelikle...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Barışa herkesin ihtiyacı olduğu konusunda hemfikirsek o zaman buna dair bir çalışma da yaparız diye düşünüyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Barış... Hemfikiriz. Komisyon olarak zaten daha da hemfikiriz. Hemfikiriz, özellikle de buna çok fazla ihtiyaç var, her alanda, her anlamda, sizin yüklediğiniz anlamlar da dâhil olmak üzere her anlamda barışa ihtiyaç var. Barış son derece kıymetli.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARİ (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, Komisyonun gelecek hafta yapacağı toplantıya, yarın Kahramanmaraş'a yapılacak ziyarete ve bugün sunum yapan hocalara teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Değerli milletvekili arkadaşlarım, bugünkü sunumlarımızın sonuna geldik. Önümüzdeki hafta yine çarşamba günü saat 14.00...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Önümüzdeki hafta tatil Başkanım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Yok öyle bir şey, Meclis çalışıyor. Sayın Tanal, Meclisin açık olduğu günlerde komisyonlar çalışırlar.

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Sayın Tanal olmayacağına dair bazı şeyler duymuş anlaşılın.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - O yapılırsa aç-kapa gibi bir şey yapılır.

(Gürültüler)

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Müsaade edin, müsaade edin.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Tatil Sayın Başkan.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hayır, tatil değil.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Valla ben gidiyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Sayın Tanal...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Özür dilerim yani ben açık açık söyleyeyim, beni yok saymayın.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Sayın Tanal...

Değerli arkadaşlar, dolayısıyla çarşamba günü...

İBRAHİM ÖZYAVUZ (Şanlıurfa) - Sayın Tanal, giderseniz bir Urfalı var burada, siz merak etmeyin.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Evet.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ama yani bir yandan da dinlenmeyi vesaireyi diyorsanız verimli olması için bunlara da hazırlanmak lazım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Evet, yok, şimdi Komisyonumuzda...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Herkesin bir ailesi var yani.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Yine, bir önceki toplantımızda, özellikle sözcümüz tarafından, sizin de önerinizle... Hatta "Toplantıları daha fazla yapabilir miyiz?" noktasında da bir teklif gelmişti. Gördüğünüz gibi, sunumlar son derece kıymetli, anlatılanlar son derece değerli.

Hocalarım, şu noktadan emin olun: Bu Komisyonun raporu en son çıktığı zaman tekliflerimiz noktasında sizlerin de en son değerlendirmesine müracaat edeceğim. "Edeceğim." diyerek özellikle söylüyorum, bunu biraz anlamlı ve kıymetli buluyorum.

Önümüzdeki hafta çarşamba günü 14.15'te toplanacağız, onun için bütün arkadaşlarımla, Komisyon üyesi arkadaşımın burada hazır olmasını özellikle istirham ediyorum.

Biz, yarın, özellikle her partiden bir temsilci arkadaşımızla beraber, inşallah, Maraş'ta olacağız; orada yapacağımız ilk ziyaret bir taziye anlamını tamamlayacak. Buradaki seçtiğimiz arkadaşlar... Ben bütün grupları tek tek arayarak kendilerinin bilgisi dâhilinde buna müracaat ettim. Genellikle Maraş Vekillerimiz de ağırlıklı olarak bu noktada bir öngöründe bulundular, onların şahsında da teşekkür ediyorum; bir, bunu söyleyecektim.

Bir de sunumlar noktasında, biz mümkün olduğu kadar bölüm bölüm sunumlar yapmak istiyoruz yani bugünkü değerlendirmelerimizde onun için belki tekrarlar olmuş olabilir, hocalarımız her seferinde ona atıfta bulundular. Hocalarım, aynı zamanda, aynı anlamda farklı düşünceler olabilir diye onu değerlendirmeye çalışıyoruz. Bunu yaparken de bütün parti gruplarının bana verdiği listelerden bugün olduğu gibi yararlanmaya çalışıyorum. Onun için ben bütün Komisyonumuz adına, bütün arkadaşlarımız adına sizlere çok teşekkür ediyorum.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ
PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Biz teşekkür ederiz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Ama burada özellikle ben Beritan Vekilim açısından bir şey söyleyeceğim: Sayın Milletvekilim, geçen iki toplantıda baştan sona kadar hiç ayrılmadan buradaydım, bugünkü toplantıda da başlangıcından sadece bir on dakika ihtiyaç molasına çıktım.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Siz mi?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Evet, bunun dışında ben buradayım ama siz yoktunuz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Hayır, şöyle, siz bir ara çıktınız, ben söz aldım yani size hayırlı olsun dememiştim, ben konuşurken siz ayrılmıştınız yani mesele o değil; yoksa buradasınız, onu sorgulamam yani.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Zarafetiniz için, nezaketiniz çok teşekkür ederim, sağ olasınız; onu özellikle ifade etmek isterim.

Hepinize çok teşekkür ediyorum, iyi akşamlar diliyorum.

Kapanma Saati: 19.58